POLIROM

Ioan-Florin Florescu

Jurnal scoţian

Ioan-Florin Florescu

Jurnal scoţian

POLIROM
2017

© 2017 by Editura POLIROM

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-6756-7
ISBN PDF: 978-973-46-6757-4
ISBN print: 978-973-46-6705-5

Coperta: Radu Răileanu
Foto copertă: © Isabel Poulin/Dreamstime.com

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

IOAN-FLORIN FLORESCU (n. 1970) este preot şi cercetător ştiinţific. Din 2011 locuieşte în Scoţia, unde este angajat al unei companii de poştă şi preot misionar la Edinburgh. A făcut parte dintre coordonatorii traducerii *Septuagintei* în limba română (2004-2011). Este coautor al volumului IX din ediţia critică a *Bibliei de la 1688* editată de Centrul de Studii Biblico-Filologice al Universităţii „Al.I. Cuza" din Iaşi şi a publicat la editura Universităţii volumul *În multe chipuri de Scripturi. Studii de traductologie biblică românească* (2015). În prezent se ocupă de o ediţie critică a *Tetraevanghelului de la Sibiu* şi scrie articole pe blogul său („Jurnal scoţian", http://ioanflorin.wordpress.com), citate în mai multe rînduri în presa din ţară.

mamei mele

precizare

Trebuie să spun câteva lucruri, pentru cititorul care nu ştie la ce să se aştepte de la această carte scrisă de un preot român din diasporă.

„Jurnal scoţian” este numele unui blog pe care am început să-l ţin, cu multe intermitenţe, când şi cum am avut dispoziţie, după ce m-am mutat în Scoţia, în vara anului 2011. Este un nume oarecum înşelător, pentru că nu e vorba de un jurnal propriu-zis şi nici nu este exclusiv „scoţian”. Cred că cel mai bine l-aş putea defini ca un blog scris în Scoţia cu gândul la România.

Am fost plăcut surprins să văd că, în timp, blogul meu a adunat o comunitate constantă de cititori, cărora le mulţumesc şi pe această cale pentru susţinere şi încurajări. La mii de kilometri de casă, într-o lume în care cel mai mult îmi lipseşte să vorbesc româneşte, ei au fost adesea singurii mei interlocutori şi prieteni virtuali.

În volumul de faţă am adunat aşadar o parte din textele scrise pe blog, uşor revizuite şi renunţând uneori la ordinea lor cronologică în favoarea unei structuri mai potrivite unei cărţi. Rămâne însă la aprecierea cititorului dacă din ele a ieşit până la urmă o carte.

I.-F.F.

Edinburgh, 1 martie 2017

mama-euglenă

Cea mai fascinantă jucărie pe care am văzut-o în copilăria mea a fost o lupă. Am văzut-o în mâna unui băiat, cum a aţintit-o la soare asupra unui petec de hârtie şi acela s-a aprins imediat. Mi s-a părut cea mai mare minune din lume şi, pe loc, i-am dat bicicleta mea în schimbul lupei. Acasă am inventat o poveste, că mi-au furat-o nişte ţigani. Nici nu mă omoram eu să mă plimb cu bicicleta. Dar să ai o lupă, abia asta era o chestie grozavă.

Nu mă mai săturam să-mi privesc degetele, unghiile, crestele şi şanţurile reliefului papilar, porii din piele, aluniţele şi firele de păr, apoi literele din cărţi, petele de cerneală de pe caiete, picăturile de supă, firimiturile, firele de păianjen şi musculiţele moarte, toate se arătau sub lupa mea ca o lume descoperindu-şi numai pentru mine contururile fascinante şi detaliile necunoscute. Mai târziu, când am făcut biologie la şcoală, luam apă din bălţi şi mă chinuiam ore în şir să văd euglena verde, pentru că profesoara ne spusese că euglenele mai dezvoltate pot fi observate cu o lupă puternică. Or, eu *aveam* o lupă puternică. În tot acest timp, mama a intrat în camera mea la intervale regulate, să mă cheme la masă, ori să-mi aducă rufele călcate, sau să se refugieze din calea tatălui meu, dar niciodată n-am simţit nevoia să-i spun nimic despre mine şi nici ea n-a simţit nevoia să-mi spună despre ea, ca şi cum ne-ar fi fost ruşine unul de altul. Nu am vorbit cu mama, în toată copilăria mea, mai mult de câteva ore la un loc.

De Crăciun i-am trimis mamei un pachet. E prima dată când îi trimit un pachet. În ceilalţi ani îi trimiteam bani, să-şi cumpere ea ce avea nevoie, dar aflam apoi că-i punea deoparte, să fie acolo. „Las' să fie acolo" – asta era vorba ei. Și mai avea o expresie: „Poate îl dăm cuiva". Pe vremuri, când căpătam ceva mai deosebit, de la rudele mai înstărite, o sticlă de băutură, un parfum, un săpun Fa, mama îl punea în vitrina din sufragerie: „Poate îl dăm cuiva". Vorba asta mi-a rămas în minte şi mă urmăreşte şi acum. Când primesc ceva bun, primul meu gând e să-l pun deoparte, „poate îl dăm cuiva", ca şi cum mie nu mi s-ar cuveni. Uneori desfac un lucru, de care n-am nevoie, numai de-al naibii, ca să ştiu că

n-am să-l dau „cuiva”. Mi-a explicat un prieten psihiatru că asta se cheamă *poverty shock*.

Deci i-am trimis mamei un pachet. I-am pus papuci de casă îmblăniţi, un cesuleţ de mână frumos (pe care l-am luat la reduceri pe o nimica toată), prăjituri, cidru, o lumânare parfumată, ceai verde, ulei de măsline şi nişte cosmetice. Pe unele lucruri a trebuit să lipesc bileţele cu explicaţii: „cremă de mâini”, „cidru – un fel de vin slab din fructe” sau „prăjituri englezeşti tradiţionale, poţi să le mănânci aşa sau să le pui un pic la cuptor”. M-a sunat imediat cum a primit pachetul, atât de fericită, mulţumindu-mi de zeci de ori, ca unui străin care-ţi trimite un dar. Mi-a spus că înşirase toate lucrurile într-o cameră şi, din când în când, intră să le vadă cât sunt de frumoase.

Când îi făceam pachetul, mi-am amintit de anii când eram elev la internatul forestier şi ea îmi trimitea pachete cu mâncare, din ce avea prin casă: carne la borcan, zacuscă, murături. Odată mi-a trimis o pungă de făină cu câteva ouă îngropate în ea, să nu se spargă, zahăr, o sticlă de ulei şi o reţetă scrisă de mână, cum să-mi fac singur clătite.

Am vrut de multe ori să o aduc la mine, în vizită, dar a refuzat de fiecare dată, sub diferite pretexte. La început a fost că nu-şi poate lăsa casa, că dacă se sparge o ţeavă cât este ea plecată. Apoi, ba că vara e prea cald de călătorit, ba că iarna e frig. În cele din urmă mi-a spus adevărul: nu are haine cu care să vină pe avion. Are dulapul plin de haine, unele primite chiar de la mine când am mai fost pe-acasă, dar ea îşi închipuie că pe avion trebuie să te îmbraci într-un mod cu totul deosebit. Cum deosebit, am întrebat-o mirat la telefon. Lasă, mamă, mi-a zis, am văzut eu la televizor.

Mama a rămas văduvă la 35 de ani şi nu numai că nu s-a mai recăsătorit, dar nici măcar n-a mai vrut să atingă vreun bărbat în viaţa ei. Un timp ne-am mai întâlnit prin casă în tăcerile noastre, până când eu am plecat la internat, iar ea a rămas să-şi ducă zilele cenuşii, împărţite invariabil între schimbul de zi şi schimbul de noapte, între bucătărie şi dormitorul pustiu, între uşurarea că a scăpat de ziua de ieri şi apăsarea pentru ziua de mâine. Mama este fiinţa cea mai simplă şi mai nevinovată pe care am întâlnit-o vreodată în lumea asta. Dacă ar fi un regn al mamelor, pe scara acestuia ea ar fi mama-euglenă, o celulă rudimentară plutind invizibil într-un ochi de baltă, din care în milioane de ani am evoluat eu, animalul complex care o studiază acum sub lupa lui puternică.

Din cele două-trei amintiri fericite în care o regăsesc pe mama, una îmi revine în minte obsedant, poate pentru că e

singura în care ea îmi apare, preţ de câteva ore, altfel decât am ştiut-o toată viaţa – pământie şi ştearsă. Tata murise, iar asta era o mare eliberare. Eram elev la internatul silvic, prin clasa a zecea. Iar mama a venit la mine, la şedinţa cu părinţii. Cred că era prima dată în viaţa ei când lua trenul ca să meargă atât de departe de casă. Nici nu credeam că era în stare! Era o zi frumoasă de primăvară şi, după şedinţa cu părinţii, mama mi-a spus dintr-odată: ce-ar fi să mergem la un restaurant, să mâncăm o friptură. Lucrul acesta m-a uimit enorm! Mama, la masă într-un restaurant, aşa ceva nu mi-aş fi închipuit. Restaurantele, pe care până atunci le văzusem doar pe dinafară, admirându-le prin vitrine fotoliile roşii de pluş, chelnerii stilaţi, orchestrele care cântau, mi se păreau locuri ale fericirii şi lipsei de griji, rezervate unor oameni aleşi, unde noi n-aveam ce căuta. Iar mama îmi spunea să o duc într-un astfel de loc, deşi o avertizasem cât ne-ar putea costa o asemenea aventură.

Am mers pe jos până la o cabană frumoasă, într-o pădure de lângă oraş. Îmi amintesc şi acum ce-am mâncat. Nu mai ştiu alte detalii, de exemplu cum era îmbrăcată mama sau cum arăta restaurantul, dar îmi amintesc că la cabana aceea am mâncat cei mai mizerabili cartofi natur, cu o friptură sleită de porc şi cu murături. Atunci însă totul mi s-a părut minunat, deşi nici eu, nici ea nu ştiam să ne purtăm acolo, într-un restaurant, şi arătam în mod clar ca doi proşti. La sfârşit, mama a făcut iarăşi un gest pe care nu mi l-aş fi închipuit la ea, pentru că nu-l mai văzusem decât în filme. Nu mai ştiu cât a costat nota, dar mama a lăsat pe masă o bancnotă şi i-a spus cabanierului să păstreze restul. Probabil era prea mult sau poate, cum spuneam, arătam noi ca nişte proşti, pentru că omul a alergat după noi, cu restul în mână, tot încercând să i-l dea mamei. Momentul acela m-a enervat, mă enervează şi acum, amintindu-mi – ca şi cum idiotul acela n-ar fi crezut-o pe mama în stare să-i lase lui un bacşiş. În fine, ne-am aşezat apoi pe o bancă lângă un pârâu, mama a fumat liniştită câteva ţigări, iar eu îmi amintesc că, deşi eram ditamai lunganul de 16 ani şi aveam chiar şi o iubită mai mare ca mine, m-am jucat în albia pârâului, cum mă jucam în copilărie pe malul apei, adică îngropând sub apă tot felul de resturi, sticle, beţe, capace, şi punând semne din pietre, ca să regăsesc peste ani locul.

cum a fost

Când mi s-a făcut lehamite de ţară, am împachetat, m-am urcat în maşină şi după trei zile am fost în Scoţia, într-un orăşel de pe coasta de vest. M-am bucurat că urma să locuim aproape de ocean şi că la Glasgow, nu departe de noi, era o biserică românească unde puteam sluji. Cam asta era tot ce ştiam despre locul unde urma să ne luăm viaţa de la capăt.

Plecam ca să nu ne mai întoarcem. Casa am lăsat-o băncii, lucrurile mai valoroase le-am vândut, iar ce n-am putut vinde am împărţit pe la prieteni. Biblioteca am pus-o în cutii şi am dus-o la ţară, împreună cu câteva vechituri (o roată de căruţă, nişte oale de lut, o doniţă), de care n-am vrut să mă despart. M-am gândit că într-o zi am să mă întorc să le iau.

Soţia mea plecase mai devreme, cu avionul, împreună cu fetele, să caute o casă şi să fie acolo în prima zi de şcoală. Aşa că timp de trei zile am condus singur de-a lungul Europei, am ascultat muzică şi am avut vreme să mă gândesc, încă o dată, la toate.

Care cum afla se mira. Ce vă lipseşte, de ce plecaţi? Nu ne lipsea nimic, chiar dacă trăiam şi noi, ca atâta lume, de la un salariu la altul. Însă cum să explici că pleci pentru că pur şi simplu te-ai săturat să mai trăieşti într-un loc guvernat de fatalitate, unde lucrurile plutesc haotic şi imprevizibil, ca într-o stare de imponderabilitate. Nu ştii unde şi cum le vei afla a doua zi. De ce plecam? De lehamite. Nu căutam pământul unde să curgă lapte şi miere, ci o ţară în care să regăsim aşezarea firească a lucrurilor.

Am trecut Canalul Mânecii la capătul unui drum istovitor, într-o maşină pe care o umplusem până în plafon cu tot ce ne-a mai rămas după lichidarea gospodăriei: câteva cutii cu cărţi, nişte saci cu haine, oalele Zepter, la care soţia mea n-a vrut să renunţe în ruptul capului, şi un pian electric, pe care-l demontasem bucată cu bucată, ca să încapă în maşină. Mi-au zis toţi: eşti nebun, cum să iei pianul. Dar eu m-am încăpăţânat să-l iau şi pe pianul acela, adus bucată cu bucată, a ajuns Paia bursieră la Royal Conservatoire. Astăzi are un Knight, un pian englezesc mai vechi, dar încă destul de bun, pe care i-l acordează o dată la câteva luni un acordor

de piane din Stewarton. Am citit undeva că Alfred Knight, constructorul pianelor Knight, a înfiinţat la un moment dat Asociaţia acordorilor de piane orbi. Asta mi s-a părut interesant.

Oprisem pe la mama să-mi iau rămas-bun. Vezi, am avertizat-o, nu te pune pe bocit, ştii că nu-mi plac despărţirile cu lacrimi. Dar nu plâng, domnule, s-a prefăcut ea. Ţi-am făcut nişte şniţele pentru drum. Lasă, mamă, ai să vii şi tu. Ce să fac eu acolo? Am să-ţi trimit ceai, e foarte bun ceaiul englezesc. Nu-mi trebuie nimic, să aveţi grijă de voi. Nu vrei să-ţi pun şi nişte mere?

Șniţelele mi-au prins tare bine şi le-am mâncat din mers. Parcă mă fugărea cineva din urmă. Până la Regensburg am oprit doar să pun benzină şi să-mi iau câte-o cafea. La Regensburg, ajuns pe la miezul nopţii, am tras într-o parcare, la marginea drumului. Nici n-am apucat să mă dezmorţesc, că un tirist român m-a luat în primire. Văzuse numărul de România. S-a uitat lung la maşina mea cocoşată de bagaje.

— Frate, da’ ştiu că ai băgat ceva marfă în ea! Încotro?

I-am răspuns în silă, pentru că n-am chef de confidenţe prin parcări. A fluierat a mirare.

— Și ce faci în Scoţia?

— Nimic, zic. Mă mut.

— Înţeleg, a dat el din cap. Și eu am o fată în Italia. Auzi, zice, nu vrei să cumperi un câine? Cu acte în regulă, adaugă el repede, de parcă asta ar fi fost decisiv.

Îmi spune că are în cabină doi pui de cocker pe care vrea să-i vândă „afară”.

— Nu-mi trebuie, zic. Am avut şi eu câini, a trebuit să-i las pe la prieteni.

— Treaba ta, nu ştii ce scump e un câine în Anglia.

După ce-am scăpat de tirist, m-am culcat în maşină. Am potrivit sacii cu haine şi m-am întins peste ei să dorm, chinuindu-mă aşa vreo două ceasuri. N-am avut răbdare şi am plecat mai departe cu noaptea-n cap.

Când am intrat în Olanda, mi-am zis că am greşit drumul, ce să caut eu în Olanda. Nu ştiam că de la Aachen drumul spre Calais prinde şi o bucăţică din Olanda. Am socotit apoi şi m-am mirat, ia te uită, mă duc peste şapte ţări, ca în poveste.

În ultima seară pe continent am dormit la Calais, într-un hotel sordid, din apropierea portului. Parcasem pe o străduţă lăturalnică şi un negru m-a acostat şi a încercat să-mi vândă un joint. Toată noaptea mi-a fost teamă să nu-mi spargă maşina şi să-mi ia pianul. După cină, m-am aruncat îmbrăcat

în pat, de teama ploşniţelor, şi m-a apucat o jale moromeţiană: unde mergem noi, domnule?

Înainte de a mă porni la drum vorbisem cu soţia la telefon. Cum e? Cum să fie, e bine. Să te îmbraci gros, că-i frig. Păi, îmi iau jacheta aia maro. Ia-ţi şi-un pulovăr, să-l ai la îndemână. Da' cât de frig e, Doamne iartă-mă, că suntem în august? Cam zece grade. Şi plouă întruna, de când am ajuns. Bine, zic, altceva? Altceva, nimic. Mulţi nemţi în oraş, nu ştiu ce-i cu asta. Ce nemţi, de unde nemţi? Nu ştiu, zice, nemţi. Îi aud peste tot.

În curând aveam să-i aud şi eu şi e foarte adevărat că dialectul scoţian din regiunea Kilmarnock seamănă mai mult cu germana decât cu engleza. Fetele mele l-au învăţat repede, de la prietenele lor, dar eu nu m-am obişnuit cu el nici acum. În primele luni mi-era groază să merg la frizer sau la piaţă. Mai ales la frizer, te întreabă o mie de chestii, parcă te pregăteşte pentru o operaţie pe creier, nu pentru un tuns. Noroc că mi-a venit ideea să mă tund cu o poză. Aveam la mine o poză cu Ralph Fiennes din *Pacientul englez*, i-o arătam frizerului şi-i tăiam toată vorbăria: uite-aşa vreau să mă tund.

De la Dover am mers întins, deşi mă acomodam greu cu condusul pe partea stângă. Mi se părea mereu că sunt pe contrasens şi că oricând o să-mi apară o maşină din faţă. În apropierea sensurilor giratorii băteam cu mâna stângă în volan şi repetam „stânga, ţine stânga", să nu mă trezesc pe banda cealaltă. Până la urmă tot am ieşit de pe autostradă şi m-am trezit într-un sat, printre perechi de bătrânei ieşiţi la plimbare cu căţeii. Îmi venea să opresc şi să le spun, *hello*, ce mai faceţi, mă duc şi eu acasă.

Uitasem că englezii calculează distanţele în mile, aşa că o bucată de drum m-am tot mirat, cum să mergi cu şaptezeci pe oră pe autostradă, aşa cum vedeam pe indicatoare. După ce mi-am adus aminte că sunt mile, nu kilometri, am stat să mă gândesc cât e o milă, ca să calculez viteza legală. Apoi m-a cuprins din nou îndoiala: or fi mile sau leghe pe oră?

Pe seară am ajuns cu bine. Când am intrat în casă, mi-a venit să cad jos, nu alta. În afară de-o masă şi patru scaune în bucătărie, nimic altceva. Casa goală, nicio mobilă. N-am vrut să-ţi spun, zice soţia, să nu te enervezi pe drum. Bine, dar mi-ai spus la telefon că ai luat o casă mobilată. Da, aşa m-am înţeles cu agentul. Şi unde-i mobila? Păi, agentul nu s-a înţeles cu proprietara şi femeia şi-a luat toate lucrurile. Cum adică nu s-a înţeles? Şi voi pe ce-aţi dormit zilele astea? Am cumpărat o saltea. Bun, şi acum ce facem? Păi, ce să facem,

mergem mâine la IKEA şi cumpărăm mobilă. Zicea agentul că este un IKEA lângă aeroportul din Glasgow.

Agentul imobiliar care ne-a închiriat casa e cel mai tâmpit om pe care l-am cunoscut în Scoţia. Și ca să spun totul despre el: e şi singurul escroc cu care am avut de-a face aici. Ca să scot de la el nişte bani pe care mi-i datora la plecare, a trebuit să-l ameninţ că fac plângere la *sheriff*. Două zile am montat mobilă de la Ikea, de dimineaţă până seara. Am lăsat acolo mai bine de jumătate din economiile cu care venisem din ţară. Aveam palmele umflate de cât învârtisem la şurubelniţă. Pe urmă, de câte ori m-am mutat din casă în casă, şi până acum m-am mutat de vreo patru ori, am tot demontat şi montat mobila aia. Acum sunt meseriaş: dă-mi cel mai complicat dulap de la IKEA şi ţi-l fac în jumătate de oră.

Zilele următoare ne-am învârtit prin oraş, să vedem locurile. Dar nu erau prea multe de văzut. Faţă de orăşelele frumoase şi îngrijite pe care aveam să le văd mai târziu pe coasta de est, Kilmarnock e un târg prăpădit, cu două-trei străzi mari şi late, în rest, o mulţime de periferii mai bune sau mai dubioase, dincolo de care se întind ferme, păşuni şi vechi domenii de lux. Singurul lucru spectaculos era parcul central, un fost domeniu nobiliar, cu ruinele unui castel în mijlocul unei păduri seculare, însă noi am fost mai degrabă dezamăgiţi de aerul decrepit al străzilor obişnuite. Gloria oraşului fusese celebra distilerie Johnnie Walker, dar, când am ajuns noi, avea probleme economice şi se pregătea închiderea sau mutarea ei. Fuseseră deja concediaţi vreo şapte sute de muncitori, nu înainte de a fi primit fiecare câte o sticlă de whisky, bonus de despărţire. Și totuşi, şcolile din orăşelul acesta au dat lumii în trecut doi laureaţi Nobel: Alexander Fleming şi John Boyd Orr.

Încă din primele zile am căutat biblioteca şi ne-am făcut permise. La sugestia bibliotecarei, am împrumutat poeziile lui Robert Burns, poetul naţional al Scoţiei, al cărui prim volum de versuri apăruse la Kilmarnock, dar am descoperit cu stupoare că nu înţelegeam mai nimic din poemele sale scrise în dialect scoţian.

— Nu vă faceţi griji, ne-a spus bibliotecara, nici eu nu-l înţeleg în întregime.

Dar Burns e atât de adorat în Scoţia, încât nu e târg care să nu pretindă c-ar avea o cât de mică legătură cu el: o cameră unde ar fi locuit cu chirie, un hotel unde a stat o noapte, o cârciumă unde şi-ar fi recitat versurile, o străduţă pe unde ar fi trecut cândva sau măcar amintirea vreuneia din nenumăratele sale iubite vremelnice. Cică în toată Scoţia ar fi

înregistraţi oficial peste şase sute de urmaşi ai lui Robert Burns. E mai celebru ca eroul scoţian Braveheart, care, apropo, s-a născut în Kilmarnock sau cel puţin aşa pretindeau localnicii şi chiar scria asta pe indicatoarele rutiere de la intrarea în oraş.

Vreo câteva săptămâni, până ne-am făcut abonamentul, n-am avut nici telefon, nici internet. Eram ca picaţi din lună în orăşelul acesta patetic şi murdar, unde Halloweenul este sărbătorit cu o zi mai devreme decât oriunde în lume, dar nimeni nu ştie de ce şi cum s-a ajuns aici. Ca să vorbim cu cei din ţară, luam laptopul şi mergeam într-un pub cu internet. Aşa l-am cunoscut pe Abiskar, un băiat din Nepal, care mi-a aranjat să lucrez ca şofer pentru un restaurant indian ţinut de nişte nepalezi.

Am crezut multă vreme că suntem singurii români din oraş. Mai târziu am aflat că mai locuia aici un medic psihiatru român, pe care aveam să-l întâlnesc la biserica românească din Glasgow. M-am împrietenit cu el şi am început să ne vizităm. El mi-a spus odată povestea unui poliţist scoţian care a înnebunit într-o singură zi, de dimineaţă până seara: i s-a părut din senin că este urmărit de colegii lui, iar în timpul nopţii s-a spânzurat, ca să nu fie arestat.

La drept vorbind, n-aveam niciun chef să văd de la început români. Scoţienii au un proverb: decât un frate departe, mai bine un vecin bun aproape. Am avut şi noi noroc de vecini buni. Ne-au împrumutat maşina de tuns iarba şi ne-au arătat cum să sortăm gunoiul, după ce gunoierii ni-l lăsaseră în faţa uşii, pentru că amestecaserăm sticle cu cartoane. Când a aflat că suntem români, un bătrânel simpatic, vecin cu noi, care fusese transmisionist în RAF, mi-a făcut din ochi: *Yankee Oscar!* N-am înţeles ce vrea. *Yankee Oscar*, a insistat el. Până la urmă m-am prins că era vorba de YO, indicativul României în radiotransmisiuni.

Fetele s-au adaptat imediat, spre marea noastră uşurare. Ele au fost fericite să găsească prieteni noi, piste de bicicletă şi cursuri de călărie. Poate nu le-a fost chiar uşor, dar au fost atât de bune, încât n-au lăsat să vedem acest lucru, ca să nu avem o grijă în plus. Deşi într-un oraş mic, au făcut o şcoală bună şi, la sfârşit, au trecut cu bine examenele naţionale. Cea mare a apărut de câteva ori în ziarul local, când a câştigat nişte concursuri de pian, apoi, ultima dată, când şi-a trecut examenele naţionale, cu o poză mare: *Well done Paraschiva!* Serios, ziarele locale se omoară după ştiri de felul ăsta! Într-o zi, un pacient i-a spus soţiei:

— Vai, sunteţi mama fetei din România care a apărut în ziar! Ce bine îmi pare să vă cunosc!

Într-o zi, tot plimbându-ne cu maşina de colo colo, nu ştiu cum ne-am încurcat şi am ieşit dintr-odată la ocean. Am rămas cu gurile căscate, uitaserăm că locuiam la câţiva kilometri de ocean. Era seară şi oceanul era la reflux, descoperind până în larg nisipul alb, ca un pământ nou. Plaja era pustie. Atunci le-am făcut fetelor prima fotografie în Scoţia. Am prins momentul când toate trei păşesc pe nisipul umed, îndreptându-se în direcţii diferite. Paia are părul prins cu o bentiţă de margarete. Catrinel îşi aranjează o buclă, cu gestul atât de obişnuit al cochetăriei feminine. Mihaela ar vrea să le spună ceva. Abia calcă şi privesc în jos, toate trei, cu expresii îngrijorate, ca şi cum ar păşi pe nisipuri mişcătoare. Tot acolo sunt şi eu, în spatele camerei, dar eu nu sunt îngrijorat de nisipurile mişcătoare. Eu ştiu că, de voi şi umbla în mijlocul morţii, nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine eşti.

ice cream

Cartierul în care ne-am mutat parcă e desenat pe asfalt, ca în *Dogville*, filmul lui Lars von Trier. Un cartier mai degrabă pentru pensionari, tipic britanic, cu străzi înguste şi căsuţe cu ziduri roşii şi cercevele albe, atât de uniforme, încât până şi unei pisici i-ar fi greu să-şi recunoască locuinţa. În primele zile, a trebuit să pun adresa pe gps ca să ajung acasă.

Vecinii mei sunt oameni cumsecade. Nu trebuie să-i cunoşti ca să-ţi dai seama de asta, e de-ajuns să-i observi de departe îngrijindu-şi peluzele din faţa caselor, plimbându-şi câinii la ore regulate sau mergând să cumpere ziare şi iaurt. Chiar şi atunci când mă simt spionat dindărătul ferestrelor, ştiu că o fac nu de curiozitate, ci pentru siguranţa mea şi a cartierului. Unde, de altfel, nu se întâmplă nimic. E-atâta linişte în timpul zilei, încât aud de la colţul străzii paşii târâiţi ai poştaşului, un băiat înalt şi adus de spate. Abia duce geanta cu scrisori şi clatină din cap în sus şi-n jos, ca un cal care trage în ham.

Locuim într-un duplex, pe care-l împărţim cu o familie de scoţieni, Campbell. Suntem prieteni, oarecum, adică aşa cum poţi să fii prieten aici. Ne-au împrumutat maşina de tuns iarba şi ne-au arătat cum să sortăm gunoiul, după ce gunoierii ni-l lăsaseră în faţa casei, pentru că am amestecat sticle cu cartoane. Ne-au prevenit din prima zi că au un copil bolnav de autism şi asta ne-ar putea „deranja" uneori. Dar copilul este cuminte, iar bucuria lui cea mai mare e să sară în neştire pe o trambulină elastică întinsă în curte. Peste drum de noi locuieşte o familie de pensionari, iar la numărul 48 stă o domnişoară mai plinuţă, cu un fiat roz în curte.

Până şi moartea are felul ei discret de a trece prin cartier, să nu deranjeze mai mult decât persoana cu care are treabă. La 71 locuia o doamnă în vârstă, cu un căţel alb. Am aflat că murise abia după ce mi-am dat seama că n-o mai văzusem de vreo săptămână. Peste noapte, cineva a pus un anunţ în faţa casei, *for sale*, iar în câteva zile au şi sosit noii locatari. Au descărcat câteva mobile dintr-un *van* şi gata, de a doua zi ai fi spus c-au locuit acolo dintotdeauna.

La un moment dat însă, în cartier a început să se întâmple ceva bizar. Seară de seară, în jurul orei 6, uneori şi

mai târziu, pe la 7-8, de undeva de pe străzile dimprejur izbucnea pentru câteva secunde cântecul unei trompete. Doar câteva măsuri, ca un refren de melodie. M-am gândit mai întâi la un muzician ce repetă undeva, cu geamul deschis. Totuşi, cum am spus, cântecul nu dura mai mult de câteva secunde. Plus că sunetul venea mereu din altă direcţie, ca şi cum cineva s-ar fi plimbat pe străzi cu o trompetă.

— Aveţi idee ce-i cu trompeta asta? am întrebat-o pe doamna Campbell.

Ea tocmai întindea rufele pe sârmă, când trompeta se auzise din nou.

— E o trompetă, a observat doamna Campbell.

— Da, zic, o trompetă care se aude în fiecare seară, undeva pe-aproape.

— Poate e în legătură cu Crăciunul, a presupus ea.

N-ar fi fost de mirare. Aici sunt pur şi simplu înnebuniţi după Crăciun şi pregătirile încep de pe la jumătatea lui noiembrie. Dar ce zic jumătatea lui noiembrie: în oraş sunt deschise tot anul magazine cu obiecte de Crăciun. Nu vedeam totuşi nicio legătură între Crăciun şi trompeta itinerantă.

Câteva zile mai târziu, în sfârşit, am dezlegat misterul. Eram în bucătărie, când trompeta s-a auzit din nou, de data asta chiar în faţa casei. M-am repezit afară. Am ieşit cu papucii de casă în picioare, nici n-am băgat de seamă că ploua. În drum oprise o maşină care semăna foarte bine cu o vitrină ambulantă. Un fel de rulotă transformată într-un chioşc pe roţi. Era frumos luminată pe dinăuntru, ca un mic magazin care-şi aşteaptă clienţii, iar deasupra maşinii clipea în toate culorile o firmă luminoasă: *Ice Cream*. Şoferul coborâse în stradă şi părea că se uită după clienţi. Strângea la piept, să o ferească de ploaie, o trompetă. Văzându-mă dând buzna în stradă, s-a uitat lung. Mi-a făcut semn cu trompeta, spre maşină: vrei o îngheţată? I-am răspuns tot printr-un semn: nu, mulţumesc. Cum vrei, a ridicat el din umeri. A mai rămas câteva secunde, privind în lungul străzii, poate apare totuşi vreun client. Apoi s-a urcat la volan şi vitrina ambulantă s-a pus în mişcare, clătinându-se încet cu luminiţele ei şi pierzându-se în noapte pe străzile dimprejur.

un om bun

La restaurantul indian unde lucrez ca *delivery driver*, sunt coleg cu un băiat nepalez cu o figură tare umilă. Seamănă cu eroul din *Slumdog Millionaire*. Îl cheamă Abiskar şi e ajutor de ospătar. Mai stăm de vorbă, între două comenzi, ca doi tovarăşi buni care împart aceeaşi karma modestă în câmpul muncii. Nu ne spunem cine ştie ce lucruri importante. Pălăvrăgim şi ronţăim *papadums*, un fel de chipsuri din făină de tapioca. El mă întreabă cum e vremea în ţara mea, eu îl întreb dacă hinduşii au voie să mănânce carne de porc, chestii din astea. Când i-am arătat un ban românesc, o monedă pe care întâmplător o găsisem prin buzunare, s-a bucurat ca şi cum ar fi văzut ceva nemaipomenit. Într-o seară m-a întrebat cu ce mă ocupam în ţara mea.

— Preot, am spus şi am bufnit amândoi în râs.

— Serios, face el, ce meserie aveai?

— Am fost cercetător.

Dă să râdă din nou, dar vede că vorbesc serios şi se abţine.

— Eu vreau să mă fac contabil. După ce termin colegiul, mă-ntorc în ţară.

Dar aseară mi-a spus un lucru care trebuie să recunosc că m-a emoţionat un pic. Nu mai ştiu ce vorbeam. Ce facem de Crăciun, de Anul Nou. Și, fără vreo legătură cu discuţia noastră, îmi spune dintr-odată:

— Cred că eşti un om bun.

Am făcut ochii mari.

— Da, da, a întărit din cap, eşti un om tare bun.

Pe drum, spre casă, m-am gândit că de multă vreme nu mi-a mai spus nimeni că sunt un om bun. Şi m-am mai gândit: cât de puţin îi trebuie cuiva să-ţi spună că eşti un om bun.

scrisoare deschisă către senatorul „românilor de pretutindeni”

Am primit zilele trecute, pe grupul „Romanians in Edinburgh”, o scrisoare din partea unui senator român, dl Viorel Badea, care s-a gândit să mă felicite cu ocazia, cică, a „Zilei românilor de pretutindeni”. Redau mai jos scrisoarea dlui senator, urmată de răspunsul meu, pentru că, nu-i aşa, nu se cuvine să te firitisească omul şi să nu-i întorci amabilităţile.

1 decembrie 2011

Dragi români de pretutindeni,

Cu prilejul „Zilei românilor de pretutindeni” vă adresez vouă, românilor din lumea întreagă, calde felicitări, precum şi îndemnul de a păstra în suflet spiritul, cultura şi limba românească. Doresc să vă felicit şi să vă mulţumesc pentru contribuţia pe care o aduceţi la dezvoltarea comunităţilor şi a ţărilor în care vă aflaţi, precum şi pentru păstrarea şi afirmarea valorilor şi tradiţiilor româneşti. Din Australia până în America de Nord, din Europa şi până în Asia, românii au ridicat pe podiumurile sportului de performanţă drapelul naţional al României, au dus la cele mai prestigioase universităţi frumosul grai românesc şi excelează în orice domeniu activează, făcând cinste ţării natale.

Trebuie să ne amintim că suntem români în fiecare zi dăruită nouă de Dumnezeu şi să păstrăm vii în inimile noastre cuvintele lui M. Sadoveanu: „Patriotismul nu înseamnă ura împotriva altor neamuri, ci datorie către neamul nostru; nu înseamnă pretenţia că suntem cel mai vrednic popor din lume, ci îndemnul să devenim un popor vrednic”.

Doresc să vă felicit, de asemenea, şi cu ocazia „Zilei Naţionale a României”. Avem datoria de a păstra vie şi a cinsti amintirea celor ce au luptat pentru unitatea şi libertatea poporului, precum şi de a privi spre viitor cu optimismul, curajul şi încrederea cu care au făcut-o şi strămoşii noştri, de la cei căzuţi pe câmpul de luptă, până la cei care au pierit în inumanele închisori comuniste.

Cu aceste ocazii, transmit românilor de pretutindeni cele mai bune gânduri şi urări de sănătate, fericire şi succes. Fie ca Dumnezeu să binecuvânteze România şi pe români, oriunde s-ar afla ei.

La Mulţi Ani România!
La Mulţi Ani români de pretutindeni!
Birou Senatorial Viorel Badea
Senator pentru românii din Europa şi Asia.

Dragă domnule senator Viorel Badea,

Sunt şi eu unul dintre „românii de pretutindeni" care au primit scrisoarea dvs. cu ocazia, nu ştiam, „Zilei românilor de pretutindeni". Vă mulţumesc pentru caldele urări şi îndemnuri, chiar dacă, trebuie să mărturisesc, laudele dvs. sunt exagerate în ce mă priveşte pe mine, unul dintre românii de pretutindeni cărora vă adresaţi. N-am adus nicio „contribuţie" comunităţii care a binevoit să mă primească (în afară de câteva taxe pe care le plătesc aici), n-am afirmat prin nimic „valorile româneşti", nu practic sport de performanţă „sub drapelul ţării", iar singurul domeniu în care „activez şi excelez" deocamdată este să livrez mâncare indiană la domiciliu, pentru că lucrez ca *delivery driver* într-un restaurant dintr-un orăşel scoţian.

Alta ar fi fost însă situaţia dacă mi-aţi fi scris, dvs. sau unul dintre numeroşii dvs. colegi din Parlament, acum şase luni, când încă nu eram un „român de pretutindeni", ci un român de la mine de-acasă, mai exact din Iaşi. Aş fi putut atunci să vă răspund că sunt cercetător ştiinţific la Universitatea „Al.I. Cuza" şi că mă ocup de editarea *Bibliei de la 1688*, prima ediţie critică a celei mai vechi Biblii româneşti. M-aş fi mândrit cu fetele mele, care practicau un sport de performanţă „sub drapelul ţării", cum spuneţi, şi m-aş fi lăudat că am dus şi eu puţin din „graiul ţării" pe la Paris şi Geneva sau că mi-am petrecut şapte ani din viaţă printre vechile manuscrise şi cărţi româneşti, primind pentru munca mea *summa cum laude*. Dar nici dvs. nu mi-aţi scris, nici eu nu v-am răspuns. Aşa merg lucrurile, cum s-ar spune.

Dar de ce îmi scrieţi tocmai acum, când mi-am luat lumea în cap, împreună cu ai mei, şi ne-am alăturat şi noi „românilor de pretutindeni" din lumea largă? Ca să-mi arătaţi că vă pasă?

Dacă vă pasă atât de mult de „valorile şi tradiţiile româneşti", de ce nu mi-aţi scris, dvs. sau colegii dvs., pe când eram în ţară? De ce nu m-aţi întrebat cum ne descurcăm cu nouă milioane pe lună, eu şi colegii mei, doctori în filologie şi slujbaşi ai culturii române pentru care suspinaţi

acum? V-aş fi rugat atunci, dacă ştiam că vă interesează atât de mult istoria neamului, să faceţi ceva pentru profesorul meu de istorie, care se stinge de boală, pentru că din pensie nu-i ajung banii de medicamente. V-aş fi chemat la Iaşi să vedeţi cum trăieşte de pe o zi pe alta un antrenor de performanţă, pentru care s-a cântat imnul României la Berlin, şi cum nişte copii se antrenează să devină campioni pe podelele roase şi pline de cuie ale unei săli de sport care n-a prins încă o campanie electorală. V-aş fi dus prin oraş şi v-aş fi arătat Filarmonica ieşeană, care stă să se prăbuşească sub schele, şi Teatrul Naţional, mutat într-un cub de carton. Și la urma urmei, dacă tot invocaţi acum îndemnul lui Sadoveanu „să devenim un popor vrednic", v-aş fi spus că de douăzeci de ani mă simt, în fiecare zi, minţit, furat şi umilit în ţara mea şi că am obosit să devin vrednic printre şmecheri, canalii politice şi „băieţi deştepţi".

Dar, repet, nici dvs. nu m-aţi întrebat, nici eu nu v-am răspuns. Și atunci, de ce m-aţi găsit tocmai acum?

Domnule senator, e un cinism fără de margini să-i felicitaţi pe emigranţii români cu ocazia unei aşa-zise „zile a românilor de pretutindeni". Nu există o sărbătoare a „românilor de pretutindeni", există doar o singură zi naţională a românilor şi a României din care găştile politice care s-au succedat ne-au împins, pe mine şi pe alte milioane de compatrioţi, să ne luăm lumea în cap, să ne lăsăm în urmă limba, părinţii şi prietenii şi să ne căutăm pe aiurea pâinea şi dreptatea. Ce sărbătoare vedeţi în asta? Nu e nicio sărbătoare pentru familiile despărţite, pentru fraţii şi prietenii lăsaţi în urmă sau pentru acei „români de pretutindeni" ai căror copii s-au spânzurat în ţară de dorul lor. Sărbătorile adevărate sunt atunci când eşti acasă, nu când te afli „pretutindeni".

Iertaţi-mă, dar n-am nevoie să-mi amintiţi dvs. de „valorile româneşti". Ocupaţi-vă de ele în ţară, acolo unde „cultura şi valorile româneşti" sunt lăsate în paragină. Și v-aş mai ruga ceva. Sunteţi un reprezentant al actualei clase politice. Aveţi decenţa de a nu amesteca în discursurile dvs. electorale amintirea „celor ce au luptat pentru libertatea poporului". În Franţa am cunoscut un om care şi-a pierdut o mână la Otopeni, în masacrul din decembrie '89. Lucrează ca magazioner la un depozit, din mila unor străini. Vă asigur că omul acesta ar scuipa astăzi pe orice discurs politic în care sunt amintiţi eroii din decembrie '89.

La sfârşit, aş vrea să vă asigur că nu mi-e ruşine că sunt român. Aşa mi-am învăţat şi copiii, să nu le fie ruşine să spună de unde vin. Singurele momente în care mi-e ruşine sunt atunci când politicieni ca dvs. vorbesc despre România.

În gura lor, România pute ca o hazna din care mă bucur că mi-am scos copiii. Ca o măsură de igienă, ar fi prea mult dacă v-aş ruga acum să păstraţi măcar distanţa tăcerii?

copiii spun lucruri trăsnite

O familie de pe lângă Glasgow m-a chemat să le sfinţesc casa. Ea e româncă, el scoţian. Au o fetiţă de vreo 5 anişori, foc de frumoasă şi zulufată ca un înger renascentist.

Cum intru în casă, fetiţa mă ia de mână şi mă duce în camera ei, să-mi arate o pisică pe care tocmai o primise în dar de ziua ei. Eu mă fac că-i binecuvântez pisica, iar fetiţa nu mai poate de bucurie. Apoi mă urmăreşte pas cu pas cum mă pregătesc pentru slujbă. Mă priveşte cu ochi rotunzi de uimire cum aprind un cărbune de tămâie. Cât durează rugăciunea, nu se desprinde de lângă mine şi aproape că fac slujba cu ea în braţe. La sfârşit, ne aşezăm la masă. Fetiţa pur şi simplu nu mă mai scapă din ochi. Se aşază lângă mine, iar când maică-sa îi atrage atenţia că locul ei nu e acolo, îi şopteşte rugător şi alintat:

— Te rog, mami, pot să stau lângă Dumnezeu?

fata din Glen Orrin

În ajunul Crăciunului, puţin după miezul nopţii, am primit o comandă în Glen Orrin, un cartier de la marginea oraşului. O fată sunase la restaurant şi comandase un meniu vegetarian: *onion bhaji*, orez cu scorţişoară şi o cutie de Cola.

Cunoşteam zona şi am ajuns repede. Poarta era larg deschisă, iar casa părea pustie, deşi erau toate luminile aprinse, ca după o petrecere de la care tocmai plecase toată lumea. Prin geamurile întredeschise de la etaj am auzit acordurile unei muzici cunoscute. Am recunoscut, uluit de coincidenţă, concertul de oboi al lui Alessandro Marcello, una dintre piesele pe care le ascult la nesfârşit în orele în care alerg prin oraş, cu mâncare, de la o adresă la alta. Am rămas câteva secunde pe trepte, cu mâna pregătită pe butonul soneriei, ascultând muzica. De undeva din spatele meu a izbucnit râsul unei fete:

— Ce naiba faci acolo?

Era să scap pachetul din mână. M-am întors în direcţia din care venise întrebarea şi am desluşit în penumbră conturul unui scrânciob în care se legăna cineva.

— Oh, mă scuzaţi. Comanda dumneavoastră, *Miss*.

Scrânciobul s-a oprit şi din întuneric a sărit o fată înfofolită într-o pătură.

— Nu m-ai văzut? m-a luat ea la rost.

— Nu, *Miss*. Mă pregăteam să bat la uşă.

— Și ce tot moşmondeai acolo? Trăgeai cu urechea?

— Nici vorbă, *Miss*, am râs eu. Am auzit muzica de sus şi m-am oprit puţin să ascult.

Și am arătat cu degetul spre etaj, unde oboiul îşi urma partitura melancolică.

— E un concert veneţian, am adăugat, ca să-i arăt că ştiu despre ce vorbesc.

S-a uitat cu curiozitate la mine.

— Eşti italian? Pari italian, după accent.

— Vi se pare, nu sunt italian.

— Dar ai fost vreodată la Veneţia? a întrebat ea, părând dintr-odată foarte preocupată.

— Am fost, da.

— Și e adevărat ce se spune? Se scufundă puţin câte puţin în fiecare an?

— Nu ştiu, am zâmbit eu, n-am observat.

— Dar la Paris ai fost? a continuat pe acelaşi ton.

— Am fost şi la Paris.

— Și nu te-ai rătăcit? Cică toţi englezii se rătăcesc în Paris.

A întins mâna şi a luat pachetul. Pătura i-a căzut la picioare şi a rămas în blugi şi într-un tricou cu paiete. Am vrut s-o ridic, dar a împins-o cu piciorul.

— Lasă. Cât costă?

— Șase cincizeci, *Miss*.

A scotocit prin buzunare şi mi-a întins o hârtie de douăzeci.

— Păstrează restul, te rog.

Am crezut că nu văzuse bine.

— Nu se poate, am dat din cap. Mi-aţi dat douăzeci!

— Nu mai contează, a dat ea din mână. Mâine plec la Londra.

— Da? m-am mirat eu. Și am rămas câteva secunde tăcuţi, ca doi prieteni buni care şi-au spus totul la sfârşitul unei zile.

— Atunci, noapte bună, a spus ea.

— Noapte bună, *Miss*.

M-am urcat în maşină, dar înainte de a porni am mai privit o dată casa cu toate ferestrele luminate şi am făcut asupra ei semnul crucii: îngerul călătorilor să te aibă în pază, *Miss*.

o poveste pentru Ana, care m-a întrebat odată cine e Vera şi cum este o zi în paradis

În mijlocul raiului sunt o prispă de lemn şi un difuzor vechi agăţat într-un cui la intrarea în bucătăria de vară. La 12 fără 10 se transmite buletinul hidrologic. Vocea crainicului e monotonă şi gravă, parcă anunţă o nenorocire, şi nu cotele apelor Dunării. Baziaş, ieri trei sute de centimetri, scade şapte centimetri. Drâncova, ieri patru sute de centimetri, scade patru centimetri. Gruia, ieri şaizeci de centimetri, creşte doi centimetri. Şi aşa mai departe, apele scad sau cresc în fiecare zi, pentru că asta e treaba apelor.

Pe prispă stau eu şi mă joc cu un rulment pus pe un băţ. Abia am ieşit afară. Toată dimineaţa am stat în casă şi m-am jucat cu Carolică, un băiat din vecini. Mama lui ne-a adus gogoşi cu gem, apoi ne-am uitat la un film cu Stan şi Bran. Carolică e orb şi, când ne uităm la Stan şi Bran, eu îi citesc subtitrarea şi îi spun din când în când ce se întâmplă în film. Când Stan se scarpină în cap şi spune pe un ton plângăcios: Ollie, mi se pare c-am dat de belea, Carolică râde de se prăpădeşte şi arată cu degetul spre ecranul televizorului.

Bechet, ieri şaptezeci de centimetri, scade patru centimetri. Corabia, ieri cincizeci de centimetri, scade doi centimetri. Buletinul se transmite şi în limba franceză, din care înţeleg puţin, apoi pe ruseşte, din care nu înţeleg nimic, dar îmi place să aud o limbă străină şi să-mi închipui oamenii care o vorbesc. Dunărea ştiu unde e. Am fost o dată în Deltă, cu ai mei. Era foarte cald şi mama culegea din apă nişte frunze mari pe care mi le punea pe cap, să mă răcoresc. Dar oraşele acelea unde apa creşte sau scade nu ştiu unde sunt. Au nume ciudate şi ar fi interesant să ajung pe-acolo, după ce mă întorc din Ţara de Foc, pentru că mai întâi vreau să mă duc în Ţara de Foc.

Bunica apare din bucătăria de vară şi spune:

— S-a făcut douăşpe.

Eu ştiu deja ce va urma, pentru că asta se întâmplă în fiecare zi la ora 12 şi aşa va fi şi astăzi. Bunica ia ceaunul din gard şi pune de mămăligă, apoi se duce la fântână şi de acolo strigă peste vie, cu mâinile făcute pâlnie la gură:

— Antoane, hai la masă.

Bunelul apare într-un târziu, îl aud cum vine prin spatele casei târşâindu-şi picioarele. A fost la râpă şi a tăiat un braţ de salcâm pe care l-a dat la iepuri. Bunica răstoarnă măsuţa rotundă în mijlocul bucătăriei şi pune toate străchinile odată, brânză cu smântână, scrob, cartofi prăjiţi, murături şi mămăliga la mijloc, tăiată cu sfoara pe un fund de lemn. Bunelul zice „Tatăl nostru”, apoi ne aşezăm pe scăunele, facem boţuri de mămăligă şi întingem în străchini, iar din zeama de moare sorbim pe rând, cu o lingură de aluminiu. La sfârşit primesc un păhăruţ cu vin, apoi bunica moaie în untură o bucată de mămăligă şi mă trimite să i-o dau lui Suru. După ce îl hrănesc, îl las din lanţ. Suru o rupe la fugă, dă câteva ture până în capătul grădinii, apoi se întoarce, sare pe mine şi mă linge fericit şi credincios.

Pornim prin vie şi coborâm în râpă, unde sunt o dumbravă deasă şi un pârâu mlăştinos. Locul e întunecos şi plin de buruieni înalte. Acum îmi pare rău că nu mi-am luat arcul şi săgeţile. După fiecare copac se poate ascunde o primejdie. În aer pluteşte un miros greu, de iarbă putrezită. Din când în când Suru încremeneşte cu laba în aer şi ascultă cu urechile ciulite cântecul greierilor. Când ajung la pârâu, nu am curaj să-l trec, aşa că mă întorc prin lanul de porumb, ca să mi se piardă urma, dacă nu cumva indienii comanşi s-au şi pornit pe urmele mele.

În poartă la Gagarin, dau peste Tarfulea. E împreună cu Vera, soră-sa, au venit după agude în grădina noastră. Tarfulici vrea să mă bată, mi-a promis-o mai demult, dar acum am noroc, sunt cu Suru şi n-ar îndrăzni. Vera e mânjită cu suc roşu de agude pe obrăjori şi pe cârlionţi. Râde când mă vede, îşi şterge palmele de rochiţă şi atunci rochiţa i se întinde pe piept şi prin pânza subţire i se ghicesc sânii.

— Hai la cişmea, zice Tarfulici.

Cişmeaua e la marginea pădurii, de acolo luăm apă şi acolo se adapă caii.

— Tu ai văzut vârcolaci? mă întreabă Tarfulea.

— Nu, zic, ce sunt ăia?

— Sunt aşa, nişte draci. Vera a văzut. Nu-i aşa Vera?

Vera dă din cap şi face o mutricică îngrijorată.

— Hai să deraiem trenul, vine Tarfulici cu altă idee.

Calea ferată e aproape, trece prin pădure, nu departe de cişmea.

— Cum să-l deraiem? zic eu, puţin speriat, pentru că ştiu că Tarfulici e cam nebun şi bunica mi-a zis să nu mă joc cu el.

Îmi pare rău că am ieşit cu Tarfulici.

— Punem pietre pe linie, zice el. Ai ciocolată acasă? mă întreabă deodată, schimbând vorba.

— Am, zic şi mă uit la Vera.

— Adu-mi şi mie, dacă nu, te bat.

Mă întorc acasă, îl leg pe Suru. Îmi iau arcul şi săgeţile şi pornesc să-i caut pe indieni. În drum văd că uşa de la magazie e deschisă şi aş putea să explorez magazia. Bunelul nu mă lasă în magazie, ca să nu mă tai cu beschia. Mie mi-e teamă de beschie, pentru că numele ei îmi aminteşte de un animal fioros, iar lama neagră cu dinţi uriaşi, ondulându-se în aer, pare un animal gata să sară. În magazie am găsit compasul de lemn pe care îl foloseşte bunicul la butoaie şi un fel de râşniţă, care nu ştiu la ce foloseşte. Îmi place totul în magazie, aş sta ore întregi să mă uit la fiecare obiect, dar îmi aduc aminte de iepuri şi brusc mi se face chef să mă joc cu un iepure. După casă avem foarte mulţi iepuri, pe care îi ţinem în cuşti. Iau un iepure şi-l arunc într-un butoi cu apă, să văd dacă ştie să înoate. Constat cu mirare că iepuraşul înoată foarte bine.

Spre seară moare împuşcat vărul meu, Gelu Căpraru, soldat în termen la unitatea militară de chimie, aflată gard în gard cu căsuţa bunicilor. Vine tatăl lui Gelu, fratele lui mama, şi ne aduce vestea. Tatăl lui Gelu e un om mărunţel şi ghebos şi, când povesteşte, îşi frământă şapca în mâini. Un soldat s-a jucat cu arma sau a adormit în post şi s-a speriat, nu se ştie exact, a tras o rafală şi vărul meu a căzut secerat. În curând află toată uliţa, curtea noastră se umple de vecini. Gata, nu mai dormim, ne pregătim de priveghi.

Bunica face focul afară, sub pirostrie, pune ceaunul cel mare şi taie câteva păsări. O mai ajută nişte femei. Bărbaţii beau rachiu, povestesc şi clatină din cap. Se adună şi copiii, vine şi Tarfulea cu Vera. Băieţii se uită la mine cu admiraţie, nimeni nu mai are un văr împuşcat. Tarfulici nu mai are chef de bătaie, cred şi eu. Vrea să ştie cum l-a împuşcat soldatul acela pe vărul meu.

— Drept în inimă, zic. I-a tras ăla cinzeci de gloanţe.

— Pfuai, se îngrozeşte Tarfulea.

— Acuma e la *morga*, a spus bunelu’ că trebuie să-l coase doctorii.

Tarfulici face ochii mari.

— Da’ de ce să-l coase?

— Prost mai eşti, Tarfulici! Ca să nu curgă maţele din el.

La o bucată de noapte apare şi fanfara de ţigani din Corni. Sunt vreo şase ţigani şi oamenii încep să facă glume cu ei. Șeful lor e gras şi cară în spate un trombon uriaş.

Bunica îi pune la masă şi le toarnă rachiu. Cât mănâncă ei o farfurie de borş, mă uit de aproape la alămuri şi apăs pe furiş pe butoane. Tare mi-ar plăcea să ştiu şi eu să cânt. Ţiganii se aşază sub geam şi încep să cânte o melodie foarte tristă, la care toba face din când în când bum, bum. Femeile se pun pe bocit şi se prind cu mâinile de cap. Bărbaţii se ţin tari, dar plâng şi ei şi dau păhărelele peste cap. Mama lui Gelu împarte lumânări şi batistuţe înnodate cu un colăcel. Pune pe masă un colăcel şi un pahar cu vin, apoi presară făină în jurul lor, cam un lat de palmă, ca să vedem când vine sufletul mortului să guste din ele. Mă uit şi eu la făină, până mi se face somn.

Mă duc în casă s-o caut pe bunica. În bucătărie dau peste Vera. Stă zgribulită pe un scăunel şi plânge.

— Ce faci aici, nu vrei să mănânci nişte borş?

— Am mâncat, zice ea.

— Da' de ce plângi?

— Vreau să fac pipi şi mi-e frică să merg singură.

— Merg eu cu tine.

După ce trecem de colţul casei, mă opresc între copaci. Buda e în livadă şi e întuneric acolo.

— Mai bine faci aici, eu nu mă uit.

Mă întorc cu spatele şi Vera face pipi. Apoi se ridică şi mă ia bucuroasă de mână. Îmi vine o idee.

— Vrei să-ţi arăt cărţile mele cu indieni?

Vera dă din cap. Fugim în casă şi sărim pe pat. Lumina din curte vine pe geam şi aruncă umbre în jurul nostru. Îi arăt Verei cărţile mele de pe laviţă. Ea se uită la pozele de pe copertă, îşi trece mâna peste ele şi le pune deoparte.

— Mie îmi place cel mai mult de Old Shatterhand. Avea o puşcă magică, se chema doborâtorul de urşi. Vrei să ne sărutăm?

Vera nu-mi răspunde, dar simt cum întoarce capul spre mine, o sărut pe buze, apoi rămânem îmbrăţişaţi în întuneric şi ne legănăm încetişor unul pe altul.

Fanfara s-a oprit din cântat, se aud din nou glasuri şi linguri ciocnite de farfurii. Cineva povesteşte o întâmplare din război, când au intrat ruşii în oraş şi el era cu caii la cişmea. Altcineva îl contrazice, n-a fost aşa. Vera a adormit. Capul i-a alunecat pe umărul meu, uşor ca sufletul unui mort păşind în făină. Ziua e pe sfârşite şi în curând difuzorul vechi din ogradă va începe să transmită programul de dimineaţă.

fiţi trecători

Îmi place tare mult când apostolul Toma se aprinde şi le strigă celorlalţi ucenici: „Să mergem şi noi şi să murim cu Iisus!”. Episodul este povestit de Ioan (11,16). Iisus le spune că vrea să meargă în Betania, ca să-l „trezească” pe Lazăr cel mort de patru zile, iar ucenicii se sperie: „Doamne, mai ieri căutau iudeii să te ucidă cu pietre şi Tu iarăşi vrei să te duci acolo?”. Cu sau fără ei, Iisus este hotărât să meargă şi atunci Toma se ridică şi le strigă: „Să mergem şi noi, să murim cu el!”.

Aşa de mare era dragostea „necredinciosului”! Pentru că tot Iisus spune: „Nu este dragoste mai mare decât să-şi pună cineva sufletul pentru prietenul său”. Chiar, v-aţi gândit vreodată că iubirea este înaintea credinţei? De aceea Scriptura ne cere mai întâi să iubim, nu să credem: „Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău”, aceasta este cea mai mare poruncă. Iar pe malul Mării Galileei, după Înviere, Domnul îl întreabă pe Petru, de trei ori: „Mă iubeşti tu pe mine?”. Iar nu: „Crezi tu în mine?”. Pe Dumnezeu trebuie mai întâi să-l iubeşti, ca apoi să crezi în el. Credinţa nu se poate naşte decât din iubire. Asta spune Evanghelia, de la un capăt la altul. Numai credinţa fanaticilor se naşte direct din legi şi dogme. (Or, legile şi dogmele sunt numai jurămintele de iubire, nu iubirea însăşi.)

De la Toma n-a rămas nimic între scrierile canonice. I se atribuie mai multe apocrife, printre care şi o „Evanghelie” scrisă într-un dialect coptic. Sfinţii Părinţi nu i-au recunoscut niciodată autenticitatea şi nici nu a circulat în Biserică: nu o citează nimeni decât ca să o respingă. M-am ocupat de o ediţie a ei la Polirom, cu mulţi ani în urmă. Este o colecţie de o sută paisprezece „ziceri” (*logia*) atribuite lui Iisus, o carte interesantă şi foarte diferită de textele gnostice de la Nag Hammadi, în sensul că multe dintre aceste *logia* seamănă sau unele sunt aproape identice cu cele din evangheliile canonice. Or fi fost nişte meditaţii ale unui cărturar anonim, pe marginea Evangheliei.

Dar unele „ziceri” sunt foarte frumoase şi merită amintite. De pildă, inspirat de celebrul dicton „Cunoaşte-te pe tine însuţi” şi pornind de la cuvântul lui Iisus din Luca

17,21, „Împărăţia lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru”, autorul anonim a scris aşa: „Dacă cei care vă conduc vă zic: «Uitaţi-vă, împărăţia este în cer!», atunci păsările vor ajunge înaintea voastră în cer; dacă vă spun că împărăţia este în mare, atunci peştii vor ajunge înaintea voastră. Împărăţia însă se află înlăuntrul vostru şi în afara voastră. Când vă veţi cunoaşte pe voi înşivă, atunci veţi fi cunoscuţi şi veţi înţelege că sunteţi fii ai Tatălui cel Viu. Dar, dacă nu vă veţi cunoaşte pe voi înşivă, atunci veţi fi săraci şi voi înşivă veţi fi sărăcie” (logionul 3).

Mie însă îmi place cel mai scurt cuvânt care se găseşte în această apocrifă: „Iisus a spus: Fiţi trecători”. Dacă aş mai avea 18 ani, mi-aş face un tricou cu inscripţia asta.

renul lui Iisus

Citesc în foaia unei parohii scoţiene relatarea unei serbări de Crăciun într-o şcoală primară. La invitaţia bisericii, copiii au montat pentru serbarea şcolară o scenetă creştină, dar în stilul „corect politic”: Santa intră în scenă într-o sanie trasă de un ren şi împarte daruri unui grup de copii, care sugerează prin veşminte şi machiaj diversitatea etnică. În sanie rămâne o jucărie, ultima, pe care o vor toţi copiii: un „nou-născut” (pruncul Iisus), adică o păpuşă înfăşată în scutece, care, până la urmă, spre împăcarea tuturor, trece din mână în mână şi este legănată şi iubită. Foarte frumos.

Povestea însă e alta, abia sugerată cu discreţie de autorul articolului. În clasa respectivă se afla şi un copil musulman, Ahmed, care a vrut să joace în scenetă alături de colegii săi. Învăţătoarea a vorbit cu părinţii copilului şi le-a cerut acordul, iar aceştia au acceptat, cu condiţia ca Ahmed să nu joace un rol „creştin”. Și astfel micul musulman nu s-a numărat printre copiii care l-au legănat pe Iisus, ci a primit rolul laic şi mai modest al… renului!

Iată cum povestea celor trei magi de la Răsărit a fost completată, cu umorul involuntar al timpurilor postmoderne, de renul Ahmed care a tras la sania pruncului Iisus.

bunici de poveste

Am stat aseară la poveşti cu Abiskar nepalezul, ajutorul de ospătar de la restaurantul unde lucrez ca şofer. Și despre ce ne-am găsit şi noi să vorbim? Despre bunici.

— Bunicul meu a fost şerpaş, zice Abiskar. Ai auzit de *şerpa*, nu? Oameni foarte puternici şi curajoşi. Bunicul era de fapt cioban, dar o făcea pe şerpaşul ori de câte ori avea ocazia, atunci când veneau alpinişti prin sat. Îi ducea pe munte şi făcea un ban bun din treaba asta. Cică englezii, îmi povestea bunicul, erau nesuferiţi şi pretenţioşi, se supărau din orice, dar nemţii erau de treabă. Împărţeau mâncarea cu şerpaşii, îi primeau în corturile lor, le mai dădeau şi câte-un gât de whisky. Bunicul avea o vorbă: jurămintele se fac în mijlocul furtunii. Înţelegi, nu? Adică atunci când dai de greu, nu când eşti la căldurică, pentru că aşa e uşor să vorbeşti. Dacă-i prindea viscolul pe munte, îmi mai spunea bunicul, şerpaşii se adunau roată, se ţineau de umeri şi ziceau aşa, ca un jurământ: până mâine, sau vom fi şapte bărbaţi în vârful muntelui, sau vor fi şapte văduve în sat.

— Bunicul tău era un om deştept, am observat eu.

— Era păstor, ţi-am spus. Al tău ce-a fost?

— Bunicul meu de pe tată a fost preot într-un sat. Și străbunicul meu a fost preot. Și stră-străbunicul tot preot. Toţi au fost preoţi în acelaşi sat.

— Înţeleg, dă el din cap. Ca un fel de *varna*, castă. Și ce s-a întâmplat?

— Nimic. Bunicul a murit de cancer. Mi-a lăsat nişte însemnări şi ceasul lui de mână.

Când să-i mai spun despre ceas, a trebuit să plec. Primisem o comandă în Hurlford, iar Abiskar a rămas să dezlege de unul singur ciclul anost al reîncarnărilor în familia mea.

Emanuel şi magul

Crăciun în parohia mea de ţară, într-un sat din Moldova. Era primul meu Crăciun de preot paroh şi mă impresionase câte case erau pe întuneric în seara de Ajun. Orbecăiam prin noroaie de la o poartă la alta. Am ajuns cu icoana, pe la 8 seara, într-o casă în care dormeau toţi. Femeia s-a ridicat de sub plapumă şi mi-a deschis. Aveam un mic dar pentru fetiţa ei. S-a dus şi a trezit-o, i-a băgat o lanternă în ochi. Din perne s-a ridicat o feţişoară speriată.

— Moşul, moşul, îi tot spunea femeia, mângâindu-şi o barbă imaginară.

Fetiţa era surdomută.

Pe deal locuia un băieţel, Octav. Împărţea o cocioabă cu bunica lui şi cu un frate mai mare, cam dus cu capul.

— Octav e obraznic, părinte, s-a plâns frate-său. Caută numa' bun.

— Da' ce caută? m-am mirat eu.

— Ouă, face el. Toată ziua, *vrau* ou, *vrau* ou, spuneţi şi dumneavoastră.

Octav ne pândea dintr-un colţ, ruşinat ca un hoţ prins asupra faptului.

La o răscruce era o casă care stătea să cadă pe oameni. A ieşit bărbatul, cu un capăt de lumânare, să-mi arate drumul.

— Mă iertaţi, părinte, n-am nimic să vă dau.

Pe o laviţă, lângă sobă, se legăna o fetişoară, bolborosind în legea ei şi râzând de una singură. Omul a văzut că mă uit la ea şi i-au dat lacrimile.

— Nu era aşa, părinte. Era sănătoasă fata. Da-ntr-o seară, cum stătea pe prispă, a trecut un vânt şi i-o adus boala asta, a oftat el.

Chiar aşa a spus, „a trecut un vânt", şi parcă am simţit atunci cum a trecut prin mine vântul acela şi m-a îngheţat.

Crăciun, în parohia mea de ţară. Cu Emanuel înotând prin noroaie, dar trăgând voinicește după el sacul cu colaci. La casele mai avute mă primeau cu un colăcel. Am luat unul, doi, să nu-i supăr pe oameni, dar apoi am început să-i refuz.

— Oameni buni, ce să fac cu atâţia colaci? Lăsaţi-i pentru voi.

— Se supără oamenii, părinte, a îndrăznit Emanuel să mă mustre.

— Și ce să fac cu ei?

— Daţi-mi-i mie, i-au scăpărat ochii copilului.

— Dar tu ce faci cu atâţia colaci?

— Îi pun după sobă, la uscat. Și dimineaţa, uite-aşa, făcu el cu mâna, tai o bucată şi o pun în ceai. O să avem până la Paşti, s-a bucurat el.

Și a tras din sân sacul gata pregătit.

Crăciun, în parohia mea de ţară. Pe dealuri, staule îngheţate în care nu s-ar mai naşte niciun prunc. Nici ţipenie de înger să cânte slavă întru cei de sus. Emanuel nu mai primeşte aur, smirnă şi tămâie, ci pesmeţi muiaţi în ceai, iar eu, magul lui, prăpădit şi bătrân înainte de vreme, orbecăi în noapte şi caut pe cer steaua care să-mi arate drumul.

o amintire cu Eminescu

Să mă ierte Mihai Eminescu pentru impoliteţea de a-l omagia de ziua sa printr-o amintire legată de neamul meu, pe care l-a sancţionat în urmă cu o sută treizeci şi nouă de ani, în urma unei inspecţii fulger, pe când poetul era revizor şcolar la Iaşi.

Am amintit mai demult în jurnal de stră-străbunicul meu, preotul Ioan al lui Florea din Andrieşeni. Sora sa, Paraschiva, s-a măritat cu primul învăţător din satul Andrieşeni, Nicolae Ionescu, fost cântăreţ bisericesc. Într-o zi, pe la începutul lui septembrie 1875, învăţătorul Ionescu a fost chemat la şcoală de urgenţă. Sosise în inspecţie domnul revizor Eminescu. Școala era închisă, pentru că era frig şi nu aveau lemne de foc. Eminescu s-a arătat nemulţumit şi i-a poruncit învăţătorului, până isprăveşte el inspecţia în satul vecin, să găsească foc în sobe şi copiii să fie adunaţi la şcoală. Învăţătorul s-a dat peste cap să găsească lemne de foc şi după-amiază, când s-a întors Eminescu, focul ardea în sobă şi copiii erau strânşi în clasă. Dar poetul tot nu a fost mulţumit. În raportul de inspecţie, Eminescu notează: „Am aflat prezenţi un copil în clasa a IV-a, doi în clasa a III-a, patru într-antâia. Răspunsurile lor au fost peste tot slabe. Domnul învăţător e însărcinat de a comunica următoarele primăriei locale: 1. Şcoala să fie aprovizionată cu lemne, care se vor preda învăţătorului în natură; 2. Părinţii copiilor să fie obligaţi să le cumpere cărţi în regulă; 3. Avertismentele să se execute cu stricteţă, pentru ca obligativitatea învăţământului să nu fie o iluzie” (*Scrieri politice şi literare*, Minerva, 1904).

Învăţătorul Nicolae Ionescu a fost sancţionat în urma inspecţiei lui Mihai Eminescu. Atunci s-a cam supărat pentru ruşinea trasă, îmi povestea bunicul, dar peste ani, când a văzut şi el cine îl inspectase, se spune că era tare mândru. La pensie căzuse în patima beţiei şi, pentru un ţoi de rachiu, povestea oricui stătea să-l asculte cum a fost el „amendat de Eminescu”. De la o reprezentaţie la alta, în funcţie de public şi de dispoziţia povestitorului, se adăugau elemente noi, de pildă, cum era îmbrăcat Eminescu, ce întrebări a pus copiilor sau ce i-a spus învăţătorului, între patru ochi, despre situaţia

politică din ţară. Puţin a lipsit ca „Luceafărul” însuşi să fi fost recitat în avanpremieră la şcoala din Andrieşeni.

lemne, vişine, mâţă, busuioc, ogradă

Găsesc într-o Evanghelie veche, copiată pe la 1574 de un pisar român, Radu de la Mănicești, următoarea traducere: „Și Iisus vindeca toate boalele şi toate dorurile din oameni” (Matei 9,35). Chiar aşa spune bietul pisar, aflat în exil, în Insula Rhodos: „toate dorurile”, şi nu-i aici nicio greşeală de copiere sau de traducere. Căci „dor” (*dolus*) a însemnat mai întâi „durere”. Oamenii spuneau mai demult „dor de cap”, „dor de dinţi”, cu sensul de durere. Dar unele dureri coboară într-o zonă imprecisă a fiinţei umane, ubicuă, nelămurită, parcă în inimă, parcă în sânge, unde nu mai doare trupul, ci amintirea trupului (ca în poemul lui Evtuşenko), şi acolo ele se transformă în doruri: dorul de părinţi, dorul de iubită, dorul de ţară etc.

Mă întreabă prietenii dacă nu mi-e dor de ţară. Nu mi-e dor de ţară, pentru că nu mai ştiu ce este „ţara”. E un cuvânt prea cuprinzător. Când cred că ştiu ce e, atunci îmi scapă, cum spunea Sfântul Augustin despre timp. Mi-e dor însă de o stradă pe care am trecut, de un gard rupt de care-mi amintesc, de o pădure, de Ceahlău, de biserica unde am slujit, de nişte oameni pe care i-am cunoscut. Însă cel mai dor îmi este să vorbesc româneşte. Ţara mea se află risipită în tot atâtea cuvinte româneşti pe care le cunosc, pentru că ele poartă ipostasurile ţării, chipurile ei. Cetăţenia mea o simt mai degrabă lingvistică şi numai între cuvintele româneşti mă simt cu adevărat acasă. De aceea, mi-e dor de cuvinte pe care nu le-am mai auzit şi nu le-am folosit de mult. Uite, câteva care îmi vin în cap, pe loc: *lemne*, *vişine*, *mâţă*, *busuioc*, *ogradă*. Busuioc se găseşte şi pe-aici, se spune *basil*, dar mie mi-e dor de cuvântul *busuioc* şi de ipostasul lui românesc. Pentru că, umblând prin limbă din om în om, din poveste în poveste, cuvântul primeşte un ipostas unic, „s-a făcut trup şi s-a sălăşluit între noi”. Poţi traduce cuvintele dintr-o limbă, dar nu şi ipostasurile lor.

Zilele trecute m-am nimerit în bucătărie când Catrinel tocmai îşi pregătea o băutură cu lapte. Ce bei acolo? am întrebat-o într-o doară. Cicoare, a zis ea. Am rămas uimit, tulburat de emergenţa bruscă a unor amintiri dintr-un străfund al memoriei. Cum ai spus? Cicoare? De unde ştii tu

de cicoare? Scrie pe cutie, a râs ea. Uite, *chicory*, cafea de cicoare. Nu, nu-i vorba de asta, am dat din cap. Pe vremea mea se chema „cafea Unica”. Erau nişte pungi verzi, din carton ordinar, cu un scris alb pe ele. Mama nu ne cumpăra, zicea că-i pentru săraci, dar bunica ne făcea de fiecare dată când mergeam la ea în vacanţă. Când mă trezeam dimineaţa, găseam pe plită o oală cu cicoare, pe care o beam cu resturile uscate de pâine rămase de cu seara.

Știu, a râs Catrinel, pe vremea ta erau cea mai bună cicoare din lume, cea mai gustoasă margarină, cel mai aromat pepsi, cele mai bune eugenii şi aşa mai departe, numai să nu începi să-mi povesteşti din nou.

Dar eu n-am vrut să-i spun decât că vorbim de chipuri diferite ale lucrurilor pe care le numim cu aceleaşi cuvinte. Cicoarea mea avea ipostasul unui băieţel care se trezeşte fericit la bunica lui în casă şi găseşte pe plită o oală cu cicoare pe care o bea cu resturi de pâine în timp ce citeşte din cărţile lui preferate cu indieni, în vreme ce băutura cu acelaşi nume a lui Catrinel va avea peste ani ipostasul unei fetiţe care citeşte *Harry Potter* într-o bucătărie scoţiană şi tatăl ei îi povesteşte cum pe vremea lui se trezea la bunica lui în casă şi găsea o oală cu cicoare pe plita unei bucătării de ţară ș.a.m.d.

foamea

Sâmbăta trecută ne-au vizitat nişte prieteni din Aberdeen. Am ieşit împreună la un han, într-un sat din apropiere. Nu-mi plac restaurantele aglomerate din oraş. Prefer localurile mici de prin sate, aşa-numitele *inns*, ieftine şi foarte ospitaliere, unde nu se gătesc mai mult de câteva feluri şi poţi să petreci o seară tihnită, la căldura unui foc în şemineu. Hanul în care am fost sâmbătă e foarte vechi şi are încă în meniu reţete care făceau deliciul căpeteniilor iacobite, precum renumitul *haggis* în sos de *drambuie* (un fel de drob din măruntaie de oaie, servit într-un sos gros de lichior).

La intrarea în local mi-au căzut ochii pe câteva reproduceri după desene de epocă. Ilustrau teribila „foamete a cartofului" de la mijlocul secolului al 19-lea, care a nimicit un sfert din populaţia Irlandei. Unul dintre desene mi-a atras atenţia în mod special. Înfăţişa o familie de emigranţi irlandezi, împărţind pe vapor o bucată de pâine: femeia stă în picioare şi frânge pâinea, în timp ce bărbatul şi copiii aşteaptă în jurul ei, cu mâinile întinse, să-şi primească porţiile.

Poate părea surprinzător că, într-un local unde intri să mănânci şi să te simţi bine, dai peste tablouri care amintesc de marea foamete, dar această istorie a lăsat urme adânci în memoria locuitorilor de pe coasta de vest, ei înşişi afectaţi de distrugerile repetate ale culturilor de cartofi. Pe scoţieni i-a salvat însă fiertura de ovăz, porridge-ul. În casele săracilor era adesea singurul fel la masă de trei ori pe zi. Însă porridge-ul scoţian nu era fiert în lapte şi nici îndulcit cu sirop, ca în reţetele moderne, ci ovăz simplu, fiert în apă cu sare, aşa cum încă îl gătesc astăzi fermierii din nord. Amintirea acestei fierturi a devenit un loc comun în literatura scoţiană. Chiar zilele trecute am găsit-o evocată în termeni religioşi, într-o poezie a unui autor din Kilmarnock, James McGonigal:

My granny made porridge first thing
with the same untroubled movements
of hand and eye, the same patience
that she gave to her night prayers.
It is a holy and wholesome thought

to eat porridge and pray for the dead
every day of your life.

Tot pe vremea aceea se împărţeau prin cartierele industriale foi volante cu „reţete pentru săraci”. Am citit şi eu câteva, dintr-o colecţie păstrată la biblioteca „John Rylands” din Manchester. Femeile erau învăţate cum să gătească o supă hrănitoare cu doar câţiva pence sau erau sfătuite, de pildă, să călească legumele mai înainte de a le fierbe, pentru a obţine o zeamă mai gustoasă. Cineva întocmise şi un tabel cu orele când senzaţia de foame era cel mai greu de suportat şi trebuia pe cât posibil evitată: dimineaţa, în jurul orei 11, şi seara, înainte de culcare.

Amănuntul acesta m-a impresionat în mod deosebit, pentru că mi-a adus aminte de vremea când eram elev la internatul forestier, departe de casă, şi foamea cea mai chinuitoare o simţeam, într-adevăr, în pauza mare de la ora 11 şi seara, înainte de culcare. La şcoală veneau cu pacheţel pus de acasă doar vreo doi colegi, care locuiau în oraş cu familiile lor. În pauza mare îşi desfăceau pacheţelul pe şerveţel, în vreme ce noi îi pândeam din bănci cu neliniştea unor animale flămânde, înghiţind în sec.

N-am ştiut ce-i foamea până n-am ajuns la liceul din Câmpulung Moldovenesc, unde mă trimiseseră ai mei să mă fac pădurar. Foamea mi-a dat întâlnire din prima zi, în camera de internat cu şase paturi, unde fusesem repartizat de pedagogi, după controlul medical. După ce-am făcut cunoştinţă cu ceilalţi băieţi şi mi-am aranjat lucrurile în dulapul de fier, m-am băgat sub plapumă, am început să plâng şi mi s-a făcut foame.

Când îi aud pe unii că vorbesc de foame spirituală, mă simt foarte prost, ca şi cum aş fi ratat o experienţă fundamentală. N-am trăit-o niciodată şi am umblat toată viaţa cu sufletul plin, dar n-aş putea spune acelaşi lucru şi despre burta mea. Eu nici acum nu pot să spun „Tatăl nostru” aşa cum îl aud pe la unii: „pâinea noastră cea *spre fiinţă*, dă-ne-o nouă astăzi”. Chiar dacă întotdeauna se găsesc teologi foarte subtili care-mi atrag atenţia că trebuie să cerem „pâinea spirituală”, „supra-fiinţială”, „pâinea care satură spiritul”, eu zic şi cer tot „pâinea noastră *cea de toate zilele*”, să fiu sigur că la sfârşitul zilei nu-mi culc copiii cu burta goală. Și, dacă mă enervează vreunul dintre aceşti doctori angelici, mă uit în ochii lui şi-l întreb: frate, a fost vreo zi în viaţa ta în care te-ai ridicat flămând de la masă? Ei bine, patru ani de zile, cât am umblat la liceu, eu nu ţin minte să mă fi săturat vreodată.

După ce-am bocit bine sub plapumă şi n-a mai venit nimeni să mă aline, iar seara m-am văzut la cantină, cu o porţie de macaroane în faţă şi-un ceai spălăcit, mi-am dat seama că lacrimile nu-mi vor ţine de foame. În zilele următoare am început să adun cojile de pâine, pe care le uscam pe pervaz şi le mâncam cu usturoi. Apoi m-am gândit că e vremea să-mi caut o fată.

Pentru nişte lungani veşnic înfometaţi, dragostea însemna, înainte de toate, o fată care să te pună la masă. Isprăvile noastre erotice aveau înainte de toate gustul pâinii scoase din cuptor. Cum venea unul de la iubita lui, sărind pe la miezul nopţii gardurile internatului, ne adunam în jurul lui, cu ochii sticlind de invidie.

— Cum a fost?

— Păi, cum să fie, tocmai primise pachet de-acasă.

— Hai, măi! Serios?

— Dacă vă spun!

— Și-apoi?

— Apoi a făcut tocinei cu smântână şi zahăr.

— Nu te cred, se mai îndoia câte unul, nu ştie să facă tocinei.

— Ei, atunci nu vă mai spun nimic.

Eu însă a trebuit să mai mănânc pesmeţi până prin clasa a unsprezecea, când, mai căpătând ceva experienţă, am reuşit să cuceresc o croitoreasă din oraş, cam şleampătă şi cu vreo patru ani mai mare ca mine, dar cu suflet de mamă. În ziua în care am apărut în clasă cu un sendviş uriaş, învelit frumos în şerveţel, am fost cel mai bun. Aşa era pe-atunci, primele noastre iubiri ne puneau la masă şi ne săturau mai întâi foamea.

mic îndreptar de minuni, pe înţelesul nepalezilor

Zilele trecute a fost nu ştiu ce sărbătoare la restaurantul nepalez. Localul era împodobit cu flori şi panglici roşii. Abiskar îşi legase la mână un şnur roşu şi avea pe frunte un benghi, făcut cu rujul de o fată de la bucătărie. Cum nu prea erau clienţi, am mai stat la poveşti. Îmi place să vorbesc cu Abiskar, încă are candoarea copilului de care nu s-au prins mizeriile lumii. Din una-n alta, pornind de la sărbători, ajungem să ne lăudăm fiecare cu preoţii lui, mai ales că nepalezii nu ştiu că-s preot, nu le-am spus.

Abiskar e foarte credincios. Îmi povesteşte cu admiraţie (şi oarecum înfricoşat) despre *sadhu*, călugării hinduşi din Nepal.

— Pot să alunge blestemele, face el.

— Dar şi preoţii noştri, zic eu, alungă dracii.

— Da, zice Abiskar, da' *sadhu* fac baie în râurile îngheţate din munţi.

— Da' de ce în râurile îngheţate? mă mir eu, ca să câştig timp.

— Aşa e în munţi, râurile sfinte sunt mereu îngheţate.

— Noi, zic, n-avem râuri sfinte, dar, dacă vor, preoţii noştri pot să sfinţească orice râu.

— Cum aşa? e rândul lui să se mire.

— Aşa cum auzi. Dacă le trebuie unul, pot să-l sfinţească pe oricare.

— Și după aia ce se întâmplă cu el?

— Nimic, Abiskar, îl lasă sfinţit. Nu-i mai bine să rămână sfinţit?

— Odată, începe Abiskar din nou, am fost cu sora mea la un *sadhu*. Sora mea nu putea face copii. Și *sadhu* i-a dat să bea dintr-un craniu de om o băutură fermecată. Îţi dai seama? Dintr-un craniu de om, repetă el şi se ciocăneşte cu degetul în cap, să fie sigur c-am înţeles. Și după un an sora mea a născut o fetiţă. Da' să ştii, trebuie să fii bun la suflet ca să te ajute *sadhu*.

— Fii atent, îi spun eu. Preoţii noştri au puteri şi mai mari.

Abiskar e de-a dreptul intrigat.

— Da' ce mai fac?

— Uite, ei n-au nevoie de-un craniu, pentru că pot să prefacă un pahar cu vin în sânge de om.

— *Oh, my God!* se strâmbă el. Și ce fac cu sângele ăla? Îl beau?

— Îl beau, dar ne dau şi nouă să bem din el, pentru că e un sânge fermecat şi te vindecă de orice boală.

Abiskar surâde neîncrezător.

— Și vrei să zici că la voi nu sunt oameni bolnavi?

— Ba da, Abiskar, pentru că şi la noi trebuie să fii bun la suflet ca să te ajute sângele fermecat.

— Ei, aşa da, face Abiskar, mulţumit de explicaţiile mele.

cum arată astăzi o pagină din Evanghelie şi despre legenda Bibliei falsificate

Sunt uimit de fiecare dată când întâlnesc oameni ferm convinşi că Biblia a fost falsificată. Unii ştiu şi amănunte: a fost falsificată fie de împăratul Constantin cel Mare, fie la Sinodul de la Niceea, în 325, fie de Sfinţii Părinţi sau, pur şi simplu, a fost falsificată de popi, pentru că ştim foarte bine ce le poate pielea. Te minunezi şi îi întrebi în ce a constat falsificarea Bibliei. Ei ştiu şi asta: de pildă, a fost „băgată" Învierea, a fost „scoasă" călătoria lui Iisus în India sau căsătoria cu Maria Magdalena, au fost „cenzurate" evangheliile şi aşa mai departe. Te cruceşti de-a binelea, îi întrebi unde au auzit asta, iar răspunsurile sunt doar uşor diferite: am văzut pe Discovery, sau am citit pe feisbuc, sau am văzut pe youtube, sau scrie pe internet.

Nu neapărat pentru ei m-am gândit să scriu aceste rânduri, ci pentru cei ce-şi pun, firesc, întrebări despre Cartea pe care se întemeiază credinţa noastră (căci în Crez mărturisim o credinţă „după Scripturi").

Mai întâi, probabil mulţi o să fie surprinşi aflând că nu există un original al Evangheliei. (Mă refer acum doar la Noul Testament, ca să simplific discuţia, dar ceea ce spun e aplicabil în principiu la toate cărţile Bibliei.) Manuscrisele originale (autografele) s-au pierdut, dar au rămas de pe urma lor mii de cópii (parţiale sau integrale). Cele mai vechi fragmente din Evanghelie ni s-au păstrat din secolul al 2-lea. Cópii aproape complete ale Bibliei avem abia din secolul al 4-lea.

Ca să vă faceţi o idee despre ce înseamnă, pentru transmiterea în timp a unei cărţi, să ai cópii şi fragmente ale Scripturii din secolele 2-4, imaginaţi-vă că cele mai vechi cópii după *Dialogurile* lui Platon sunt de la anul 900.

Mai departe, în secolul al 4-lea, când se spune că Biblia a fost falsificată, cópiile greceşti ale Evangheliei erau deja traduse (unele, încă din secolul precedent) în latină, siriacă, vreo şapte dialecte coptice, gotică, posibil şi armeană, traduceri din care, iarăşi, s-au păstrat sute de cópii. Mai trebuie spus că de studiul acestora, de confirmarea, datarea, inventarierea şi conservarea lor nu se ocupă Biserica, ci

oamenii de ştiinţă (filologi, lingvişti, paleografi etc.), bibliotecile, muzeele, universităţile şi institutele de cercetare.

Acum, chiar şi numai după această mică prezentare, să mai spui că Biblia a fost falsificată în secolul al 4-lea este ca şi cum ai susţine enormitatea că cineva a reuşit să falsifice (în acelaşi fel şi în acelaşi timp!) toate aceste fragmente şi cópii anterioare secolului al 4-lea, în toate limbile în care circulau ele, din Egipt până la nord de Dunăre şi din Siria până la Roma şi pe unde se mai păstrau. Ca să susţii o asemenea prostie, trebuie să-ţi lipsească nu multă şcoală, ci mult bun-simţ.

Este însă adevărat că între copiile păstrate apar unele diferenţe, majoritatea nesemnificative. E vorba de unele cuvinte diferite, de rânduri sau chiar de fragmente care nu se regăsesc la fel în toate copiile. Acest lucru este doar o dovadă în plus că nimeni nu a dictat un text „aranjat" al Scripturii, nici împăratul şi nici Părinţii Bisericii.

Iar dacă ceva anume lipseşte în toate copiile vechi ale Bibliei şi se găseşte numai în scrierile apocrife (cum e cazul textelor de la Nag Hammadi cu aşa-numitele „evanghelii" şi „apocalipse") înseamnă că aceste apocrife au fost „falsificate", iar nu Biblia. (De pildă, printre apocrifele de la Nag Hammadi se numără şi *Republica* lui Platon, dar nu textul transmis de manuscrisele comune, ci o rescriere a acestuia din perspectiva şi cu conceptele gnostice. Exact acest lucru s-a întâmplat şi cu Evangheliile. E foarte simplu, din acest motiv nu le-au reţinut Părinţii între cărţile sfinte, canonice. E ca şi cum cineva ar rescrie azi *Hamlet* şi ar avea pretenţia să o publice într-o ediţie Shakespeare.)

Și atunci, cum se mai traduce astăzi Evanghelia? După ce texte, din moment ce lipsesc originalele, iar copiile prezintă diferenţe?

Pentru lucrul acesta, nişte savanţi germani pe urmele lui Erasmus, iar nu Biserica au „inventat" în secolul trecut ceea ce se cheamă textul critic şi ediţia critică a Noului Testament, pe care alţi savanţi au dus-o între timp la ediţia a 28-a (mă refer la ediţia Nestle-Aland, dar mai sunt şi alte ediţii critice; inclusiv un teolog ortodox român, Vasile Gheorghiu, a alcătuit pe la 1900 o astfel de ediţie critică, rămasă, din păcate, în manuscris).

În linii mari, acest lucru înseamnă că specialiştii respectivi pornesc de la unul dintre manuscrisele de bază ale Evangheliei (de pildă, codicele Sinaiticus, din secolul al 4-lea) şi compară fiecare cuvânt din el (fiecare!) cu sute de alte manuscrise (mă rog, cele mai relevante). În funcţie de anumite criterii savante (lingvistice, filologice, istorice,

statistice etc. – abia aici este o întreagă ştiinţă, pe care n-aş putea-o rezuma în această discuţie), în urma confruntării textelor se stabileşte lecţiunea cea mai sigură, omeneşte vorbind. Totuşi, celelalte lecţiuni (variante) importante nu sunt lăsate deoparte pur şi simplu, ci sunt trecute în aparatul critic de la subsolul paginii, într-un limbaj codificat pentru specialişti.

Să vedem doar un singur exemplu, ce probează rigoarea cu care se lucrează la această ediţie. De pildă, versetul 1 din capitolului 28 al Evangheliei după Matei: „Iar după sabat, când se lumina de ziua întâi a săptămânii, veni Maria Magdalena etc.”. Numele *Mariam* (Maria) apare în ediţia critică sub acest semn: ɾ. Vom regăsi semnul în aparatul critic de la subsol, odată cu această notaţie codificată: ɾ Μαρια A B D K W Γ f1.13 33. 565. 579. 700. 892. 1241. 1424 M sa bo : txt ℵ C L Δ θ l844. l2211 mae. Ochiul unui specialist o citeşte într-o clipă şi ea spune cuvânt cu cuvânt această poveste: „Cuvântul *Mariam* apare sub forma *Maria* în codicele Alexandrinus (sec. al 5-lea), Vaticanus (sec. al 4-lea), Bezae (sec. al 5-lea), Cyprius (sec. al 9-lea), Washingtonianus (sec. al 5-lea), în familiile de manuscrise 1 şi 13, în manuscrisele cu minuscule numerotate cu 33, 565, 579, 700, 892, 1241 şi 1424, în majoritatea manuscriselor de tradiţie bizantină, precum şi în traducerile în dialectele sahidic şi bohairic. Dar lecţiunea stabilită de noi este susţinută de codicele Sinaiticus (sec. al 4-lea), Ephraemi (sec. al 5-lea), Regius (sec. al 8-lea), Sangallensis (sec. al 9-lea), Coridethianus (sec. al 9-lea), de lecţionarele 844 şi 2211, precum şi de tradiţia textuală mesokemică a Egiptului Mijlociu”.

Dacă cineva are acum vreo îndoială e simplu: nu are decât să verifice sursele citate. Majoritatea sunt digitalizate de biblioteci şi disponibile pe internet.

Traducătorii Noului Testament au aşadar astăzi la dispoziţie această ediţie critică (sau altele), iar Bibliile pe care le ţinem noi în mâini nu fac decât să traducă ediţiile critice, cu diferenţele care pot apărea în mod firesc de la una la alta. Fără aceste ediţii ar fi astăzi de neimaginat nu numai traducerea Scripturilor, dar chiar şi cea mai mică discuţie pe marginea vreunui cuvânt din Biblie.

Cât despre fraude şi falsificări, au fost încercări, desigur, dar cercetătorii le-au descoperit imediat. Una dintre cele mai celebre este adaosul din 1 Ioan 5,7 (ce apare, din păcate, şi în ediţia sinodală a Bibliei româneşti). Acolo unde toate textele vechi spuneau doar: „Trei sunt care mărturisesc: Duhul şi apa şi sângele”, un copist şi-a găsit să adauge, într-o traducere latinească, următoarea completare: „Căci trei sunt care

mărturisesc în cer: Tatăl, Cuvântul şi Sfântul Duh". O referinţă la Sfânta Treime, cu alte cuvinte. Dar, dincolo de faptul că acest adaos lipseşte în cele mai vechi texte ale Scripturii, precum şi în citatele din Sfinţii Părinţi, un asemenea verset, dacă ar fi fost autentic, ar fi închis fără drept de apel dezbaterile trinitare din secolul al 4-lea.

Am scris prea mult? Prea complicat? E totuşi mai puţin decât un episod pe Discovery. Și acesta nu este decât un mic colţ din uriaşul scriptorium care a făcut să avem astăzi Biblia în mâinile noastre. Desigur, oricine se poate îndoi de Scriptură. Până la urmă şi Scriptura o primim prin credinţă. Dar îndoiala nu dă nimănui dreptul de a vorbi despre ea cu îndrăzneala proastă a neştiinţei.

cum am făcut praf un milion de lire

Duminică, la biserică, o familie de români îmi povesteşte că şi-a înscris băiatul la o şcoală scoţiană privată. Copilul a trecut interviul şi o serie de teste, iar acum aşteaptă rezultatul. Printre altele, îmi spun părinţii, un profesor din comisie l-a întrebat: dacă ai avea un milion de lire, ce-ai face cu el? Băiatul i-a răspuns pe loc: jumătate din bani i-aş da pentru salvarea animalelor din junglă, iar cealaltă jumătate pentru combaterea poluării.

— Bravo, dom'le, mă aprind eu, le-a zis exact ce vor să audă!

Însă mama lui mă priveşte îngrijorată:

— Părinte, problema e că n-a vrut să impresioneze pe nimeni. Pur şi simplu el chiar pe asta şi-ar cheltui banii. Credeţi că e ceva normal?

Răspunsul copilului m-a pus pe gânduri. Ajung acasă şi mă duc glonţ la Catrinel, fetiţa mea cea mică.

— Auzi, dacă mâine ai avea un milion de lire, ce-ai face cu el?

Nici nu mai stă pe gânduri:

— I-aş da pentru copiii din Africa.

— Hai, măi, termin-o! Spune drept, că nu-ţi fac nimic, glumesc eu.

Fiică-mea îşi ia un aer ofensat.

— Bine, mai fac eu o încercare, da' nu ţi-ai lua şi tu o casă, o maşină?

Îmi aruncă o privire aspră.

— Casă şi maşină am să-mi iau din banii munciţi de mine.

Frate, îmi zic, să vezi că am o problemă. Mă duc plin de presimţiri la soţia mea, care punea masa în bucătărie.

— Draga mea, dacă ai câştiga mâine un milion de lire, ce-ai face cu el?

— Nu ştiu, zice, dar pun pariu că tot singură aş pune masa.

— Uite că te ajut, dar vorbesc serios, ce-ai face cu un milion de lire?

Ridică din umeri.

— I-aş dona unui institut care studiază medicinele alternative.

Mă sperii de-a binelea.

— Chiar pe toţi, pe toţi?

— Ei, nu chiar pe toţi, râde ea, am să-ţi iau ţie o sticlă rară de whisky.

Măi, îmi spun în gând, voi aţi înnebunit. La masă, toate privirile sunt asupra mea. Ceasul adevărului.

— Dar tu, dragul nostru, ce-ai face tu dacă ai avea un milion de lire?

— Uite, zic, ştiu la ce vă gândiţi, dar să ştiţi că nu-i adevărat. I-aş da şi eu pentru… ăă. Pe cuvânt, ce vă uitaţi aşa? Bine, recunosc. Mi-aş lua mai întâi o bicicletă nouă, da. Hai, şi nişte cărţi. Când vă trebuie un dicţionar, veniţi la mine, că de ce nu-l avem.

— Dar o barcă? insinuează cea mică.

— Ce să zic, dom'le, mare crimă că-mi doresc o bărcuţă cu pânze. Ce, apostolii nu aveau barcă? N-am zis un iaht, jur că nu mi-aş lua un iaht!

— Dar în China? îşi aminteşte soţia mea.

— Ce-i cu China?

— Păi, n-ai zis tu că vrei să mergi în China, pe urmele lui Milescu?

— Haide, măi, lăsaţi-mă în pace, era vorba de o expediţie ştiinţifică! Dacă nici pentru asta nu pot să cheltui din milionul ăla…

Însă lupta e deja pierdută şi intru din toate părţile sub tirul necruţător al sugestiilor care fac praf milionul meu de lire, înainte de a dona eu ceva din el. Biserică la Edinburgh? Pian cu coadă? Integrala Glenn Gould? Pelerinaj în Ţara Sfântă? Icoane pe lemn? Acvariu? Golden retriever?

E clar, sunt compromis. Imaginea mea în ochii familiei e de-o cupiditate jalnică. Ei bine, zic, să nu dea Dumnezeu să am un milion de lire, că-l donez pe tot pentru animalele din junglă, numai să vă văd feţele, ecologiste şi filantroape închipuite!

ţări de poveste

Dialog parcă din Daniil Harms, între două romance, la biserica greacă din Glasgow. Două femei, una cu un copil în braţe, cealaltă, o adolescentă cu o şapcă roşie pe cap, vorbesc între ele, fără să ştie că le înţeleg.

— Dacă nici anu' ăsta nu-mi găsesc de lucru, zice fata cu şapcă, mă duc pe insula Mako.

— Da' ce-i pe insula Mako? se interesează femeia cu copil.

— N-ai văzut *Haşdoio*, filmul cu sirenele?

— Ce-i cu sirenele? e în continuare nedumerită cealaltă.

— Păi, ele erau de pe insula Mako, răspunde fata cu şapcă.

Am râs cu faţa în pumni până la Evanghelie.

După-amiază, mă întâlnesc într-un pub din Bishopton cu un prieten drag, venit de la Iaşi să-şi vadă băiatul care locuieşte în Scoţia. Între altele, îmi povesteşte despre Abhazia, de unde s-a întors nu demult. O ţară frumoasă, străvechea Colchida, unde a predicat Simon Cananeul, ruinată în ultimii ani de războiul secesionist cu Georgia. Acum douăzeci de ani în Abhazia era o Biserică înfloritoare, îmi spune prietenul meu.

— Dar ştii câţi preoţi mai sunt acum? Vreo cincisprezece. Au ajuns oamenii să-şi îngroape morţii cum apucă. Spune cineva „Tatăl nostru" şi aşa bagă mortul în groapă.

Seara, acasă, citesc pe wikipedia despre Abhazia. Aflu că printre primele ţări care s-au grăbit să recunoască independenţa Abhaziei a fost şi republica Nauru. N-am auzit în viaţa mea de Nauru, dau click pe un link şi în cinci minute aflu stupefiat: e cea mai veche insulă din Pacific şi cea mai mică republică din lume, cu douăzeci şi unu de kilometri pătraţi şi zece mii de locuitori; din cei zece mii, nouă mii sunt şomeri, iar o mie lucrează ca angajaţi ai guvernului; prin anii '60 era ţara cu cel mai mare venit pe cap de locuitor; fiecare nauruez deţine, conform constituţiei, o bucată de insulă şi tot în constituţie Dumnezeu este declarat „Domn veşnic şi Atotputernic"; nauruezii nu plătesc taxe şi impozite; nauruezii sunt cei mai graşi oameni din lume; nauruezii nu au

ziare; în Nauru trăieşte singura specie de pasăre din lume care poate să zboare neîntrerupt mai mult de o săptămână; în sfârşit, Nauru pluteşte în fiecare an cu un centimetru spre Ecuator.

Dacă nici anul ăsta nu-mi găsesc de lucru, mă duc în Nauru.

o seară pe insula Iona

Un prieten din Fort Augustus îmi scrie că venerabilul Ignatius Bacon este în căutarea unui secretar permanent pentru viitorul „centru ortodox” de pe insula Iona. Poate m-ar interesa, crede el şi adaugă o mică descriere: „Iona e în calea furtunilor, după cum ştii. Plouă şi de două-trei ori pe zi, vântul bate mereu, iar noaptea se întâmplă să te trezeşti în vuietul valurilor care se zdrobesc de stânci. Mâncarea e proastă, va trebui să te mulţumeşti cu porridge, brânză, cartofi şi ce mai găseşti să cumperi de la ferme. În fond, tot ce-ţi poate oferi slujba asta e să tragi uşa după tine la capătul lumii. Dincolo începe oceanul şi legendele spun că ar mai fi câteva pământuri de descoperit”.

Nu ştiu de ce s-a gândit prietenul meu că aş vrea deja „să trag uşa după mine”. Mesajul său însă mi-a amintit de primul meu drum pe insula Iona şi de seara petrecută la „centrul ortodox” în compania venerabilului Ignatius Bacon, un scoţian convertit la Ortodoxie şi ajuns în anii din urmă la rangul de citeţ, adică un fel de subdiacon.

Imediat cum se desprimăvărează şi zilele devin mai calde şi mai lungi, Ignatius Bacon, numai el ştie cu ce bani şi cum îi strânge, închiriază o *cottage* pe insula Iona, o casă tradiţională, spaţioasă şi utilată cu tot ce-i nevoie pentru un sejur prelungit. Pentru următoarele două-trei luni, casa Clachanach se transformă în „centrul ortodox de pelerinaj şi retragere”, iar bunul Ignatius Bacon primeşte şi omeneşte pe oricine vrea să-i treacă pragul. Și, slavă Domnului, nu duce lipsă de oaspeţi. Deşi are aproape 80 de ani, reuşeşte să ţină sub control gospodăria cu care s-a procopsit peste noapte, organizează pelerinaje şi întâlniri, editează o foaie a „centrului”, poartă o corespondenţă intensă, iar de două ori pe zi, ca un veritabil călugăr, citeşte Ceasurile în capela Sfântului Odran, la câţiva paşi de casa Clachanach.

Cititorul care n-a auzit de Iona se întreabă, poate, de ce toate aceste lucruri trebuie să se întâmple pe o insuliţă din Hebride, în largul coastei de vest a Scoţiei. Dar Iona nu este o insulă oarecare, e capitala istorică a creştinismului scoţian. Pe la anul 560, un călugăr irlandez, Sfântul Columba, a debarcat de bună-voie pe insula Iona şi a rămas aici pentru

tot restul zilelor sale. Venea să-şi ispăşească în exil păcatul de a fi copiat manuscrisul unei Psaltiri atât de preţioase, încât gestul său a provocat un război sângeros între două clanuri irlandeze. Sfântul Columba a întemeiat o mânăstire pe insula Iona şi a convertit la creştinism triburile scoţilor. Renumele său a ajuns atât de departe, încât, după moartea sa, insula Iona a devenit cel mai important loc de pelerinaj al Nordului. În cimitirul insulei se găsesc mormintele a vreo şaizeci de regi din toată istoria Nordului – scoţieni, irlandezi, norvegieni şi danezi. Printre ei, şi nefericitul Macbeth, eroul lui Shakespeare. Când am slujit liturghia în capela Sfântului Odran din cimitir şi am ajuns la pomenirea morţilor, m-a trecut un fior: nu m-aş fi gândit niciodată că am să cânt veşnica pomenire pentru şaizeci de regi care-şi dormeau somnul de veci la câţiva paşi în jurul meu.

Am plecat spre Iona într-o după-amiază de septembrie, împreună cu părintele Marcel, parohul bisericii româneşti din Glasgow. În această parte de ţară satele sunt rare, iar drumurile înguste străbat un peisaj sterp de tundră, uneori trecând atât de aproape de ocean, încât valurile se revarsă pe şosea, sub roţile maşinii. Am lăsat maşina pe un câmp şi ultima parte a drumului, pe apă, am făcut-o cu barca unui localnic.

Ignatius Bacon ne aştepta cu masa pusă, puţin îngrijorat de întârzierea noastră neanunţată. Ne-a primit îmbrăcat în kilt şi încă din uşă ne-a cerut binecuvântarea, plecându-şi capul, cu gestul creştinilor mai evlavioşi din parohiile noastre. Evident, nu eram singurii oaspeţi la casa Clachanach: cu câteva zile mai înainte sosiseră o avocată de la Londra, un profesor englez şi o măicuţă ortodoxă de origine franceză.

— Şi acum, *gentlemen*, ni s-a adresat gazda, daţi-mi voie să vă prezint casa Clachanach.

A urmat un adevărat ritual de vizitare a casei, din living şi până la băile de la etaj, dirijat de gazda noastră cu minuţiozitatea unui ghid care conduce un grup de vizitatori prin camerele unui muzeu. Ignatius Bacon nu este omul căruia să-i scape vreun amănunt.

— Aici avem bucătăria. În dulapurile suspendate găsiţi farfurii şi pahare, iar în sertare tacâmuri. Termosul negru este pentru cafea, iar cel verde pentru ceai. La etaj se află băile şi duşul, vă rog să mă urmaţi. Toată lumea este prezentă? Vă rog, o clipă de atenţie. Pe acest robinet curge apă rece, iar pe acesta, aveţi grijă, apă foarte fierbinte. Când folosiţi duşul, nu uitaţi să puneţi în cadă grătarul de lemn, ca nu cumva să alunecaţi. Să coborâm în hol. În dulapul din colţ găsiţi umbrele şi haine de ploaie. Atenţie la uşa principală. După ce

o închideţi bine, vă rog să o asiguraţi cu zăvorul. Brenda, căţeluşa noastră, e învăţată să deschidă uşile sărind cu lăbuţele pe clanţă. Dacă uşa nu este asigurată, se poate întâmpla aşa.

Și Ignatius Bacon desenează cu mâna prin aer saltul imaginar al Brendei pe clanţă, urmat de deschiderea uşii. Îl urmărim cu gura căscată, iar el ne priveşte la rândul său cu un aer satisfăcut, ca şi cum ne-ar spune: ei, ce v-am zis eu?

Și aşa mai departe, dormitoarele, biblioteca, camera de rugăciune, livingul, şemineul, curtea, grădina şi poarta principală, care trebuie să rămână deschisă peste noapte („dacă vine vreun pelerin?”). La sfârşitul turului de prezentare, cred că fiecare dintre noi se simţea în stare să administreze fără probleme micul domeniu Clachanach.

Ne-am adunat apoi în jurul cinei, Ignatius Bacon străduindu-se să ne ofere o masă cât mai bogată, în condiţiile austere ale micii sale gospodării: legume fierte, brânză, paste, câteva felii de carne şi un vin roşu. Ca desert ne pregătise porridge, pe care ne-a învăţat să-l amestecăm cu suc de fructe, pentru a-l face mai dulce.

— Un porridge adevărat, ne-a explicat el, nu se face cu lapte, astea sunt mofturi englezeşti. Un porridge scoţian se fierbe în apă, ca să simţi toată dulceaţa ovăzului.

Am pus şi noi pe masă singurul fel pe care îl aveam în traistă: slănină şi ceapă. Apoi seara a alunecat firesc în cozeriile obişnuite unor astfel de întâlniri, într-o veselă lipsă de noimă, de la bucătăria românească la independenţa Scoţiei şi de la aventurile lui Bonnie Prince Charlie, ultimul Stuart, la creştinismul celtic şi legăturile sale cu Biserica răsăriteană.

Ne-am dus la culcare după ce trecuse binişor de miezul nopţii. În cameră era frig, uitasem geamul deschis. M-am ghemuit pe salteaua electrică urmând indicaţiile lui Ignatius Bacon şi ultimul gând înainte să adorm mi-a fugit la capela Sfântului Odran, pe altarul căreia o candelă aprinsă priveghea somnul regilor Nordului şi, în curând, somnul nostru.

fiul risipitor a fost aflat

Se ştie că, în parabola fiului risipitor (Luca 15,11-32), tatăl îşi primeşte fiul acasă cu celebrele cuvinte: „mort era şi a înviat, pierdut era şi s-a aflat”. Ceea ce m-a deranjat întotdeauna la traducerea aceasta a fost diateza verbului, „s-a aflat”, care mută acţiunea aflării fiului într-o semantică vagă. Mi-am întrebat şi fetele, după Liturghia de astăzi, ce înţeleg prin „s-a aflat”. Au înţeles de aici cam ce înţelege toată lumea, că l-a găsit tatăl lui, „a aflat de el” în cele din urmă sau chiar că „s-a aflat pe sine însuşi”.

Or, în textul grecesc al Evangheliei verbul este la diateza pasivă: fiul risipitor „a fost aflat” sau „a fost găsit” (*euréthē*), nu „s-a aflat”. A fost aflat de Păstorul cel Bun care a plecat să-l caute, aşa cum a plecat şi în căutarea oii rătăcite, „pe care, *aflând-o*, o pune pe umeri bucurându-se şi, întorcându-se acasă, îşi cheamă prietenii şi vecinii şi le spune: Bucuraţi-vă cu mine, căci *am aflat* oaia cea pierdută” (Luca 15,6).

De aceea pilda oii pierdute prefaţează, în acelaşi capitol din Evanghelia după Luca, parabola fiului risipitor: ne mai spune încă o dată că nimeni nu „se află”, până nu „este aflat”. Sau parafrazând cuvintele celebre ale Sfântului Augustin: m-am aflat, pentru că Tu, Doamne, m-ai aflat mai întâi.

milestones

Ieri am luat bicicleta şi am ieşit pe dealuri. Am pedalat în forţă vreo două ceasuri, prin păduri şi pe drumurile dintre ferme, până am ajuns la un castel.

Nu e nimic extraordinar să ajungi la un castel în timp ce te plimbi cu bicicleta prin Scoţia. În această ţară, cu o suprafaţă mai mică decât Moldova noastră istorică, se găsesc mai bine de o mie două sute de castele. Dar nici nu cred c-a stat cineva să le numere pe toate. Unele fac parte din patrimoniul naţional, altele, cele mai multe, sunt locuite în continuare, deşi au sute de ani. Pe insula Skye am vizitat un castel locuit de opt sute de ani de aceeaşi familie, MacLeod. Ultimul proprietar e al treizecilea descendent în linie dreaptă şi anul trecut dăduse un anunţ în ziar, căutând un ajutor de grădinar la castel. Când vrei să înţelegi un popor ca scoţienii, gândeşte-te numai cine în Europa mai locuieşte de opt sute de ani în aceeaşi casă.

Oriunde o apuci trebuie să întâlneşti un castel. Numai în jurul târgului în care locuiesc eu sunt vreo cinci. La un moment dat mă mutasem gard în gard cu familia Cunningham. Strămoşul lor era pe la 1700 marele cancelar al Scoţiei. Castelul lor e în mijlocul unei păduri seculare, prin care poţi să te plimbi cât vrei. Aici am văzut, pentru prima dată în viaţa mea, exemplare uriaşe de tisă, cu diametre de trei-patru metri. Fetele mele făceau jogging în pădure şi se întâmpla uneori să-l întâlnească pe băiatul lui Cunningham, pe care l-au poreclit „Prinţul”. Cică e un băiat amabil şi foarte modest. L-au căutat pe facebook şi-au aflat că terminase un colegiu agricol sau cam aşa ceva. Dar să nu încercaţi vreodată să le spuneţi fetelor din Scoţia basme cu prinţi şi castele. Nu le va interesa, mai degrabă ele visează la o vacanţă în Florida.

E ceva normal să te plimbi nestingherit pe domeniul unui castel scoţian, întrucât cele mai multe sunt deschise publicului. În Scoţia este încă valabilă o lege veche, *right to roam*, care îţi dă voie să traversezi un domeniu privat de la o poartă la alta, dacă există un drum între ele. N-ai voie să intri cu maşina, dar, spune legea, poţi să treci cu calul sau cu bicicleta.

Cum spuneam, după ce-am pedalat vreo două ceasuri, am ajuns la un castel. Pe drum mi-au căzut ochii pe o bornă kilometrică interesantă: un stâlp masiv de gresie, care părea foarte vechi, pentru că prinsese licheni pe toate părţile.

Trebuie să fac câteva precizări despre bornele kilometrice din Scoţia. În primul rând, nu sunt „kilometrice", pentru că aici distanţele, se ştie, se măsoară în mile. Dar n-am pentru ele un alt cuvânt. În engleză le spune *milestones*. Oricum le-am spune însă, ele lipsesc cu desăvârşire de pe drumurile principale, iar pe drumurile de ţară le întâlneşti foarte rar şi n-au un format standardizat. Cele mai multe sunt tăiate din piatră sub forma unor stâlpi sau lespezi, dar pe şoselele înguste care străbat insulele Hebride am văzut şi borne cioplite din trunchiuri de lemn şi scrise de mână cu vopsea. Problema bornelor scoţiene nu mi-ar fi atras atenţia, dacă n-aş fi citit undeva că, în timpul celui de-al doilea război mondial, scoţienii le-au îngropat pe toate, de teama unei invazii germane. Scoţienii îşi închipuiau, probabil, că soldaţii Wehrmachtului ar fi fost complet derutaţi trezindu-se în mijlocul unei ţări fără borne kilometrice pe şosele.

Nu ştiu dacă aşa ar fi stat lucrurile şi noroc că nu s-a petrecut nicio invazie, însă eu am dat peste o astfel de bornă pe drumul spre castel şi m-am simţit complet dezorientat, pentru că pe ea scria: STIRLING 10 MILE.

Stirling e un orăşel în mijlocul Scoţiei, faimos pentru bătaia pe care scoţienii le-au tras-o englezilor la 1297. Sunt atât de mândri de episodul acesta, încât şi astăzi este amintit în imnul naţional, cum l-au trimis ei pe regele Edward înapoi în Anglia, *tae think again*. Singura problemă cu această bornă pe care scria „10 mile" era că eu mă aflam la cel puţin vreo sută de mile de Stirling. Oricât de voiniceşte aş fi pedalat timp de două ore, n-aveam cum să fiu lângă Stirling, cum scria pe bornă, mai ales că de la mine o luasem în direcţia opusă, spre vest.

Drumul cobora într-o vale împădurită, de-a lungul unui râu, peste care am văzut ruinele unui pod de piatră. Scoţienii au o mare pasiune pentru ruinele lor şi pentru nimic în lume n-ar clinti din loc o piatră mai veche. Un fermier mi-a arătat odată, într-o pădure, ruinele unui drum roman pe care se putea merge şi acum. În valea în care coborâsem am găsit încă o bornă. Pe ea scria STIRLING 9 MILE şi de data asta a trebuit să accept, deşi împotriva bunului-simţ, că mă apropiam de celebrul orăşel scoţian. Dar cum e posibil? mă întrebam. Să fi nimerit vreo scurtătură? Cu neputinţă, ar fi trebuit să traversez o autostradă. Poate nimerisem, m-am gândit, vreo „gaură de vierme" prin care mă teleportasem

lângă Stirling. Să vezi ce chestie, mi-am spus, când am să mă întorc acasă la miezul nopţii şi va trebuie să-i ofer soţiei cea mai penibilă scuză pe care ar putea-o inventa un bărbat în situaţia mea: n-ai să mă crezi, dragă, am nimerit într-o gaură de vierme şi m-am teleportat la Stirling.

Mă simţeam tot mai derutat (să merg înainte? să mă întorc cuminte?), când pe drum a apărut un domn cu un câine. M-am bucurat că voi putea lămuri povestea cu bornele. Când m-am apropiat de el, am văzut că omul era orb, iar câinele era un golden retriever care îl ghida. I-am explicat omului că sunt cu bicicleta şi nu cunosc locurile, aşadar dacă ştie care este oraşul cel mai apropiat.

— Sigur că da, Ayr. Nu sunt nici cinci mile până la Ayr.

Am răsuflat uşurat. Aşa trebuia să fie.

— Dar aţi putea să-mi spuneţi de ce pe borne scrie „Stirling”?

Orbul a început să râdă.

— Nu vă luaţi după ele. Proprietarul castelului are acest hobby, colecţionează *milestones*. Le-a adunat din toată ţara şi le-a pus pe marginea drumului. O să mai găsiţi vreo două, mai încolo, dar mergeţi înainte, cum vă spun, şi ajungeţi la Ayr.

I-am mulţumit orbului şi ne-am văzut fiecare de drum. Dar n-am mers mai departe, m-am întors acasă. Mi-ajungea o jumătate de zi cu bicicleta şi nici nu mai aveam chef de alte idei bizare ale scoţienilor cu castele.

alandala

Mă exasperează să văd expresii teologice folosite alandala de oameni altfel instruiţi. Una pe care o întâlnesc destul de des este „imaculata concepţie”. Chiar azi am citit un articol în care autorul, un scriitor, spunea (nu contează contextul): „S-a născut prin concepţie imaculată, n-o fi având deci şi el, sărăcuţul, un tată?”.

Imaculata concepţie nu are legătură cu tatăl. E o dogmă a Bisericii Catolice care se referă la naşterea Fecioarei Maria din părinţii ei, Ioachim şi Ana, şi nu la naşterea lui Iisus din Fecioara Maria, fără un tată pământesc. Conform dogmei catolice, zămislirea Fecioarei a fost „imaculată”, adică fără să poarte păcatul originar cu care orice om vine pe lume. Nu trebuie să ştii teologie, dar pur şi simplu nu foloseşti un termen dacă nu eşti sigur ce înseamnă. Altfel, le spui *alandala* (adică, din greceşte, „una în loc de alta”).

„Păcatul originar”, apropo, este o altă expresie des folosită în mod greşit. Păcatul originar sau păcatul strămoşesc nu are nimic de-a face cu sexualitatea, aşa cum îşi închipuie cei care se lasă furaţi de tabloul unei Eve seducătoare întinzându-i un măr lui Adam. Păcatul originar nu a fost „păcatul trupesc”, ci neascultarea şi despărţirea de Dumnezeu, iar urmările sale au fost căderea omului şi moartea.

Dar sunt şi expresii pe care, de data asta, teologii le înţeleg greşit. „Crede şi nu cerceta”, de pildă. Spune-i asta unui preot şi o să sară de doi metri în sus. E drept că expresia nu se găseşte în Biblie, dar, şi dacă s-ar găsi, mie îmi place foarte mult şi n-ar trebui să vexeze pe nimeni. Credinţa, orice credinţă, nu vine din cercetarea raţională a lucrurilor. Ce este de cercetat în existenţa lui Dumnezeu şi cum să cercetezi? Ce fel de cercetare te-ar putea conduce la înţelegerea Sfintei Treimi sau a antinomiilor teologice (de pildă, „Cel neîncăput a încăput în pântecele Fecioarei”)? Să fim cuminţi.

Pe vremea mea, manualul de dogmatică avea un capitol chiar cu acest titlu: „Dovezi raţionale ale existenţei lui Dumnezeu”. O prostie pe care au scornit-o nişte oameni nesiguri pe credinţa lor. Credinţa nu este nici raţională, nici iraţională. Nu e nimic de cercetat în ea sub acest aspect, aşa

cum nicio cercetare ştiinţifică nu te duce la concluzia că iubeşti pe cineva sau că îţi place Bach. Acesta este domeniul unor încredinţări de care dispune un alt fel de cunoaştere.

ciocoii noi şi lungi la unghii

Evanghelia ne povesteşte că Zaheu, „mai-marele vameşilor” din Ierihon, adică un fel de şef la finanţele romane, s-a urcat într-un sicomor ca să-l vadă mai bine pe Iisus. Şi, văzându-l, mai spune Evanghelia, inima lacomă a funcţionarului s-a înmuiat pe loc. N-a mai aşteptat să i-o ceară cineva, ci de bunăvoie a împărţit săracilor jumătate din avere, iar celor pe care i-a furat toată viaţa sa le-a înapoiat „împătrit”. Mă întreb ce s-ar fi întâmplat cu Zaheu dacă apostolii nu l-ar fi lăsat să se suie prin copaci ca să-l vadă pe Iisus, ci l-ar fi poftit la cină cu ei, ca pe un om bogat şi important. Probabil, lor le-ar fi zvârlit nişte bănuţi de pomană, iar în faţa prostimii s-ar fi mândrit că a stat la masă cu fiul lui Dumnezeu.

Dar vameşii de azi nu mai trebuie să se caţere în copaci, pentru că sunt poftiţi la biserică pe scaunele din faţă: poftiţi, domnul primar Zaheu! luaţi loc, domnul deputat Zaheu! Însă Zaheii astfel poftiţi pe locurile din faţă nu mai întorc nimic din tot ce-au furat în ţara asta şi ultima lor grijă este cea a săracilor. Asta înseamnă că nici măcar din primul rând la biserică nu se mai vede Iisus.

E drept că Zaheii mai fac pomeni, ca să le fie iertate păcatele cele multe: ba o pădure la sfânta mânăstire, ba un teren la sfânta biserică, ba o donaţie la sfânta catedrală. „Auziţi, boieri” – s-ar mira vodă Brâncoveanu –, „cu jafuri şi cu nedreptăţi fac ei pomene!”. Dar cu *pomenele* furate din bănuţul văduvei să nu-şi închipuie că-l vor putea mitui şi pe Iisus, aşa cum s-au învăţat să cumpere totul pe lumea asta.

Replica lui Brâncoveanu e din *Anonimul brâncovenesc*, când domnitorul îl judecă pe clucerul Costandin. „Lung la unghii fiind”, cum spune atât de expresiv cronicarul, boierul îşi făcuse averea din îndelungi nedreptăţi şi jafuri. Episodul e savuros, dar şi trist în acelaşi timp, amintindu-ne că de secole bune nu s-a schimbat nimic din apucăturile ciocoilor lungi la unghii: „[Clucerul] începu a zice că pentru cheltuiala căii şi a feciorilor au făcut. Şi un covor şi nişte tipsii şi tingiri ce au fost luat mită de au făcut nedreptate săracilor, zicea că le-au dăruit mănastirii Strehaii. Domnul zise: «Auziţi, boieri, cu jafuri şi cu nedreptăţi face pomene», începu a-l mustra

zicând: «Dar până când aceste jafuri să le faci, cliucere Costandine? Că de nimica eu te-am rădicat şi te-am făcut slugeriu mare, comis mare şi cluceriu mare, al 6 scaun al divanului şi te-am miluit şi te-am ţinut credincios. Ai luat judeţul Dâmboviţii, l-ai prădat de n-au rămas ca un sat; l-am luat acela şi ţi-am dat Teleormanul, şi mai rău l-ai făcut» etc." (*Anonimul brâncovenesc*).

noaptea din Grădina Ghetsimani

În fiecare an recitesc în Săptămâna Patimilor poezia lui Rilke „Muntele Măslinilor”, în traducerea lui Al. Philippide. În noaptea care cade peste Grădina Ghetsimani ucenicii dorm duşi, în timp ce Iisus rămâne să înfrunte singur apropierea înfricoşătoare a morţii. Pentru cineva care nu a înţeles omenitatea deplină a lui Iisus, poezia lui Rilke se învecinează cu erezia. Iisus pare că se îndoieşte nu doar de misiunea sa, dar până şi de existenţa lui Dumnezeu („De ce vrei Tu să spun că eşti când, iată,/ eu însumi nu te mai găsesc?”). Noi ştim însă că aceste gânduri împinse la paroxism de îndrăzneala poetului anticipează strigătul cutremurător de pe cruce: „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, de ce m-ai părăsit?” (Matei 27,46).

Alt amănunt însă mi-a atras atenţia în mod special în poezia lui Rilke. Evanghelia după Luca spune că în noaptea din Grădina Ghetsimani un înger i se arată lui Iisus şi îl încurajează în suferinţa sa: „Iar un înger din cer s-a arătat Lui şi-l întărea” (22,43). Episodul nu mai este amintit nicăieri în celelalte Evanghelii şi aduce un element supra-natural care, parcă, nu-şi are locul în această înfruntare solitară şi atât de omenească a morţii. Prezenţa reconfortantă a îngerului diminuează cumva intensitatea zguduirii sufleteşti prin care trecea Mântuitorul în acele clipe. Aproape că ne putem întreba: ce agonie mai este aceea mângâiată de îngeri?

Rilke însă, şi acesta este amănuntul care m-a reţinut, respinge acest episod: „S-a spus apoi: un înger venit-a să-l aline./ De ce un înger? Noaptea a venit./ Nepăsătoare, crengile foşneau./ Discipolii prin somn se frământau./ De ce un înger? Noaptea a venit./ Și n-avea noaptea aceea nimic deosebit”.

Se poate ca poetul să aibă dreptate. În ediţia critică Nestle-Aland a Noului Testament, versetul 22,43 este dat între paranteze drepte, adică având o autenticitate îndoielnică, pentru că lipseşte din cele mai vechi manuscrise greceşti ale Scripturii. Cunoştea Rilke acest amănunt? Greu de crezut. Mai degrabă, poetul a înţeles foarte bine că noaptea din Grădina Ghetsimani nu a avut nimic „miraculos”. Iisus nu a fost privilegiat de prezenţa îngerilor:

a stat şi înaintea morţii ca om deplin, îndurându-i toată agonia, durerea, frica, singurătatea şi asumând până la capăt „afectele omeneşti conforme cu firea” (cum le numeşte Sfântul Maxim Mărturisitorul). Omenitatea lui Hristos nu s-a amestecat nicio clipă cu dumnezeirea Sa, aceasta este cea mai grea dogmă a creştinismului. Ca om, Iisus a suferit şi a primit moartea ca şi cum n-ar fi ştiut că este Fiul lui Dumnezeu.

„Sunt singur cu durerea întregii lumi în mine” – versul acesta rezumă tot ce este mai dureros în Patimile lui Iisus. Singurătatea lui Mesia nu s-a împărţit cu nimeni în Grădina Ghetsimani. N-a fost o noapte miraculoasă, nici eroică, ci una înfricoşată şi pustie. Noaptea morţii, în care până şi cei mai buni prieteni dorm. Noaptea în care nici tatăl, nici mama nu te pot ajuta. Noaptea omenităţii depline a Mântuitorului lumii.

o bragă pentru domnul Pleşu şi un whisky pentru mine

Ieri am schimbat cu un vecin câteva cuvinte în *Gaelic*, vechea limbă a scoţienilor, de origine celtică. Propoziţii elementare: bună ziua, cum o mai duceţi, ce vreme mizerabilă – mai mult ca să ne amuzăm, pentru că nici eu, nici el nu ştim *Scottish Gaelic*.

Limba abia mai este vorbită de unu la sută din populaţia de astăzi a Scoţiei, în special în insule, deşi cultivarea şi predarea ei sunt puternic susţinute de guvernul naţionalist scoţian. Nu numai că există o secţie BBC în *Gaelic* (BBC Alba), festivaluri de film şi carte dedicate exclusiv acestei limbi, ziare şi edituri, grădiniţe şi şcoli, dar toate actele oficiale în Scoţia, de la textele de legi şi până la indicatoarele rutiere, sunt dublate în *Gaelic*, deşi mai nimeni nu ştie să citească un cuvânt în această limbă. Cei mai mulţi scoţieni pe care i-am întrebat nu ştiau nici măcar ce înseamnă *Alba*, numele *Gaelic* al Scoţiei.

Iată, de curiozitate, cum arată o propoziţie în *Scottish Gaelic*: *'S ma tha Dante fhathast ann chan eil fad aige ri dhol gus a lorg e Inferno*. E un vers dintr-un poet scoţian, Derick Thomson, şi traducerea sa literală ar fi: „Dacă un Dante ar trăi printre noi, n-ar trebui să meargă prea departe ca să găsească Infernul".

Încerc să o învăţ, dar merge greu. Mai ales fonetica îmi pare imposibilă, cu perechi de consoane care se citesc diferit, în funcţie de context. Nu mai zic de diferenţele dialectale de la o zonă la alta. În insula Skye, de pildă, numele Mhairi (Maria) se pronunţă Vári (cu *a* lung).

Se întâmplă să mai găsesc în manual, spre marea mea uşurare, cuvinte (sau rădăcini) care îmi sunt familiare din limbile europene, pentru că gaelica e o limbă indo-europeană. De exemplu, la „oră" se zice *uiar*, la „mare", *mara*, iar la „vin" se zice *fìn* (cu *i* lung). Gaelicul *sluagh*, „popor", „oameni de rând", e înrudit cu *sluga* din slavonă. Tot aşa am găsit că braga, băutura a cărei dispariţie o deplângea mai demult domnul Pleşu, are în *Gaelic* corespondentul *brachadh*, „băutură fermentată". Un whisky bun, un „malţ", e un *mac na bracha*, adică, tradus cuvânt cu cuvânt, „fiul malţului".

Distileriile din insule fac cel mai bun whisky (de altfel, numele îi vine tot din *Gaelic*, „apa vieţii”, *uisge beatha*). Când am fost pe insula Skye, m-am nimerit într-o duminică pe la prânz într-un *inn*, un han tradiţional, unde aveau cel puţin o sută de feluri de *single malt*. Am cerut un whisky mic, *a dram*, cum spun ei. Băiatul s-a uitat la ceas.

— Îmi pare rău, nu vă pot servi.

— Dar de ce? m-am mirat eu.

— Nu e doişpe jumate, mi-a arătat el ceasul. Nu s-a terminat slujba.

Am crezut că glumeşte şi chiar m-am gândit pentru câteva clipe că mă cunoaşte de undeva şi-mi bate vreun apropo.

— Dar ce legătură are cu slujba? am îngăimat.

— Aşa e legea, duminica nu vindem alcool până la douăsprezece jumate, când iese lumea de la biserică. E o lege mai veche a Scoţiei, mi-a explicat el.

În altă parte, m-am gândit, sigur aş fi primit un *dram*, dar urmaşii scoţienilor din insule sunt foarte scrupuloşi când e vorba de biserica lor.

femei frumoase ca Scriptura

Am fost la o fermă după lapte proaspăt. Fermierul e un om bun, deşi puţin cam retardat. De doi ani cumpăr lapte de la el şi, de fiecare dată când ne vedem, îmi pune aceleaşi întrebări: câte cununii am mai făcut şi în ce clasă sunt fetele mele. La întoarcere, nu ştiu de ce, poate pentru că mai aveam de făcut cumpărături la Morrisons, mi-a venit în minte un vers, „peşti graşi ce-au adormit în sos de lapte", şi mi-am amintit de Emil Brumaru.

Nu mai ştiu nimic de el. O fi bine, o fi sănătos? Mi-am amintit cum, prin 2006, îl vizitam la balamuc şi-i duceam portocale şi cărţi. El era foarte mirat, de ce-i duc eu portocale, că n-aveam nicio „obligaţie". Abia ne văzuserăm de câteva ori, în biroul meu de la Polirom. Mă găsise citind *Roşu şi Negru* şi s-a mirat, cine mai citeşte azi Stendhal. N-am fost prieteni, nici măcar n-am reuşit să ne apropiem prea mult. Era şi greu să te împrieteneşti cu Brumaru. Avea tot timpul o figură îmbufnată, parcă pus pe ceartă. Mi-era teamă să nu mă întrebe ceva „esenţial" despre credinţă („o, Îngere,/ unde-o să-mi fie aşternutul meu de după Stingere?"), dar n-a făcut-o niciodată. Mai bine, pentru că nu ştiu să răspund la întrebări esenţiale. Iubeam aceeaşi femeie, pe Sonia Marmeladova.

Pe poetul Brumaru l-am descoperit pe la 19 ani, când eram student la Silvicultură. La cursuri citeam pe furiş *Opinia studenţească*, unde el avea o rubrică de poezie, „Crepusculul civil de dimineaţă". Mi se pare, chiar titlul unuia dintre volumele sale. Revista apărea o dată pe lună, aşa că, de la o lună la alta, eu citeam şi reciteam aceeaşi poezie, până o ştiam pe de rost. Apoi îi trimiteam versurile prietenei mele, în loc de declaraţii de dragoste: „Cu sutienul tău în buzunar/ azi mă plimb prin urbe ca un mahăr,/ Sufletu-n gură mi-este tot amar,/ Vorbele-mi sunt însă numai zahăr". Până ce tatăl ei a găsit o astfel de scrisoare şi-am avut probleme, a crezut că poezia e scrisă de mine şi, mai ales, că e „adevărată".

După ce m-am mutat la Iaşi, mi-am dorit foarte mult să-l întâlnesc pe Brumaru, măcar să-l văd de departe, dar vreo câţiva ani nici măcar asta n-a fost să fie. Aveam amândoi alte

drumuri. La o vreme, l-am redescoperit cu oroare într-o revistă care-i publica nişte poezii de-a dreptul scatologice, în care doar stilul inconfundabil îmi mai amintea de autorul „Dulapului îndrăgostit”. Delirul acesta prevestea balamucul! Unii au dat-o, mă rog, pe „detabuizarea limbajului”, dar eu m-am enervat pe el şi, de ciudă, m-am spovedit la stareţul meu că am citit poezii pornografice.

L-am întâlnit, într-un sfârşit, la Polirom, cum spuneam mai sus. Era vorbă lungă şi, dacă-i dădeai o cafea, uita să mai plece. Pe unii îi enerva asta, dar mie îmi plăcea să stau cu „cerşetorul de cafea”, să-mi spună ce scrisori mai primeşte de la Malte Laurids Brigge şi cum îi deretică prin cameră Nastasia Filipovna. Mă tot pregăteam să-i propun un interviu de pomină, îmi făceam curaj, notam întrebări, urma să fie o premieră mondială, primul interviu al unui preot ortodox cu un poet erotic. Dar, când eram pe-aproape, a ajuns la nebuni. Când a ieşit de acolo, am ajuns eu la nebuni. Şi uite-aşa nu s-a mai ales nimic de premiera mea. Din schiţa interviului mi-a rămas un poem, copiat, nu mai ştiu în ce condiţii, pe ultima pagină a unui manual de greacă: „Femeia mea frumoasă ca Scriptura,/ Nu-ţi cer nici coapsele, nici sânii şi nici gura,/ Ci sufletul răscopt ca o căpşună/ Cu mirosu-nţelept şi carnea bună…”.

Ce-mi plăcuse atât de mult în poezia lui Emil Brumaru? Mi-am dat seama numai după ce trecusem prin Cântarea Cântărilor: mântuirea erotismului, izbăvirea lui de pornografie şi încercarea de a-i găsi un colţ de rai, ca pe vremea când, o spune tot el, cu subtilitatea unui exeget, „orice veşmânt era un păcat”. Îmi place să mi-l imaginez într-o zi într-un schit, lângă acel părinte din Pateric care-l laudă pe Dumnezeu pentru frumuseţea femeii, în timp ce fraţii săi îşi întorc privirile dezgustaţi.

Stareţul meu mi-a spus odată: erotismul ne tulbură pentru că ne-am pierdut inocenţa.

o troiţă suprarealistă

Am fost o fugă în ţară, câteva zile, cu treabă. Într-o seară m-am nimerit prin Alexandru, cartierul unde am locuit câţiva ani buni. Nu s-a schimbat mai nimic. Aceeaşi lume săracă şi cenuşie, împărţită de oameni şi câini vagabonzi.

Ceva nou a apărut totuşi în cartier, chiar în staţie la Minerva: o troiţă. Dar mi-e greu să o numesc troiţă, pentru că aduce mai degrabă cu o tonetă de termopan. E o troiţă după chipul şi asemănarea unei tonete: un chioşc înăuntrul căruia fusese răstignit un Crist de marmură. Termopanul era din cel mai prost şi se decolorase pe la colţuri, ca şi florile de plastic puse la piciorul crucii de pe care Iisus parcă ar vrea să coboare şi să o rupă la fugă.

Troiţa-tonetă avea şi o inscripţie în partea de jos, dar, dacă mi-ar fi povestit cineva, n-aş fi crezut. Mi-am copiat-o cuvânt cu cuvânt în carneţelul meu de note suprarealiste: „În acest loc, pe 22 iunie 2007, Mântuitorul Iisus Hristos a spus: «Cât de curând voi veni!». Apoi, pe 28 iunie 2008, a comunicat: «Vreau o troiţă! Din marmură!»”.

mandatul nu are viaţă personală

Unui ministru român i-a luat-o gura pe dinainte şi a spus lucrurilor pe nume, aşa cum le înţelege el: „Îmi pare rău că tragedia s-a întâmplat în mandatul meu”. Dacă se întâmpla în mandatul opoziţiei, să înţelegem, mai treacă-meargă.

Mandatul este ultima unitate de măsură a vieţii românilor. Are un ministru ghinionul să-i moară un om în munţi, în direct, pe telefonul unui post de televiziune? Nasol, a pierdut un mandat. Vine altul şi i l-a luat. Dar este de unde, pentru toate guvernele, douăzeci de milioane de mandate. Mai grase, mai sfrijite, ca vacile din visul faraonului, mai bolnave de cancer, mai plecate prin lume la muncă.

Singura raţiune de-a fi a mandatelor sunt miniştrii. Când mandatele se obrăznicesc, primesc un nume colectiv, de exemplu „ţăranii din Pungeşti”. Mai multe mandate care protestează în stradă formează o „pegră”.

Mandatul nu are viaţă personală. Viaţa sa este o ştampilă rotundă, aplicată în mod fatal, din patru în patru ani, pe un formular de vot. Iar dacă mandatul se încăpăţânează să demonstreze că are totuşi o viaţă personală, de exemplu murind în direct pe telefonul unui post de televiziune, apare un ministru care ne spune: „Îmi pare rău că tragedia s-a întâmplat în mandatul meu”.

blugii lui Emanuel şi sfârşitul civilizaţiilor

Mi-am luat deunăzi o oală de lături româneşti în cap, că nu sunt patriot. Un confrate mi-a reproşat că-mi denigrez ţara. Am scris pe blog că şcoala românească e proastă, când ea este sublimă, am mereu ceva de criticat, când totul merge din bine în mai bine, fac dezbinare în diasporă şi, ce-i mai grav, mă duc la biserică în blugi. Acuma, ce-i drept, cu ultima mi-a zis-o bine. E adevărat că pe sub reverendă port blugi, fără să mă fi gândit vreodată că cineva se uită sub fusta mea. Dar să te ferească Dumnezeu de furia poporului.

Ultima dată când s-a luat cineva de blugii mei a fost în liceu, pe vremea comunismului. Pedagogul mi i-a găsit în vestiar şi mi i-a tăiat cu foarfeca. A trebuit să aştept revoluţia ca să-mi cumpăr o altă pereche. Dar de admonestări tot n-am scăpat. Doar n-ai de gând să te duci în blugi, îmi spunea mama din pragul uşii, când plecam într-o vizită. Tu n-ai alţi pantaloni, mă lua la rost şi soţia, cum să te duci la examene în blugi?

Și uite-aşa am îmbătrânit cu blugii pe mine fără să-mi vină mintea la cap. Tot gândindu-mă la blugi după povestea de zilele astea, mi-am amintit de blugii lui Emanuel.

Abia ajunsesem în parohie şi nu cunoşteam lumea. Eram parohul unui sat mic, răsfirat pe un deal de la marginea judeţului. Trei zile pe săptămână locuiam în sat, într-o căsuţă pe care mi-o închiriase o familie. Într-o seară mi-a bătut cineva la uşă. Am dat în cerdac peste un puşti zgribulit, care mi-a spus săru-mâna şi mi-a întins o sacoşă de plastic:

— V-a trimis mama ceva de mâncare.

M-am uitat la ciubotele lui, mai mari cu patru numere, şi m-a buşit râsul.

— Hai în casă. Cum te cheamă?

— Emanuel.

— Și ce bunătăţi mi-ai adus?

— Fasole cu murături, zice el mândru.

— Mm, fac eu, asta e mâncare îngerească.

Dar, cât scot borcanele şi le aşez pe plită, îl văd cu coada ochiului cum se zgâieşte la calculator.

— E un computer, zic. Ai mai văzut?

Clatină din cap, fără să-l scape din priviri.

— Uite, îi arăt pagina deschisă, poţi să scrii la el, să desenezi, să asculţi muzică sau să trimiţi scrisori în toată lumea.

— E american? face el, cu răsuflarea tăiată de emoţie.

— Nu e american, da' americanii l-au inventat.

Îmi arată cu degetul:

— Şi ăsta ce e?

— Ăsta se cheamă *mouse*. Îl mişc de colo colo, uite-aşa, şi se vede pe ecran.

Simt cum puştiul prinde curaj.

— Părinte, da' dumneavoastră aţi fost în America?

— N-am fost.

— Da' oameni americani aţi văzut vreodată?

— Cred că am văzut, zâmbesc eu, dar să ştii că sunt oameni obişnuiţi.

Ezită câteva secunde, apoi se pregăteşte să mă facă praf.

— Părinte, da' ştiţi că eu am acasă blugi americani?

— Serios? mă prefac eu uimit. Da' de unde ai tu blugi americani?

Râde, bucuros că m-a surprins.

— De la moşu' Vasile. Mi i-a adus de la Iaşi.

— Ce vorbeşti, m-am arătat eu impresionat. De asta mă tragi tu de limbă despre America. Ei bine, înseamnă că ai nişte blugi adevăraţi.

Mă aprobă din cap, apoi îşi aduce aminte de altceva.

— Părinte, nu-i aşa că America e cea mai tare ţară din lume?

— Ştiu eu, Emanuel? Cred că da.

— Părinte, da' nu-i aşa că nu-i bine să fii cea mai tare ţară din lume?

Întrebarea m-a luat ca din oală şi nici nu cred că-mi pusesem vreodată problema asta. Dar băiatul vorbea serios şi mă sfredelea acum cu ochişorii lui.

— Da' de ce să nu fie bine?

— Păi, se aprinde el, Babilonul era cea mai tare ţară din lume. Şi uite-aşa s-a ales praful de el!

Şi băiatul mătură cu mâna prin aer ruinele imaginare ale Babilonului. Acuma chiar mă dăduse gata.

— Da' de unde ştii tu ce s-a întâmplat cu Babilonul?

— Mi-a citit mama, din Cartea lui Daniel.

Am rămas uimit. Într-un sat de la capătul lumii, un băieţel sărman se juca de-a Toynbee şi sfârşitul civilizaţiilor. Cea mai „tare" ţară din lume se pregătea să iasă din istorie, pe urmele Babilonului, lăsându-i ca amintire tânărului ei profet dovada supremă a strălucirii sale: o pereche de blugi.

Până la urmă trebuie să recunosc că mi-a prins bine săpuneală încasată ieri. Dacă un băieţel în blugi e atât de necruţător cu istoria, cât de periculoşi pot fi blugii atunci când îi poartă un preot.

cartea care mă colindă

Partea bună a sărbătorilor printre străini este că ai mai mult timp pentru tine. Nu te vizitează nimeni, nu trebuie să mergi nicăieri, cumpărăturile le rezolvi într-un ceas, mai pui nişte luminiţe în geam, apoi te aduni cu copiii în jurul bradului şi stai la poveşti, iar când se termină şi acestea, te cufunzi într-un fotoliu cu o carte în mână.

De Crăciun îmi place să recitesc din letopiseţe şi din Bibliile vechi, dar anul acesta cartea care m-a colindat a fost *Amintiri din viaţă* a Aniţei Nandriş-Cudla (Humanitas, ediţia a IV-a, 2013). Sunt însemnările unei femei din Bucovina de Nord, care a fost deportată în 1941 în Siberia, împreună cu copiii ei, de unde s-a întors acasă după aproape douăzeci de ani.

Aniţa Nandriş-Cudla e din stirpea acelor familii ţărăneşti, astăzi aproape stinsă, ai căror copii ştiau să lucreze la fel de bine ogorul şi cartea. În timp ce ea a rămas cu părinţii „să ţină rândul gospodăriei", fraţii ei au ajuns medici sau profesori universitari (unul din ei a fost marele slavist Grigore Nandriş, profesor la universităţile din Oxford şi Londra). La sfârşitul lui mai 1941, trupele NKVD au smuls-o din casă, în puterea nopţii, împreună cu cei trei copii, dintre care cel mai mare avea doar 15 ani. Aniţa şi copiii ei au fost înghesuiţi într-un vagon de vite, doar cu hainele de pe ei, şi deportaţi împreună cu alte mii de ţărani bucovineni în Siberia, pe malurile îngheţate ale fluviului Obi. Din trenul care o ducea în Siberia Aniţa a apucat să arunce pe geam o sticlă cu un mesaj scris în grabă pe o batistă, pentru mama ei, pe care o lăsase în casă singură şi paralizată în pat: „Mamă, să n-ai grija noastră, Dumnezeu o are".

Odată ajunsă în tundra siberiană, Aniţa toarce păr de câine, din care împleteşte „culţuni" şi pieptare care să-i apere de frigul ucigător, iar băieţii învaţă să pună laţuri, pentru a-şi mai ostoi foamea cu sălbăticiunile prinse când şi când. Sunt în această carte, scrisă de o femeie cu trei clase în vechiul grai bucovinean (ea foloseşte perfectul supracompus, „s-au fost aşezat", „au fost venit"), pagini de o incredibilă frumuseţe stilistică: descrierea fabuloasă a „tuzemţilor", eschimoşii siberieni, sau episodul în care Aniţa este dusă la

închisoare în goana unei sănii trase de reni, zeci de kilometri, noaptea, pe un ger cumplit, ori episodul despărţirii de fratele ei, Florea, care se salvează în ultima clipă, lăsând totul în urmă şi trecând graniţa românească: „Rămâneţi cu Dumnezeu, eu plec. Și s-a pornit pe o cărare peste câmp. Am păşit câţiva paşi în urma lui şi pe urmă am stat în loc şi m-am uitat după el până când a trecut după un deal şi nu l-am mai văzut. Am stat în locu cela nemişcată şi am plâns cu amar. Să vede că i-a fost şi lui destul de zdrobită inima, că nu a întors o dată capul să se uite înapoi. Timpul era liniştit, soare, cald, frumos”.

Vreme de douăzeci de ani Aniţa şi copiii ei s-au zbătut în cea mai cruntă mizerie, „mutând zilele de azi pe mâne” şi aşteptând mereu moartea, căreia părea că „i-a venit ceasul, numai nu şi minuta”. În mijlocul acelui infern de gheaţă, în care prizonierii se omoară între ei pentru o bucată de pâine, ţăranca din Bucovina nu-şi pierde nicio clipă omenia şi demnitatea. Îşi face datoria acolo unde este pusă, le arată cum se clădeşte o claie de fân şi cum se lipeşte o casă cu lut, îi învaţă cum să se ajute unii pe alţii şi nu încetează să se mire de nepriceperea şi răutatea oamenilor. Un gând care o răscoleşte zi şi noapte în anii aceia este soarta mamei sale, rămasă singură, paralizată şi fără niciun ajutor. În ajunul Crăciunului din 1945, Aniţa reuşeşte să-i trimită câteva rânduri, prima scrisoare din Siberia: „Te rog, dulcea mia Mamucă, iartă-mă de fapta ce am făcut fără voia mia, că ti-am lasat în cele mai grele clipe din viaţă, dar ce să facem dacă aşa ni-a fost împărţit. Rugăm pe Bunul D-zeu să vă lungiască zilele să ne mai întâlnim, căci suntem aşa ca fiul cel perdut”. Exact în aceeaşi zi, la mii kilometri depărtare, mama Aniţei se stingea din viaţă, cu numele fiicei sale pe buze.

În noaptea de Crăciun, după ce s-au liniştit toate, am deschis cartea Aniţei Nandriş-Cudla şi până dimineaţă n-am mai ştiut de nimic, răpit de această poveste scrisă dintr-o suflare şi copleşit de atâta credinţă şi dragoste. Un citat din Monica Lovinescu însoţeşte coperta cărţii şi m-a urmărit obsesiv de-a lungul lecturii: „După o asemenea carte, orice complex de inferioritate a noastră ca neam ar trebui să dispară”. Pe de o parte, înţeleg ce vrea să spună Monica Lovinescu şi abia aştept să pun această carte în mâinile copiilor mei, în încercarea de a-i împăca, o dată în plus, cu ţara şi cu neamul lor, pe care le-au părăsit prea devreme, cunoscându-le doar la suprafaţa unor vremuri ticăloase. Dar, pe de altă parte, este oare de ajuns cartea Aniţei Nandriş-Cudla pentru a ne vindeca de complexele, nu atât faţă de alţii,

cât faţă de noi înşine ca neam? Poate prevala exemplul ei asupra unei lungi istorii a bicisniciei româneşti, care nu are nimic în comun cu măreţia acestei ţărănci din Bucovina?

În anii în care copiii Aniţei creşteau cu „iagăde” în tundra siberiană şi când alte mii de români se frângeau în Gulag sub cnutul nacealnicilor, Ion Iliescu termina studiile la Moscova şi se întorcea acasă, pentru a pune umărul la demantelarea ultimei rezistenţe româneşti. Aniţa a murit în 1987, fără să vadă sfârşitul comunismului şi nici cum, trei ani mai târziu, ucenicul nacealnicilor de la Moscova era ales preşedintele românilor. Odată cu el ţara a încăput din nou pe mâinile foştilor securişti şi aşa a rămas până azi. Cum ai putea să te împaci cu un astfel de neam şi să-l recunoşti în amintirile pline de demnitate ale Aniţei Nandriş-Cudla?

De aceea cartea ei îmi evocă mai degrabă destinul frânt al neamului românesc. O frângere timpurie, ca a unui „copaci frumos” pus la pământ de furtună. Din cioata lui, dacă aţi văzut prin păduri, încearcă să se înalţe alte vlăstare, dar bălăriile le sufocă. Partea cea mai luminoasă a acestui neam va rămâne în cărţi precum cea a Aniţei Nandriş-Cudla, în letopiseţe şi în sinaxare, de unde va veni să ne colinde în iernile aspre viitoare.

fermierul şi blonda din Glasgow

De vreo doi ani cumpăr lapte de la o fermă şi fermierul, un om tare bun la suflet, dar un pic cam retardat, mă întreabă de fiecare dată acelaşi lucru: câte nunţi am făcut în ultima săptămână.

— Niciuna, David, românii au venit aici să muncească, nu să se-nsoare.

Îi plătesc de fiecare dată vreo şaizeci de pence, pe care David îi strânge într-o cutie de tablă şi-mi spune că de Crăciun, cu banii adunaţi, o să-şi cumpere „o surpriză".

— Dar tu de ce nu te însori? îl întreb.

Are vreo 50 de ani şi a trăit singur toată viaţa.

Mi-o taie scurt:

— N-am timp. Dar tata s-a însurat de două ori, râde el. Tata era foarte bogat, avea cinci ferme, animale, tractoare şi pământ. După ce-a murit mama, tata a luat de nevastă o blondă din Glasgow. Era mai tânără ca el cu vreo douăzeci de ani şi arăta foarte bine. Femeia aia i-a luat minţile şi l-a convins pe tata să-i dea toată afacerea pe mâinile ei. Ce minte şi la tata! Într-o zi, ce să vezi. A tras la noi la poartă un camion mare, cu braţ de macara deasupra. Maşina voastră, a zis şoferul şi a descărcat din camion un container de lemn, plin de etichete pe toate părţile. Ce crezi că era înăuntru? Un Ferrari nou-nouţ. Nevastă-sa ne vânduse pământul şi-şi luase maşină. Tata era plecat cu treabă în oraş. Când s-a întors seara acasă şi a văzut maşina, a luat toporul şi-a vrut să o fărâme. Dar n-a avut curaj, a dat numai în cutia de lemn până a făcut-o surcele. Până la urmă maşina a dat-o înapoi, dar noi am rămas fără pământ.

— Și femeia, David? Blonda din Glasgow?

— A, femeia. A urcat-o tata în maşină şi a dus-o înapoi la Glasgow, de unde-o luase. Te gândeşti, cinci ferme, animale, tractoare şi pământ.

pătrunjel şi alte zeciuieli

Odată ajunşi în Scoţia, printre primele lucruri pe care ne-am grăbit să le învăţăm a fost cum se spune în engleză la leuştean, mărar, dovlecei, pătrunjel, mă rog, toate legumele folosite în bucătăria noastră. La urma urmei, orice altceva putea să mai aştepte, dar nu se poate trăi fără un borş bun.

Până să învăţ că păstârnacul e *parsnip*, l-am confundat de câteva ori cu pătrunjelul, *parsley*. Tot aşa, în primele zile am dat-o în bară şi-am cumpărat o pungă de *cornflour*, să facem mămăligă, dar *cornflour* nu e făină (*flour*) de porumb (*corn*), cum îmi închipuisem eu, ci o pudră de amidon cu care se îngroaşă sosurile. Ce înseamnă să inventezi etimologii după capul tău! Am aruncat-o pe toată la gunoi. La mălai se spune *maize* şi nu-l găseşti decât la magazinele polonezilor, unde se aduc tot felul de produse din Europa de Est. Dar, până să le descoperim, cumpăram mălai de la un magazin naturist, unde se vindea în punguţe mici, de parcă era condimente sau ceai. Am luat vreo cinci punguţe şi a doua zi ne-am întors şi le-am cumpărat şi pe restul, spre marea mirare a vânzătoarei, care nu auzise de *polenta*. În schimb, nu găsim nicăieri să cumpărăm rădăcini de pătrunjel. În bucătăria britanică se foloseşte doar păstârnacul.

Mi-am amintit de pătrunjel, recitind astăzi un pasaj din *Tetraevanghelul de la Sibiu*, prima traducere românească a Evangheliilor (şi cea mai veche carte, dacă nu punem la socoteală un catehism luteran care s-a pierdut între timp). Din această carte, care a apărut în tipografia luterană de la Sibiu pe la 1552, se mai păstrează un singur exemplar, în Biblioteca naţională din Sankt-Petersburg.

În sfârşit, care e povestea cu pătrunjelul. În celebrul pasaj din capitolul 23 al Evangheliei după Matei, mustrarea cărturarilor şi a fariseilor făţarnici, Mântuitorul îi ceartă pe aceştia că au neglijat „părţile mai grele ale Legii: judecata, mila şi credinţa”, dar nu uită să aducă zeciuială „din mentă, din mărar şi din chimen”, adică se preocupă de lucrurile mărunte şi secundare ale Legii. Numai că, în loc de „mentă”, în *Tetraevanghelul de la Sibiu* am găsit aici „pătrunjel”! Ce-o fi fost în capul lui Filip Maler, sasul care s-a îngrijit de traducere? Înţeleg să fi confundat pătrunjelul cu păstârnacul,

aşa cum am făcut şi eu, dar nu pot să-mi explic cum a confundat menta cu pătrunjelul, mai ales că avea sub ochi şi lecţiunea *Minze* (mentă) din Biblia lui Luther.

Mai probabil însă, mă gândesc acum, nu e vorba de o confuzie, ci de o adaptare culturală. Ce altceva era menta decât o buruiană, bună cel mult de pus în ceai şi de făcut rachiu („vutcă de izmă", cum poftea Dinu Păturică)? Cum să-i spui ţăranului român din secolul al 16-lea că fariseii aduceau jertfă din mentă? În timp ce culturile de pătrunjel erau renumite, fiind pomenite până şi de Paul de Alep, în însemnările sale de călătorie. Iobagii din Transilvania erau datori să aducă, între altele, şi dijme din pătrunjel, aminteşte undeva istoricul David Prodan. Asta ar putea explica opţiunea traducătorului sibian.

Rămâne de văzut. Ori poate, pur şi simplu, traducătorul avea mai mult umor decât îmi închipui şi a dorit să continue ironia lui Iisus, pe seama unei legume de pus în borş.

de vremea postului

La mine acasă, când eram copil, nu se postea. Prima dată am văzut un om postind când eram pădurar la Huşi. În timpul săptămânii locuiam într-un canton izolat, pe lângă nişte cătune pierdute prin pădure. De-acolo veneau oameni în fiecare zi, să mă ajute la marcat şi să-şi pună deoparte câte-o uscătură. Oamenii veneau ca la pădure: cu carne, brânză, rachiu, să mâncăm cum trebuie. Numai unul din ei venea cu cartofi fierţi. Parcă îl văd cum îi scotea din traistă, îi înşira pe-o pânză şi punea sare peste ei. Ceilalţi rupeau din fripturi, râdeau şi-şi dădeau coate: iar i-a pus *fimeia* mâncare de sec. Râdea şi el, ca prostu' satului, şi muşca jumate de cartof odată. Pe urmă, în iarnă, când mă îmbolnăvisem de pneumonie şi căzusem la pat, prostu' satului a venit din întâmplare la canton, să-mi aducă o oală cu miere. Când m-a văzut în ce hal eram, a dat fuga acasă şi s-a întors cu o traistă de buruieni uscate. M-a pus să le fierb şi să fac în ele o baie fierbinte, apoi m-a frecat cu seu de oaie şi a doua zi eram ca nou-născut.

Primul post l-am ţinut pe la 23 de ani, când am intrat la Teologie. Eu nu prea aveam chef să postesc, dar toţi în jurul meu vorbeau numai despre asta: începe postul Crăciunului. Și, vezi bine, acum eram şi eu teolog, trebuia să postesc. Dar nu vedeam niciun rost în asta, mai ales că mie îmi era foame tot timpul. Nu ştiu de ce, poate de la foamea pe care-am tras-o în liceu sau poate din cauza firii mele nesăţioase, nu mai contează. Cum să postesc patruzeci de zile? Lasă că pe-atunci nu erau ca acum, în toiul iernii, salate, vinete, ciuperci şi câte şi mai câte. Aşa, şi fructe de mare. Nici măcar dezlegări la peşte nu erau ca acum (sau nu se ştia de ele).

De lăsatul secului mă luase jalea. A venit mama şi mi-a făcut sărmăluţe de post, dar după vreo săptămână aşa mă răzbise o foame, că nici nu mai suportam să văd mâncare de sec. Arătam ca o mâţă leşinată, dar eram şi tare mândru că ţin postul. Mi se părea că sunt un mare ascet, ca părinţii de odinioară. Cum ar spune Sfântul Ioan Scărarul, cu dracul mândriei am alungat dracul foamei. Spre sfârşitul postului nici nu mă mai interesa ce mănânc. Mă puneam la masă în silă şi înghiţeam tot ce mi se punea înainte. Ultima seară,

ajunul Crăciunului, a fost cea mai grea: tot blocul mirosea a friptură la ceaun, iar eu îmi umpleam farfuria cu scrijele de cartofi. Dar undeva în mine adânc se lămurea parcă un pic de bucurie, necunoscută până atunci. Nici n-am mai aşteptat masa de Crăciun cu nerăbdarea de altădată. Vroiam doar să înţeleg mai bine bucuria aceea şi să o păstrez cât mai mult.

Dar cel mai lung post l-am ţinut din greşeală, când m-am făcut preot. Cam pe la sfârşitul lui aprilie, de Paşti, abia ce ieşisem din postul Paştilor, îmi spune stareţul meu, părintele Clement:

— Măi, am auzit că Înaltul o să te hirotonească preot. Ar fi bine să posteşti vreo săptămână, ca să-ţi ajute Dumnezeu.

M-am apucat iarăşi să ţin post. Ce mai era o săptămână. Și trece săptămâna, mai trece una, trece şi luna şi tot nimic despre preoţirea mea. Mă duceam pe la mânăstire, mă arătam stareţului, căutam vorbă, poate-şi aduce aminte de mine. Dar nu îndrăzneam să-l întreb nimic pe faţă, pentru că îmi ziceam: dacă are ceva să-mi spună, nu trebuie eu să-l întreb. Și am ţinut-o toată vara într-un post, mai ceva ca la mânăstire. Acum îmi era mai uşor, mă mai învăţasem între timp, dar tot mi se cam urâse de atâta post. Pe la începutul lui septembrie n-am mai răbdat şi m-am dus la stareţ.

— Părinte, să mai ţin post?

— Ce post? face el.

— Păi, aţi zis astă-primăvară să ţin oleacă de post, că mă face preot. Să mai ţin post?

— Vai de mine, a făcut stareţul, cu mâna la gură. Am uitat!

Și mi-a dat dezlegare să mănânc, iar după o săptămână Înaltul m-a hirotonit diacon.

acordorul de piane

Să fie vreun an de când nu mai lucrez la restaurantul indian, dar numărul meu de telefon le-a rămas în agendă. Din când în când, de obicei în zilele mai aglomerate, şeful de sală mă sună şi-mi cere mici servicii contra cost. De pildă, să duc o comandă într-un sat mai îndepărtat sau să fac pe taximetristul pentru vreun client întârziat.

Ieri-seară m-a sunat din nou, târziu, la o oră când un taximetrist scoţian nu s-ar ridica din pat pentru toţi banii din lume. Un client vroia să ajungă în Stewarton, un sat la vreo douăzeci de kilometri depărtare. M-a amuzat precizarea şefului de sală: vezi că e un acordor de piane. Zic: şi ce dacă-i acordor de piane? Doar nu le cară după el. Nepalezii mei au obiceiul ridicol de a-ţi atrage atenţia asupra unor lucruri pe care ei le socotesc importante. Abiskar, ajutorul de ospătar, îmi spunea mereu cu câţi pence s-a mai ieftinit Cola la Morrisons, deşi îi spusesem de nenumărate ori că nu beau niciodată Cola.

Pe drum, dintr-una în alta, acordorul de piane, un bătrânel cu aerul aiurit al unui savant ieşit la pensie, m-a întrebat cu ce mă ocup. L-am simţit uşor ameţit şi cu chef de vorbă.

— Sunt preot, i-am zis.

A dat să râdă, dar s-a gândit să nu facă vreo gafă.

— Serios?

— Serios, sunt preot misionar.

— Păi, dacă eşti preot, de ce lucrezi la restaurant?

I-am explicat că nu sunt angajat, fac doar mici comisioane, pentru un ban în plus. A tăcut, s-a mai gândit un pic.

— Totuşi, zice, eu nu pot să înţeleg chestiile astea.

— Ce chestii?

M-am gândit că se referă la joburile ocazionale ale unui preot.

— Poveştile pe care le spune Biserica, a continuat el, raiul, iadul, viaţa de apoi. Cum să-ţi spun, ceva există, asta e clar. Dar nu cred în Dumnezeu, *no offence*!

Vorbise rar, îşi căutase cuvintele. Mi-am dat seama că nu vroia să mă jignească, dar nici n-ar fi scăpat ocazia să-mi

spună ce-l roade.

— Asta era? Staţi liniştit, nici eu nu cred tot timpul.

— Cum aşa? m-a privit lung. Doar ai spus că eşti preot.

— Și ce dacă sunt preot? Nici preoţii nu cred tot timpul.

— Nu e bine, a oftat el. Eu nu cred în Dumnezeu, dar e bine ca oamenii să creadă. Mai ales preoţii trebuie să creadă. Și, când nu crezi, ce faci?

— Ce să fac, am râs eu, taximetrie.

A râs şi el, atmosfera s-a destins. Am simţit că subiectul îl interesa, nu mă întrebase doar ca să se afle în vorbă.

— Am vrut să spun, reiau eu, că îndoiala este firească. Numai fanaticii şi ateii îşi închipuie credinţa ca o certitudine, când, de fapt, credinţa este tot o îndoială, mai mică sau mai mare. Nu este nimeni care să nu se îndoiască în credinţa lui.

— Chiar şi sfinţii se îndoiesc? a sărit el.

— Chiar şi sfinţii. Sfinţii s-au îndoit cel mai puţin, dar s-au îndoit şi ei. Nu ştiu dacă aţi citit Biblia. Ioan Botezătorul l-a văzut pe Iisus, l-a botezat, a văzut cerurile deschise şi a auzit glasul lui Dumnezeu spunând „Acesta este fiul Meu”…

— Și? m-a întrerupt el, nerăbdător.

— Și la sfârşit Ioan s-a întrebat: oare acesta este Mesia sau să aşteptăm pe altul? Aşa este încercată orice credinţă, vă spun eu. Nu vă luaţi după predici.

— Nu m-aş fi gândit, a murmurat el. Dar, stai un pic, şi ateii se îndoiesc. Să nu-mi spui că şi ei sunt credincioşi.

— Toţi suntem credincioşi, l-am asigurat eu. Aşa cum credinţa nu-i o certitudine, nici necredinţa nu e. Necredinţa e o credinţă aflată în stadiul maxim al îndoielii, în care Dumnezeu abia se mai ţine agăţat de ceva, de un atom, de un punct, de o idee. Chiar dumneavoastră aţi spus, adineaori, „ceva există”. Ceva! De pildă, o magherniţă afumată şi plină de pânze de păianjen, cum îşi imagina împărăţia cerurilor un personaj dintr-un roman rusesc.

— M-ai zăpăcit de tot, a oftat bătrânul.

Se prea poate, acesta nu-i un subiect pe care să-l lămureşti pe drum de la Kilmarnock la Stewarton. Poate că nici eu nu eram prea coerent, pentru că începuse să plouă şi trebuia să mă concentrez la drum, mai ales că farurile mele bat cam într-o parte. De altfel, n-a mai durat mult şi am ajuns. În ultimele minute am schimbat subiectul, pentru că n-aş fi vrut să-i par omului genul de predicator ambulant care nu se lasă până nu-şi mântuieşte interlocutorul. Aşa am aflat că era colecţionar de autografe şi că are, între altele, un autograf de la Michael Nyman, un pianist englez pe care îl ascult şi eu cu plăcere, nu numai pentru compoziţiile sale superbe din filmul *The Piano*, ci şi pentru albumul *Cartea de*

cântece, în care a pus pe muzică poezii de Shakespeare şi Paul Celan.

La sfârşit, acordorul de piane mi-a dat pe cursă douăzeci de lire, ceea ce nici pentru un preot nu-i de ici, de colo.

lumina de la Ierusalim

Eu nu cred într-o lumină de Înviere care vine numai la Ierusalim. Niciunul dintre Sfinţii Părinţi nu a dat mărturie despre ea. Cum este posibil ca Sfântul Grigore Palama să nu o amintească în disputele din secolul al 14-lea despre „lumina necreată” şi „focul dumnezeirii”?

Nu vreau să zic că e vreo şmecherie grecească, deşi i-ar duce capul pe greci. Nu pot sau nu vreau să-mi închipui nimic, s-au spus multe, dar mă fac că nu pricep şi vreau să-mi păstrez respectul pentru patriarhul Ierusalimului. Însă, dacă ar fi adevărat, aş avea o mare dezamăgire. Serios. Gândiţi-vă un pic.

Adică n-ar putea lumina aia să vină în toate bisericile din lume? N-ar ajunge ea să aprindă şi lumânarea ultimului sărman de la capătul lumii? S-a împărţit Hristos între Ierusalim şi restul lumii? Ar avea ea nevoie de avioane ca să ajungă la Botoşani? Și ca să o spun pe cea dreaptă: dacă un preot păcătos ca mine aduce în fiecare duminică trupul şi sângele Mântuitorului pe sfânta masă, dacă Domnul se coboară întreg în fiecare Liturghie din lumea asta, şi nu există minune mai mare, oare lumina aceea care aprinde lumânările din senin nu poate să vină decât la Ierusalim? Trebuie să o primim în noaptea de Paşti cu avionul? Este ea mai sfântă decât lumina împărţită de fraţii mei, preoţii, care nu au aeroporturi aproape şi maşini în noaptea de Înviere?

Ca să nu mai zic că – bun, aşa să fie, să vină lumina numai acolo – nici din punct de vedere pastoral nu mi se pare o idee bună să o aduci de la Ierusalim: întâi, că nu ajunge peste tot. Oamenii din cine ştie ce sat sau, poftim, milioanele de români din diasporă or să spună sau, dacă n-or să spună, or să simtă în suflet: ia uite frate, nici aici nu e dreptate, lumina aia mai bună ajunge la domnii ăia mari, de la Bucureşti, în timp ce copiii noştri primesc lumină din asta proastă, de la taica părintele. Apoi, cu toate avioanele astea care se reped la Ierusalim şi înapoi, până la urmă le intră oamenilor în cap aşa, ca o îndoială de luminiţa lor, aia veche şi obişnuită, pe care o ştie toată lumea, pe care au tot primit-o ei şi strămoşii lor în bisericile lor, încă de pe vremea când

episcopii n-aveau nevoie de avioane ca să zboare prin văzduh.

Cineva spunea: lumina vine doar la Ierusalim, pentru că acolo s-a răstignit Hristos, că doar nu s-a răstignit la Botoşani. Dumnezeule, dar e atât de simplistă gândirea asta! Lumina, fraţii mei, nu vine într-un oraş, fie el şi Ierusalimul, lumina vine *în Biserică*, aşa cum se cântă în zilele de Paşti: „Luminează-te, luminează-te, Noule Ierusalime, că slava Domnului peste tine a răsărit!”. A răsărit nu peste Ierusalim, luaţi aminte, ci peste Noul Ierusalim, care este Biserica. Ce aveţi cu Botoşaniul? Şi el e Noul Ierusalim, aşa cum este orice biserică drept-credincioasă. Niciuna nu este mai mare sau mai mică în ochii Domnului.

Preasfinţiţii mei stăpâni, vă rog eu frumos ca de la anul să puneţi capăt acestui circ grecesc. Daţi-ne lumina din candelele voastre, aşa cum ni-l daţi pe Sfântul Duh prin mâinile voastre şi nu trebuie să vă duceţi după el la Ierusalim.

tot despre „semne şi minuni”

E incredibil câtă duşmănie mi-au adus articolele mele despre lumina de la Ierusalim. Și asta din partea unor oameni care se socotesc credincioşi! Argumentele mele nu i-au interesat câtuşi de puţin. Oameni care nu mă cunosc s-au repezit să mă înjure, să mă caine, să mă ia la rost, să mă întrebe de păcate şi să mă acuze de lepădare. Dar au făcut-o şi unii care înainte mă lăudau. Când am spus ce-au vrut să audă le-a plăcut. Oamenii vor să audă numai ce le place. Cât trebuie să mai îmbătrânesc ca să înţeleg asta?

Îmi pare rău dacă am tulburat pe cineva. Scuza mea este că eu spun ce gândesc, aşa cum respir: altfel m-aş sufoca. Sigur, ar trebui să tac măcar uneori, aşa ar fi cel mai înţelept. Cum spunea un părinte din Pateric – tare mi-a plăcut asta: că am vorbit, mereu mi-a părut rău, că am tăcut, nu mi-a părut rău niciodată. E foarte adevărat. Dar cine a zis că eu sunt înţelept.

Mie-mi place să vorbesc mult, nu mă pot dezbăra de obiceiul ăsta. Au ajuns să-mi spună şi copiii: vezi, mergem la omul ăla în vizită, poate începi iar să vorbeşti numai tu. Nu mă prinde înţelepciunea, nu se aşază pe mine, arăt ca un caraghios când vreau să mă port ca un înţelept. La fel de caraghios mă mai simt numai când trebuie să mă îmbrac la costum. Doamne, ce aiurea mă simt, mai ales că trebuie să-mi pun şi pantofii de la Clarks.

Și la urma urmei ce-am făcut? Am spus „nu cred”, dar aş fi dezamăgit să fie aşa. Adică să fie chiar o minune adevărată cu lumina de la Ierusalim, mi-aş duce dezamăgirea asta până înaintea lui Dumnezeu. Doamne, uite, asta n-am crezut. Vroiai Tu să spun ceva ce nu cred?

Dar n-am făcut decât să mă îndoiesc de o aşa-zisă „minune istorică”, despre care Sfinţii Părinţi ai Bisericii nu au dat *nicio mărturie*. Atât este ea de „istorică”. Eu le-am vorbit de Sfinţii Părinţi, de Sfântul Grigore Palama, iar ei mi-au răspuns cu citate din persanul Biruni, cu filme de pe youtube şi cu „dovezile” unor cunoştinţe care „au văzut”. *Au văzut*. Ortodoxia lor ultimă este vederea. Asta am făcut, de fapt: le-am stricat minunea văzută, pentru că ei nu mai au ochi pentru cea nevăzută. Ei vor „semn din cer”, asemenea

fariseilor. Însă cel mai mare semn pe care ni l-a lăsat Hristos nu este un „foc” văzut care vine la Ierusalim, ci Trupul şi Sângele său din fiecare Liturghie. Degeaba le spun de acest foc nevăzut, dacă nu-l filmează nimeni şi dacă nu şi-l trece nimeni prin barbă să vadă dacă arde.

Mai mult însă decât duşmănia oamenilor m-a uimit suficienţa lor şi mi-a amintit de apoftegma părintelui Savatie Baştovoi: „Nu cred că oamenii devin mai proşti din cauza facebook-ului, ei doar par mai proşti”.

Oameni altfel cuminţi s-au repezit acum pe google să-mi aducă „mărturii istorice”, cu uşurinţa cu care culeg de pe net reţete sau sfaturi de vacanţă. De pildă, cineva scrie despre pelerina Egeria, iar acesta este unul dintre argumentele „istorice” cele mai vehiculate de adepţii minunii: „Egeria, o călugăriţă spaniolă, a fost martoră şi a relatat în documente evenimentele Săptămânii Mari şi ale Sfintei Lumini din Ierusalimul anului 384”. E o informaţie scoasă din context, ca toate celelalte argumente aşa-zis istorice, şi vehiculată de persoane care n-au citit jurnalul Egeriei. Pelerina Egeria a ajuns într-adevăr la Ierusalim, în secolul al 4-lea, dar despre lumina de la Sfântul Mormânt a lăsat doar această însemnare: „La ceasul al zecelea, pe care ei îl numesc *licinicon*, poporul se adună în [Biserica] Învierii. Toate candelele şi lumânările sunt aprinse şi fac o lumină grozavă. Însă lumina nu este adusă din afară, ci din peştera [sfântului mormânt], dincolo de despărţitură, unde o candelă arde mereu ziua şi noaptea” (traducerea jurnalului ei se găseşte şi în limba română). Aşadar, Egeria nu spune nimic despre vreun „foc” care coboară din cer, dimpotrivă, menţionează că lumina este adusă „din peşteră, unde o candelă arde mereu ziua şi noaptea”.

Nu doar Egeria, dar niciunul dintre Sfinţii Părinţi nu amintesc de vreun „foc” care coboară de Înviere numai la Ierusalim. E cu putinţă ca o minune atât de mare să le fi rămas necunoscută, să nu fi fost amintită mai bine de o mie de ani? Mai avea nevoie Sfântul Grigore Palama de vreun alt argument în disputa cu ereticii care se îndoiau de energiile necreate şi de vederea Luminii dumnezeieşti?

Iar ei cu ce-mi răspund la aceste întrebări? Cu citate din persanul al-Biruni. Unde am ajuns, Dumnezeule! Cu zece-douăzeci de ani în urmă, omul avea infinit mai mult bun-simţ, dar în aceste zile a ajuns la părerea că înţelepciunea e la distanţă de un *search* pe google. Toată lumea ştie, toată lumea te învaţă, nimeni nu mai are îndoieli şi întrebări de când a descoperit wikipedia.

V-aş spune drum bun, fraţii mei, dar nu acesta e drumul cel bun. Credinţa nu trebuie să stea în „semne şi minuni”, cu atât mai puţin în cele pozate şi transportate cu avionul. Și mai înainte de a căuta altceva pe google despre minuni gândiţi-vă doar ce veţi face când „se vor ridica hristoşi mincinoşi şi prooroci mincinoşi şi vor da semne mari şi minuni, ca să amăgească, de va fi cu putinţă, şi pe cei aleşi” (Matei 24,24).

Edinburgh festival

Festivalul de la Edinburgh durează toată luna august. De fapt, sunt vreo trei-patru mari festivaluri în acelaşi timp, dar cine mai stă să le numere: oamenii le numesc, la grămadă, „festivalul de la Edinburgh”. Am citit în ziare cifrele festivalului pentru 2014: cincizeci de mii de evenimente, trei mii de artişti, opt sute de scriitori din peste patruzeci de ţări şi peste opt sute de tone de bere.

E greu de imaginat Edinburgh în luna august. Oraşul pare sub un asediu cultural. De la puburi până la vechile catedrale, nu există clădire mai răsărită care timp de o lună să nu fie transformată în scenă. Altfel, se cântă pe toate străzile până noaptea târziu. Acrobaţi, magicieni, cântăreţi, actori, dansatori par că s-au adunat din toată lumea sub zidurile Castelului. Locuitorii nu mai ştiu unde să fugă de coşmarul acestor nopţi albe în care pe străzile oraşului lor se revarsă un milion de turişti.

Mă opresc pe o stradă şi casc gura la o formaţie de muzicieni trăsniţi care cântă folk punk american. Oamenii dansează şi bat din palme. Un adolescent cu fizionomie arabă sare în mijlocul lor ca un ţap bezmetic. Din când în când înhaţă braţul vreunui turist mai neatent şi-l trage la dans, dar nu se supără nimeni. Observ că băiatul are tatuat pe un umăr steagul Siriei şi-mi amintesc de refugiaţii sirieni care au murit ieri asfixiaţi într-un camion frigorific, pe o şosea din Austria. O fată cam ameţită se prinde de bunăvoie în dansul nebun al arabului. Se lasă aruncată în sus, ţipă şi-i cade în braţe. E atâta fericire pe capul lor, fericirea unei adolescente din Occident care se bucură de viaţă şi fericirea unui refugiat sirian ce a fentat moartea.

Câteva străzi mai jos mă opreşte un bărbos agitat, îmbrăcat într-o togă albă. Îmi bagă sub nas o Biblie şi-mi răcneşte în ureche: „Ioan trei cu cinci!”. M-a luat repede şi nu mai ştiu ce este la „Ioan trei cu cinci”. „Dacă nu se va naşte cineva din apă şi din duh” – începe el să-mi predice. Stai aşa, îi fac semn, sunt botezat. Bărbosul mă lasă şi pleacă în căutarea altui rătăcit. Pe peretele unui hostel de pe Cowgate citesc un vers din *Stăpânul inelelor*: *Not all those who wander are lost*.

A doua zi, la Liturghie, îi pomenesc pe morţii din Austria. Șaptezeci şi unu de suflete. Mor atâţia refugiaţi aproape în fiecare zi, dar nu ştiu de ce-am fost atât de afectat tocmai de moartea acestora. Poate pentru că s-a petrecut pe o şosea superbă din Alpi, în vreme ce mii de maşini în jurul lor duceau şi aduceau din concedii scumpe oameni fericiţi. În camionul acela erau şi patru copii. Unde-ai fost, Doamne Iisuse? Pe unde umblau îngerii tăi, care de-atâtea ori se arată pentru mult mai puţin decât viaţa unui om? Ce-am să le spun astăzi oamenilor? Și, la Liturghie, s-a făcut ca un gând în mintea mea, un gând vechi, dar a cărui putere o uitasem şi mi se reamintea acum cu o forţă nouă: „Am murit cu ei în camion, aşa cum mor în fiecare din morţile voastre. Toate morţile voastre le-am murit. Și moartea ta am murit-o”, a mai spus gândul şi s-a întors în adânc, mai înainte de a-l întreba care va fi moartea mea.

micuţa japoneză şi ajutorul de bucătar

Vara asta mi-am căutat de lucru cât n-am făcut-o toată viaţa mea. Ziarele locale sunt pline cu oferte de angajare, dar nici nu bănuiţi ce greu îi este unui preot emigrant să-şi găsească de muncă. Mi-e mai mare ruşinea să las un CV pe undeva, pentru că pur şi simplu n-am ce scrie în el. Aşa mi-am dat şi eu seama că, deşi mă simt tot timpul ocupat, n-am totuşi nicio meserie. Cine să angajeze, chiar şi pentru cea mai umilă slujbă, un preot român, care a stat numai cu nasul în cărţi şi n-a făcut decât să slujească liturghii şi botezuri. Poftim, spune-le acum că vrei să fii cititor de contoare, o să creadă că te-ai scrântit.

Cu gândurile astea în minte, mă plimbam într-o zi pe străduţele din centrul vechi al Edinburghului, cu un teanc de CV-uri în rucsac, pe care nu îndrăzneam să le las nicăieri. Duceam agale bicicleta şi căscam gura la buticurile cu suveniruri scoţiene, când în vitrina unui mic restaurant japonez am văzut următorul anunţ: „Angajăm urgent ajutor de bucătar. Aplicaţiile se primesc înăuntru”. Ia te uită, m-am luminat pe loc, de parcă asta căutam de atâtea zile. Ajutor de bucătar, nu poate fi greu. Cum de nu mă gândisem? Tai zarzavaturi, cureţi cartofi şi speli vasele, iar la sfârşitul programului te alegi cu o masă pe cinste. Oricine se descurcă puţin într-o bucătărie ar putea face asta fără probleme.

E adevărat, despre bucătăria japoneză nu ştiam mare lucru. La drept vorbind, nu ştiu mai nimic, în afară de faptul că am mâncat cândva peşte crud, *saşimi*, într-un restaurant japonez din Cluj, iar de când m-am mutat în Scoţia, cumpăr din când în când *suşi* de la Costco. A, şi mai văzusem acasă, într-un sertar din bucătărie, ajunsă acolo cine ştie cum, probabil cumpărată de fetele mele, o conservă cu supă *miso*. Cam puţin, chiar şi pentru un ajutor de bucătar, dar, ca să nu-mi pară rău pe urmă, m-am hotărât să intru şi să văd despre ce era vorba. Nu cunosc eu nimic despre bucătăria japoneză, dar gătesc destul de bine, am prins să mă încurajez, iar dacă mă întreabă, pot să le spun că am lucrat într-un restaurant indian. E drept că lucrasem ca şofer, dar îmi băgasem nasul şi prin bucătăria lor şi chiar învăţasem să fac orez cu şofran şi o reţetă originală de *pakora* cu brânză şi spanac.

Mi-am lăsat bicicleta sprijinită de geam şi am intrat în restaurant cu aerul omului care ştie precis pentru ce vine. Mă aşteptam să-mi iasă în întâmpinare o chelneriţă îmbrăcată într-un chimono roşu şi să-mi facă o plecăciune tradiţională, aşa cum văzusem prin filme, dar în restaurant era doar o fată îmbrăcată cât se poate de obişnuit şi care freca podelele, printre mesele de lemn.

— E închis, îmi pare rău, mi-a aruncat ea o privire, căutându-şi mai departe de treabă.

Era o asiatică mărunţică, o fată cu ochii rotunzi şi mari, ca un copil din desenele animate japoneze.

— Știu, zic. Dar eu am venit pentru slujbă.

— Ce slujbă? m-a privit nedumerită.

— Ajutor de bucătar. Am văzut anunţul din geam, i-am arăt cu degetul spre vitrină. Scrie acolo că aplicaţiile se primesc înăuntru. Mai este valabil anunţul?

Micuţa japoneză m-a măsurat câteva clipe din cap până-n picioare. Aşa e, nu prea am figură de bucătar, însă cine nu ştie că în ziua de azi fizionomiile sunt atât de înşelătoare?

— Ai mai lucrat într-o bucătărie? m-a întrebat, cu o expresie de neîncredere.

Probabil avusese de-a face cu mulţi ciudaţi care îşi căutau, ca şi mine, de lucru. Cine ştie, poate chiar cu preoţi care se pretindeau bucătari.

— Toată viaţa, i-am răspuns eu, foarte sigur pe mine. Mama a fost bucătăreasă la Nisa. Am crescut de mic într-o bucătărie franţuzească, aşa că mă descurc de minune, îţi dai seama. Bine, până la urmă am ajuns preot, pentru că mama era o femeie foarte credincioasă şi a vrut să fac seminarul. Dar să ştii că toată viaţa mea am lucrat ca ajutor de bucătar pe unde s-a nimerit, pentru c-am avut nevoie de un ban în plus. Ca să nu mai spun cât de mult îmi place să gătesc pentru alţii.

Micuţa japoneză m-a ascultat rezemată în mop şi cu gura căscată. Asta cu Nisa îmi venise pentru că tocmai citisem un roman cu un englez care se ceartă cu iubita lui şi se mută la Nisa. Puteam să zic că mama a fost bucătăreasă la Londra, dar, dacă vrei să-i dai gata pe britanici, spune-le ceva despre bucătăria franceză ori încearcă să pronunţi cât mai corect *mousse au chocolat*.

Fata a lăsat mopul şi şi-a şters mâinile de şorţ, vizibil zăpăcită de intrarea mea.

— Ar trebui să vii pe la 5, să vorbeşti cu tata. El face angajările. Ai adus un CV?

Am fost nevoit să mint iarăşi, doar nu era să scot din rucsac CV-ul cu doctoratul meu.

— Nu, zic, n-am fost pregătit. Am văzut întâmplător anunţul şi am intrat să văd despre ce-i vorba.

— O să-l aduci la 5, a dat ea din mână. Aplicaţia însă o poţi face acum, dacă te interesează să lucrezi la noi.

— Sper că nu trebuie să o scriu în kanji, am glumit eu, ca să mai destind atmosfera, dar şi ca să-i arăt că am o oarecare idee despre japonezi.

În situaţii din astea, orice amănunt care-ţi poate aduce cel mai mic avantaj e foarte important.

— Nu trebuie să scrii nimic, a zâmbit ea, doar să răspunzi la nişte întrebări. Ia loc, mi-a arătat o masă, mă întorc imediat.

Și, luându-şi mopul şi găleata, a dispărut în spatele barului.

Ce face să ai o mamă bucătăreasă la Nisa! Cât căuta ea printre hârtii, am aruncat o privire în jur. Era un restaurant modest, genul de bufet asiatic, ieftin şi foarte popular în Edinburgh. Barul era decorat cu lampioane japoneze de la IKEA, iar pe pereţi atârnau din loc în loc fotografii cu gheişe care stăteau în genunchi şi cântau la *şamisen*. Un peret întreg era acoperit de un poster imens cu Muntele Fuji.

— Le-am găsit, s-a întors ea, fluturând două foi prinse cu o agrafă. Sunt doar câteva întrebări, terminăm imediat.

S-a aşezat de cealaltă parte a mesei, apucând pixul cu dinţii în timp ce din câteva gesturi îşi potrivi în coadă părul negru lucios. Începu să parcurgă formularul, enumerând rapid primele cerinţe şi bifând în dreptul lor.

— Nume, prenume, telefon de contact – o să le treci pe CV, da? Drept de muncă?

Am încuviinţat din cap.

— O să avem nevoie de o copie după *insurance number*. Și o copie după paşaport. Să le aduci odată cu CV-ul, te rog. Drept de muncă, da. Condiţie fizică.

Se opri şi mă inspectă o clipă, căutând pe chipul meu semnele vreunei boli.

— Ai probleme de sănătate? Scuze că trebuie să te întreb asta, dar e o slujbă la care se stă în picioare cu orele. Sau poate eşti alergic la ceva? Știi cum e într-o bucătărie, pui mâna pe toate.

— Sunt sănătos tun, am asigurat-o. Am venit cu bicicleta tocmai din Juniper Green.

— Condiţie fizică, da. Flexibilitate. Uneori se rămâne după program, până pleacă ultimul client. Poţi lucra şi în weekend, nu-i aşa? Mai ales în weekend suntem foarte aglomeraţi.

— Îmi închipui, am dat din cap, cunosc foarte bine programul unui local. Zici că toată lumea aşteaptă weekendul numai ca să mănânce la restaurant.

— Flexibilitate, da, a bifat ea mulţumită, trecând la pagina următoare. Aşa. Referinţe.

Și, în aşteptarea răspunsului, a rămas cu pixul în aer, fixându-mă cu ochii ei de Sandybell.

— Referinţe, a repetat ea, ca şi cum n-aş fi înţeles. Cineva care să te cunoască, un *chef* cu care ai lucrat sau managerul unui restaurant. Ai spus c-ai lucrat în multe locuri.

— O, da, am dat din mâna, de parcă mi se cerea o bagatelă. Ultima dată am lucrat pentru un restaurant indian, cel mai bun de pe coasta de vest. Apropo, acolo am învăţat să fac orez cu şofran şi *pakora* cu brânză, absolut delicioasă.

Însă amănuntul acesta nu păru să-i fi produs vreo impresie.

— Mama nu se pune, nu? am încercat eu, mai în glumă, mai în serios.

— Lasă, şi-a luat ea un aer grav, o să te mai gândeşti până după-amiază. Referinţele sunt foarte importante pentru noi. Tata spunea că în meseria noastră o recomandare bună face mai mult decât orice CV.

Tatăl ei era un om deştept, iar eu cel mai mare prost, pentru că nu mă gândisem la asta mai înainte de a intra pe uşa restaurantului. De data asta, micuţa japoneză n-a mai bifat nimic pe hârtiile ei şi am văzut cu groază că se pregătea să treacă mai departe. Adio slujba mea!

— Însă am un prieten, am sărit eu. Când eram la Nisa, ba nu, greşesc, la Paris, am cunoscut un băiat din, ăă, Nagasaki. Era bucătar într-un restaurant japonez şi ne-am împrietenit. Un tip foarte de treabă. Da, el v-ar putea da referinţe despre mine. Îl cheamă, ăă, îl cheamă Murakami. Și vorbeşte engleza la perfecţie. Și japoneză, desigur, m-am grăbit să adaug.

Nici n-am clipit cât i-am spus povestea asta şi puţin mă interesa atunci de unde am să-l iau pe Murakami ca să dea referinţe despre mine. Am răsuflat uşurat când am văzut-o căutând rândul unde rămăsese şi notând în continuare.

— Domnul Mu-ra-ka-mi, a silabisit ea. Un e-mail, un telefon?

— Le aduc diseară, o să le trec în CV.

— Grozav, s-a bucurat ea. Să înţeleg c-ai lucrat într-un restaurant japonez? De ce n-ai spus aşa de la început?

Doamne, în ce mă băgasem!

— A, nu, pe vremea aceea lucram într-un restaurant francez. Ziceam doar că l-am cunoscut pe băiatul ăla, pe

Murakami, şi ne-am împrietenit. Știi cum e, schimbam reţete, ne împrumutam cărţi de bucate, treburi din astea de bucătari. El mi-a explicat cum se face *saşimi*, iar eu îmi amintesc că l-am învăţat reţeta mamei de melci cu usturoi. A, şi mi-a arătat cum să fac o supă *miso*! Dacă vă fac o supă *miso*, mă angajaţi pe loc, am râs eu cam mânzeşte, dar ceva mai liniştit de cum o întorsesem până la urmă.

La o adică, până la 5 aveam timp să caut pe internet cum se face supa aceea.

Micuţa japoneză a bătut din palme de încântare.

— Vai, ştii să faci supă *miso*! Tata e mort după ea, dar noi nu prea facem aici, pentru că eu sunt alergică la soia. Aşa încât cel mai des facem supă de tăiţei. Iar de *saşimi*, ce să zic, a clătinat ea din cap. Peştele crud e scump şi cu dichis, nu prea merge la noi. Știi şi tu cum e lumea aici, preferă *fish and chips*. Dar melcii cum se gătesc? s-a scuturat ea, prefăcându-se dezgustată.

Mi-am luat un aer de *chef*, bucuros că-mi dă ocazia să-mi arăt cunoştinţele de bucătar. Noroc de profesorul meu, care era pasionat de arta culinară şi-mi explicase odată cum se gătesc melcii.

— Nu toţi melcii sunt buni, am început să-i explic. Doar cei care au pe cochilie o spirală albă sunt buni de mâncare. E foarte simplu. Îi laşi un pic în apă cu oţet, apoi îi scoţi din cochilii şi îi fierbi bine, cu mult usturoi şi vin alb, de preferinţă un Chardonnay bun. După ce speli cochiliile cu grijă, le umpli cu melcii fierţi, pui peste ei puţin unt şi mărar şi-i dai un pic la cuptor. Asta-i tot. Dar se pot mânca şi aşa, fierţi în sosul de usturoi, dacă nu vrei să mai umpli cochiliile cu ei. Apropo, ştii că gheişele pisau cochiliile de melci şi îşi făceau din ele sidef pentru unghii?

— Chiar? s-a mirat micuţa japoneză. Cele de azi cred că-şi cumpără ojă de la Versace, a râs ea.

— Ai să te miri, dar nu e aşa, am plusat eu. Poate cele din Tokyo, însă fetele din Kyoto au reţetele lor de cosmetice. Am văzut cu ochii mei un magazin, la Kyoto.

Ochii micuţei japoneze au scăpărat.

— Bine, am continuat eu, l-am văzut doar pe dinafară, n-am intrat să văd ce se vinde acolo. Îţi dai seama, pe mine mă interesau mai degrabă pieţele şi micile localuri unde…

— Ai fost la Kyoto?! aproape că a strigat ea la mine.

— Kyoto, Osaka, Tokyo, pe unde n-am fost, am zâmbit eu. Prietenul meu, Murakami, m-a dus peste tot.

— Doamne, ce coincidenţă! Bunicii mei erau din Kyoto!

— Da, am avut norocul să găsim bilete de avion la reducere şi am plecat împreună într-o scurtă vacanţă. La Tokyo am văzut piaţa de peşte. Nu ştiu dacă ai ajuns vreodată, e nemaipomenită! Și, crede-mă, am văzut câteva pieţe de peşte la viaţa mea. Cum să-ţi zic, e cât un cartier întreg. La o tarabă tocmai aduseseră un ton de vreo două sute de kile şi-l despicau de viu cu o sabie adevărată. Aşa avea un ficat de mare, uite, cât pumnii mei. Murakami a fost foarte drăguţ şi mi-a cumpărat de la un butic pescăresc un set de cuţite pentru *saşimi.* Mi-a promis că mă învaţă cum să le folosesc, dar le-am uitat în trenul de Hokkaido, pentru că de acolo ne-am dus la Hokkaido, să-l vizităm pe bunicul său. Bătrânul are acolo o fermă de oi. Te-ai plimbat vreodată pe câmpiile din Hokkaido? Seamănă grozav cu pajiştile din Scoţia. N-aş fi crezut că aveţi atâtea oi în Japonia. Oi şi pisici!

— Hai, lasă-mă! izbucni ea în râs.

— Serios! Bătrânul era cam trăsnit şi vorbea toată ziua cu pisicile lui. Săracul, era veteran de război. Avea vreo zece pisici şi le pusese nume la toate. Din Hokkaido am luat o maşină de ocazie şi ne-am întors pe la Muntele Fuji.

— Fuji-san! făcu ea ochii mari.

— Da, am stat vreo câteva zile, pentru că prietenul meu a vrut să-şi vadă părinţii şi sora.

— Dar n-ai zis că era din Nagasaki?

— Da, dar ştii cum e viaţa asta, te mută de colo colo. Nu se mai văzuseră din copilărie, îţi dai seama. Sora lui era o fată frumoasă şi talentată, studentă la Muzică, dar ce păcat că era foarte bolnavă, abia ieşise din spital. O tragedie, ce mai. Când am ajuns în sat, cireşii erau în floare. Era sărbătoarea asta, cum îi spune la voi?, *sakura*.

— Da, da, *sakura*. Înseamnă c-aţi ajuns prin aprilie-mai.

— Cam aşa ceva. Chiar la marginea satului era o livadă de cireşi, atât de înflorită, că lumina bătea în purpuriu pe sub copaci. Am nimerit într-o duminică şi în livadă se adunase o mulţime de turişti. Doamne, ce zăpăceală! Copiii ţipau şi alergau în toate părţile în timp ce adulţii întindeau rogojini sub cireşi şi se pregăteau de picnic. Ne-am găsit şi noi un loc bun, de unde se vedea bine vârful muntelui Fuji. Imaginează-ţi, muntele înzăpezit, iar în vale, cireşii în floare! Ei, ce să-ţi mai spun. Am stat la poveşti şi apoi am luat o gustare, pe care o pregătisem eu de dimineaţă, ca să-i las pe ei să mai stea de vorbă. Stai aşa, ce le făcusem, da, orez cu şofran, care-i place foarte mult lui Murakami. Nu ştiu de ce are el impresia că nu-i iese orezul cu şofran aşa cum îmi iese mie. După masă am băut sake, iar sora lui Murakami ne-a cântat la *şamisen*,

nişte cântece foarte triste, în amintirea unei prietene care murise cu câteva luni mai înainte într-un accident de maşină. Și sunetul de *şamisen*, ca de metal sfâşiat, era atât de răscolitor, că scutura până şi florile de cireş deasupra noastră. A doua seară am urcat pe munte şi am rămas acolo, într-o poiană, să prindem răsăritul soarelui. Am avut noroc de-o zi senină! Ai prins vreun răsărit de soare pe Muntele Fuji? Nu? Spre zori s-a lăsat o linişte deplină. Bufniţele s-au potolit pe neaşteptate după ce strigaseră toată noaptea. Și, deodată, prima rază de un roşu aprins a străpuns întunericul, deasupra oceanului, curbată ca tăişul unei săbii uriaşe de samurai. În minutele următoare soarele plutea în spuma albă a oceanului, aşa, ca o roşie care fierbe într-o supă *miso*.

Am izbucnit amândoi în râs. Cred că exagerasem un pic, dar mă furase încântarea cu care micuţa japoneză mă ascultase, fără să mă slăbească din ochi şi lăsând toate emoţiile să i se citească pe chip, pe măsură ce povesteam.

— Cât îmi doresc să văd şi eu Japonia! a oftat ea.

— Cum să vezi Japonia? am repetat eu, încercând să mă adun.

Mi s-a părut că nu înţelesesem bine ultimele ei cuvinte.

— Adică să te întorci acasă, nu?

Îmi venea să adaug: doar eşti japoneză, n-am înnebunit eu.

— Ei, acasă e aici, face ea. Dar aş vrea să văd şi eu Japonia, că n-am ajuns până acum, dacă poţi să-ţi imaginezi. În fiecare an îmi propun, dar nu mai apuc. Ba la şcoală, ba aici, la restaurant, nu mai am timp. Nu pot să-l las singur pe tata, cu toată treaba pe cap. Nu mai zic că m-ar costa o grămadă de bani. Poate, dacă strâng ceva, mă duc în toamna asta, am să văd. M-ai făcut şi mai curioasă. Și ce coincidenţă cu Kyoto! Bunicii mei, adică părinţii lui tata, erau din Kyoto. Au emigrat în Anglia imediat după război. Mai ştiu din poveştile lor unele lucruri, dar altfel am văzut Japonia doar la televizor. Serios, cred că tu ştii mai multe decât mine. Te-ai plimbat peste tot. Ce ajutor de bucătar? a zâmbit ea. Ai putea să ţii de unul singur un restaurant japonez.

Chiar atunci a sunat telefonul, undeva în spatele barului. Fata şi-a cerut scuze şi a alergat să răspundă. Am auzit-o vorbind în japoneză, aşa cum vorbesc ei şi ne amuză pe noi, accentuând silabele şi lungind vocalele finale. Bine că măcar vorbeşte japoneză, m-am gândit. Dintr-odată m-am simţit foarte aiurea pentru povestea cu Murakami şi am hotărât să nu mă mai întorc după-amiază. Pentru nimic în lume n-aş fi vrut să fac vreo greşeală şi să o dezamăgesc pe micuţa Sandybell. Cine ştie, poate că tatăl ei m-ar fi pus să fac o

supă *miso*. Ori să pregătesc un *saşimi*. Sau poate nici nu sunt melci în Japonia, te poţi aştepta la orice de la ţara asta. Lasă, mi-am zis, o să-mi caut altceva, iar ea, până o să viziteze Japonia, va rămâne cu amintirea preotului emigrant, care s-a plimbat pe pajiştile din Hokkaido şi a văzut răsăritul soarelui pe Muntele Fuji.

Când a sfârşit convorbirea, s-a întors la masă şi s-a oprit în faţa mea. Mai înainte de a zice eu ceva, m-a întrebat:

— Nu vrei un ceai? Am cam terminat pe-aici şi până pe la 12, n-am ce face. Mai stăm de vorbă şi-mi mai povesteşti despre Japonia.

păsările cerului

Într-o duminică dimineaţă m-a căutat la biserică un musulman. Era de loc din Irak, dar terminase facultatea în România, cu ani în urmă, şi încă vorbea foarte bine româneşte. Era amărât că nu-şi găseşte de lucru şi se gândise că la biserica românească poate îl ajută cineva cu un loc de muncă. Nu ştia pe nimeni în oraş, îşi cheltuise toţi banii şi de vreo două zile dormea pe străzi. I-am spus să stea cu noi până se adună lumea şi la sfârşit am să întreb dacă îl poate ajuta cineva.

A rămas cu noi, undeva în spatele bisericii. Mă uitam la el pe furiş şi mă gândeam ce-o fi acum în sufletul lui, ascultând slujba ortodoxă.

După slujbă i-am dat o cafea şi-un sendviş. Ce-ai să faci diseară, l-am întrebat, unde-ai să dormi. Și el mi-a răspuns cu cuvintele evangheliei din ziua aceea:

— Are grijă Dumnezeu de păsările cerului.

ziua când m-a uitat moş crăciun

Cea mai frumoasă jucărie pe care mi-a adus-o moş crăciun a fost o maşinuţă roşie cu baterii, care mergea singură înainte şi înapoi. Nu mai ştiu exact când s-a întâmplat asta, cred că aveam vreo 10 ani. Era o maşinuţă tare fainã, un sedan de poliţie. Avea chiar şi girofar şi i se deschideau portierele. Am găsit-o de dimineaţă sub brăduţ, împreună cu celelalte daruri pe care le lăsase moşul pentru noi.

M-am jucat cu ea toată ziua, iar seara am luat-o şi am ieşit pe scara blocului, cu ceilalţi copii, să ne lăudăm cu ce ne adusese moşul. Când colo, o fetiţă din bloc a venit cu o maşinuţă de tablă pe care scria „Salvarea”. Era o maşinuţă simplă, pe care trebuia să o împingi cu mâna, şi probabil foarte ieftină, dar pe mine m-a uluit faptul că pe ea scria „Salvarea”, aşa cum văzusem eu pe maşinile adevărate din oraş. Dar şi fetiţei i-a plăcut foarte mult maşinuţa mea. Ne-am jucat noi cât ne-am jucat, apoi i-am propus să facem schimb. Ea a fost foarte încântată, a luat sedanul şi a zbughit-o, iar eu m-am întors acasă cu salvarea. Când a văzut taică-meu ce-am făcut, s-a schimbat la faţă. Mi-a smuls salvarea din mână şi, jap, o palmă. Păi, eu dau banii pe jucării ca tu să le dai pe toate prostiile?

Cu salvarea în mână, m-a luat de-o aripă şi m-a tras până la apartamentul fetiţei. A ieşit maică-sa. Mă scuzaţi, doamnă, copii, ce să le faci, şi-au schimbat jucăriile. I-a întins salvarea, aia s-a dus în casă şi a venit cu sedanul. Apoi toată seara am stat în camera mea şi-am plâns, nu că mă bătuse taică-meu, ci pentru că anul acela nu venise la mine moş crăciun.

revoluţia este o stradă cu numele unui copil

Pe la sfârşitul unei zile de vară, pe strada Sublocotenent Adrian Ioanesei din Vaslui, colţ cu cimitirul Eternitatea, a oprit o maşină din care a coborât un bărbat încă tânăr. Bărbatul a făcut câţiva paşi la întâmplare, rotindu-şi ochii de jur împrejur. Mare lucru nu era de văzut. Un capăt de stradă la periferia oraşului, cu case pitite printre copaci şi rugi de vie. Câţiva băieţi jucau fotbal în drum, strigând unii la alţii. Bărbatul privi un timp joaca lor gălăgioasă şi în cele din urmă se duse la ei.

Îl întrebă pe primul lângă care ajunse, puştiul care stătea în poartă, cum se cheamă strada.

— Strada Ioanesei Adrian, a răspuns copilul, atent la joc, abia aruncându-i o privire.

Însă un alt băiat, mai mărişor, a oprit mingea sub talpă şi l-a întrebat pe străin:

— Da' pe cine căutaţi?

— Pe Adrian Ioanesei, a zâmbit bărbatul.

Băiatul l-a privit lung. Ceilalţi copii se apropiară şi ei curioşi.

Veneam aici să ne jucăm de-a indienii, a continuat el. Uite-acolo, în cimitir, le arătă el spre gardul de beton coşcovit. Ne certam cine să fie cowboy, pentru că amândoi vroiam să fim indieni, să tragem cu arcul, să citim urmele, dar şi pentru că ne plăcea în secret de-o indiancă, Colma Puşi, o colegă de clasă. La ce şcoală sunteţi? Eu am făcut la numărul 4. Cum ajungeam acasă, aruncam ghiozdanele şi o zbugheam la joacă. Ziceam că mormintele sunt cazemate şi ne alergam cu tubermanele printre cruci, până veneau vecinii, sătui de chiuiturile noastre şi ne alungau. Ştiţi ce erau tubermanele? Nişte ţevi de plastic, groase uite-aşa cât degetul, pe care le furam de prin şantiere. Ne răsuceam săgeţi de hârtie şi le suflam prin tuburile acelea. Ca să nu ne certăm, muream cu rândul, iar cine câştiga stătea cu Colma Puşi în bancă. Până la urmă Colma Puşi a aflat povestea şi râdea la noi cu gura ei ca un miez roşu: cine a fost la rând să moară? Fata asta era tare frumoasă, o brunetă cu părul lung, pe care

eu i l-am mirosit odată pe furiş şi mi s-a părut că mirosea a dulceaţă de nuci.

Toamna următoare am plecat la liceu. Ne scriam cu Adrian din când în când, cum ne merge, ce mai fac băieţii, dar mai mult îmi scriam cu Colma Puşi. Pe urmă, când eram student la Braşov, spre sfârşitul lui decembrie ’89, a început revoluţia. Adrian mi-a scris ultima scrisoare prin toamnă. Îl felicitasem de ziua lui, făcea 20 de ani. Era soldat în termen, undeva pe lângă Piatra Neamţ. Voi nici nu eraţi născuţi pe-atunci. Copii, revoluţia asta a fost război în toată regula, pe cuvântul meu. Mulţi indieni curajoşi au murit atunci. Să fi văzut voi cum zburau gloanţele în jurul nostru, cum scrâşneau TAB-urile, dar şi noi trăgeam cu arcurile, îi goneam cu caii, aruncam săgeţi din tubermane, până i-am învins pe terorişti. I-am bătut măr.

Când s-a făcut pace şi m-am întors acasă, am găsit o scrisoare de la Colma Puşi. Erau doar câteva rânduri, scrise în grabă, aşa cum vin toate veştile despre nenorociri. Prietenul nostru Adrian murise în noaptea de 23 spre 24 decembrie, lângă Buzău, împuşcat de terorişti. „A fost rândul lui să moară”, se încheia scrisoarea lui Colma Puşi.

Nu-mi mai spunea cum a murit, dar eu am ştiut imediat că s-a luptat curajos şi că nu l-au putut răpune cu una, cu două. Câteva luni mai târziu, am găsit într-un ziar o notiţă scrisă de un căpitan de jandarmi: soldatul Ioanesei Adrian a murit împuşcat pe la spate, în cap şi în inimă, cu gloanţe de provenienţă necunoscută, trase dintr-o „armă de construcţie specială”. Exact aşa scria în raportul căpitanului de jandarmi: „gloanţe de provenienţă necunoscută, trase dintr-o armă de construcţie specială”.

Ce v-am spus, copii? Împuşcat pe la spate de un cowboy laş! L-au îngropat aici, în cimitir, între vechile noastre cazemate, cum i se cuvenea unui indian. Ţara noastră l-a decorat şi a dat numele lui drumului acestuia, unde vă jucaţi voi acum. Într-o zi o să mergeţi şi voi la un război. Alte drumuri aşteaptă să primească numele voastre. Dar să ţineţi minte, mai spuse străinul, înainte de a pleca: voi să nu muriţi niciodată pentru o ţară care nu ştie cu ce gloanţe au fost omorâţi copiii ei.

hamalii

Depozitul era la marginea portului şi valurile ajungeau uneori până la parcarea de camioane, spărgându-se sub picioarele hamalilor. Nu ştiu cum se adunaseră acolo unul şi unul. Ca nişte resturi pe care le strânge marea şi le zvârle laolaltă pe un mal. Dar cineva trebuia să facă şi trebuşoara asta. Iar bătrânul Sandy, aveam să aflu, o făcea de vreo douăzeci de ani. De când ieşise ultima dată din puşcărie. Avusese destulă vreme să ducă în spate cam tot ce-ar putea duce un spate de om pe lumea asta.

— Numai muieri n-am dus în cârcă, râdea el.

— Chiar aşa, Sandy, îl lua Declan peste picior, cât mai ai de gând să stai cu taică-tău? Caută-ţi, omule, o femeie sau hai cu mine să-ţi găsesc una.

Și-i băga în ochi telefonul mobil, cu poze de femei goale. Bătrânul Sandy nu se supăra dintr-atâta şi i-o întorcea lui Declan:

— Mi se pare, puştiule, că nici tu nu ţi-ai găsit una.

Se găsea şi O'Malley să pluseze:

— Eu cred că Sandy al nostru îi face ochi dulci lui Nelly-Potbelly.

Nelly-pântecoasa era şefa depozitului. O femeie de treabă, în ciuda faptului că mai tot timpul o vedeam morocănoasă şi abătută. Slujba ei era să înregistreze marfa care intra în depozit şi să aibă grijă să nu furăm din lăzi. Dar, când n-avea ce face, se aşeza pe o ladă şi privea în gol minute în şir.

— Noi am fost patru fraţi, îmi povesteşte Sandy. Când începea şcoala, taică-meu ne lua o singură uniformă, mai măricică, pe care o purtam pe rând. Mergeam la şcoală când îmi venea rândul. Lasă că nici nu mă omoram eu cu şcoala, râde el. Am să-ţi povestesc odată cum am jefuit o benzinărie cu bricheta. Ce faci diseară? Nu ieşi cu noi?

Prostul clasei era un chinez bâlbâit, care spunea numai nerozii şi de care râdeau toţi. Îl porecliseră Bruce Lee pentru că îl scuturau din când în când un fel de spasmuri epileptice şi atunci bâţâia din tot corpul. Poanta favorită a băieţilor era:

— Bru-Bruce Lee, cum a fost la Am-Amsterdam?

Cică O'Malley îl luase la Amsterdam, într-un weekend, să-i arate celebrul cartier roşu. Numai că nu l-a dus în cartierul roşu, ci l-ar fi lăsat într-un bar de homosexuali. Cel puţin aşa povestea O'Malley, dar irlandezul le cam înflorea. Însă nu puteai să-i spui nimic pentru că imediat îi sărea ţandăra. Mi-a zis odată că fusese însurat cu „o dementă" şi că aia l-a adus „în halul ăsta". După vreo doi ani, dementa i-a făcut un copil dement şi atunci el s-a săturat şi i-a lăsat pe amândoi. Acum avea o prietenă care ştia să facă pizza, mi-a spus asta de o mie de ori.

Mai era acolo unul care se credea pasăre. Băieţii îi spuneau Peacock, pentru că făcea din senin ca toate orătăniile. Din când în când scotea capul dintre lăzi şi-l auzeai:

— Pi-iu-ui! Fiu-fiu-fiu!

Dacă-l întrebai ceva, lăsa capul pe-o parte, închidea un ochi şi făcea cloonc-cloonc.

Într-o zi, cum descărcam un camion, o prelată cu mărfuri s-a desprins din cârligul macaralei şi a căzut în mijlocul magaziei. Noroc că n-a lovit pe nimeni. Câteva secunde am încremenit cu toţii. S-a lăsat aşa o linişte, de auzeam valurile spărgându-se peste bordurile din parcare. Coletele se împrăştiaseră pe ciment şi dintr-unul se auzea înfundat un râs de copil. O'Malley a sărit din camion, a luat pachetul şi l-a dus la ureche. În clipa aceea râsul s-a stins şi în locul lui s-a auzit o melodie veselă.

— Asta este, s-a luminat O'Malley. O cutie muzicală pentru copii! Avea şi dementa una la fel. O punea lui ăla micu', să-l adoarmă.

Imediat s-au strâns și ceilalți, curioși să vadă pachetul. Și-l treceau de la unul la altul, îl zgâlțâiau și îl duceau la ureche să audă cum se schimbă melodia. Fiecare își dădea cu părerea ce ar putea fi. Sandy credea că e un radio de jucărie, așa cum văzuse la unul dintre nepoții lui.

— Ra-radio pe naiba, făcu Bruce Lee. E un joc *Su-super Mario*!

Declan a pufnit în râs și i-a tras o palmă peste ceafă.

— Unde naiba ai văzut tu așa ceva, Bruce Lee?

— De-Declan, poate-ți dau una pe-peste bot, s-a enervat Bruce Lee. Dacă vrei să știi, melodia a-aia e când Super Ma-Mario se fugărește cu Luigi prin ma-magazinul de jucării.

Nelly s-a băgat între ei, să nu se ia la bătaie.

— Terminați-o cu prostiile. Probabil e o păpușă cu baterii, care cântă și vorbește. Pun pariu că are mai multă minte decât voi toți la un loc.

S-a stârnit un haz general. Bruce Lee a început să se strâmbe, mama-mama, imitând mişcările unei păpuşi automate, în timp ce Peacock se uita c-un ochi la cutie şi făcea lilu-lilu, lilu-lilu. Au ţinut-o aşa vreo cinci minute, stricându-se de râs şi trecându-şi cutia din mână în mână, până când Nelly i-a trimis din nou la treabă.

— Să legaţi bine lăzile, le-a amintit ea. Și hai, daţi-i zor, că-n jumate de oră ajunge maşina de la Argos. Să nu zică iar şoferul că stă după voi.

Dar ei ştiau foarte bine ce-au de făcut, nu trebuia să le spună cineva. Erau deja în camion, spetindu-se din nou sub lăzile pline cu toate minunile. Doar Peacock a mai strigat o vreme în urma lor lilu-lilu, însă nu-l mai lua nimeni în seamă.

pom cu mere

Tare dragi mi-o fost animălile. Vite, oi, cai, ce n-am ţânut acasă. Da' ştii cum? Că doară tu ai copii. Ca pe nişte copilaşi. Să fi văzut cum le purtam, cum le ţăsălam, uiti-aşa stătea păru' pe ele. Cunoşteam bine la animăli, că de la unşpe ani am crescut între ele. Cum se încălzea oleacă, tătă toloaca era a mea. De-aia zâceam mai-nainte: undi să plec eu di nebun? Cum să lăs animălile?

Acuma, nu pot să zâc că eram saraci să facem foamea. Da' eram mulţi în casă şi nu ne mai ajungeam cu banii. Că un chil de lapte ca să-l vinzi era mai ieftin ca un chil de apă. Tu eşti plecat de mult, nu mai ştii cum e treaba în ţară. Mucizeşte lâna prin poduri şi nu ţi-o mai cumpără nimenea, că nu le mai trăbă astăzi poclăzi. Hai, că mai pui pi masă ce găsăşti prin ogradă, da' un ban tot îţi trebuie pisti tot un' ti duci.

Și, cum zâceam, mă sună frate-miu într-o sară. Că ce face mama, că cum suntem. Da' eu eram tare tulburat şi parcă nu mă lasa gândurile. Și frate-miu face că:

— Scoţianu' mai caută un om la treabă, o zâs să te-ntreb dacă nu vii încoace.

Frate-miu o zâs aşa, într-o doară, că ştia că mie nu-mi trebuie. Da' eu fac:

— Hai că vin.

Aşa am zâs, dintr-odată. Parcă mi se făcuse negru dinaintea ochilor. Și-n sara aia, mă crezi, am dat tăti animălile din ogradă. Animăli bune, cum altfel, crescuti cu mâna mea. Am lasat un cal ş-o giuncă, să aibe mama grijă, şi eu am vinit aicişa. Da' n-am vrut să dau calu', că era tare blânduţ. Și mama o zâs:

— Măi, să nu dăm calu', că e bun.

Și uite-aşa am venit la Glasgow. Da' eu tăt cu gându' la animăli. Când am văzut eu aici polog de oi şi de vite, mi-o dat lăcrimile. Parcă le vedeam pe-ale mele. Da-ntr-o noapte, visăz eu un pom cu mere. Asta însamnă nacaz şi lăcrimi. Și îndată sun pi mama.

— Mămucă, îi bini calu'?

— Bini, zâce ea.

Da' eu am sâmţât ceva.

— Mămucă, ce-i cu calu'?

— Apăi ce să fie, nu-i bini, că o dat o maşină pisti el.

Uiti asta însămna pom cu mere. Da' altă noapte am visat un strigoi, că intrasă în casa noastră. Şi, când s-o dat la mine, i-am tăiet capu' cu coasa. Şi sara o sun pi mămuca.

— Mămucă, da' ce-i cu giunca noastră?

— Apăi ce să fie, am zâs c-o pierdim, aşa o fost di bolnăvioară.

Da' acu să făcuse bini. Eu cre' că strigoiu' cela era moartea giuncuţii. Hei, câte n-aş putea eu să-ţ povestesc. Până dimineaţă stăm aicişa. Că eu, când spun, parcă mă mai răcoresc pi suflet, uite-aşa.

S-a dus şi Dorin după Luca Piţu, repejor, de parcă ar fi fost vorbiţi. Dumnezeu să te odihnească, prietene. Îţi sunt recunoscător pentru atâtea ore frumoase petrecute împreună în camera ta din Copou. M-ai încurajat de multe ori, mi-ai dat de mâncare, m-ai îmbrăcat când mi-a fost frig.

Când m-am mutat la Iaşi, prin ’91, ca să mă fac ziarist la *Opinia studenţească*, Dorin Spineanu a fost primul meu prieten. Pe altcineva nu ştiam, iar el avea generozitatea să se împrietenească şi cu un vagabond în gară. Eram atât de pârlit, că n-aveam nici palton pe mine. Când m-a văzut tremurând într-un sacou, Dorin mi-a dat pe loc o pufoaică straşnică, pe care spunea că o avea de la un fost puşcăriaş. Locuia pe vremea aceea într-un apartament din Păcurari, unde ne întâlneam aproape seară de seară, cu Radu Părpăuţă, Ducu Rugină şi alţii. Ne spuneam în glumă „Academia Gogol”, pentru că eram toţi fanii marelui scriitor. Ne luaserăm din nuvelele sale diferite „ranguri” (eu eram „adevărat aspirant”) şi ne adresam între noi cu „înălţimea voastră de neam înalt”.

Dorin a mai făcut un lucru bun pentru mine: mi-a aruncat la gunoi primele povestiri. I le dădusem să mi le publice în *Convorbiri literare*, dar, după ce s-a uitat peste ele, le-a aruncat la coşul de gunoi. Mi-a spus c-am început să scriu mai înainte să termin de citit, un cuvânt pe care nu l-am uitat nici acum.

Dorin scria foarte bine. Îmi amintesc de-o poveste a lui, „Dacă răscoleşti muşuroiul”, care-mi plăcuse foarte mult. Era povestea unui vagabond, Petrică, un vânzător de „ziare vechi şi flori fanate”, care-şi petrece timpul studiind un muşuroi de furnici, până când face un atac de inimă şi cade peste muşuroi, iar furnicile îl mănâncă.

Dar lui Dorin nu i-a plăcut niciodată în Păcurari şi a visat mereu să se mute în Copou. Îşi dorea atât de mult, că-l aud cum spunea, teatral, cum era uneori, şi scrâşnind din dinţi:

— Dau un apartament cu trei camere din Păcurari pe o jumătate de closet în Copou.

Până la urmă s-a mutat într-o garsonieră drăguţă, puţin mai sus de Universitate. Acolo au urmat alte întâlniri, cu

Luca Piţu, care se mutase la Focşani şi, când venea la Iaşi, trăgea la el. Dorin mă suna:

— A venit Luca, hai la seminar.

Aşa numeam serile noastre cu domn' profesor, „seminar". Luam pentru noi o Fetească neagră (Luca nu bea) şi mă înfiinţam la ei, de unde nu mai plecam decât după miezul nopţii, când venea de la ziar Mihaela, soţia lui Dorin, şi plecam de ruşine. Domn' profesor ne spunea câte-n lună şi-n stele, ne vorbea în limbi şi ne citea din cărţile pe care le aducea cu el, iar noi îl ascultam uimiţi şi mai spuneam şi noi câte-o prostie. Luca vorbea atât de liniştit, poate şi pentru că era obosit de drum, parcă în şoaptă, ca la o rugăciune de seară.

Acum am un sentiment atât de ciudat că am rămas ultimul martor al acelor seri, singurul care mai ştie cum arătau chipurile şi care au fost cuvintele şi gustul vinului. Ultimul martor al unei camere din Copou, deasupra căreia, în timp ce noi vorbeam fără grijă, se învârteau trei corbi, împărţindu-ne între ei ca în poezia lui Lenau: *Den speisest du, den du, den ich*.

povestea unei „greşeli” de traducere şi cu cine între alţii aş vrea să mai stau la masă în raiul meu imaginar

Prima traducere românească a Vechiului Testament a fost făcută de un boier moldovean, spătarul Nicolae Milescu, pe la anul 1660. Milescu a tradus Biblia după *Septuaginta*, versiunea grecească a Vechiului Testament, adică textul canonic în Biserica Ortodoxă. Remarcabil e şi faptul că nu avusese sub ochi niciun alt model de traducere: era prima tălmăcire a *Septuagintei* într-o limbă modernă. Ca să înţelegeţi mai bine ce însemna atunci o asemenea ispravă, imaginaţi-vă că la *Septuaginta* de la Colegiul Noua Europă/Polirom au lucrat douăzeci şi unu de traducători timp de şapte ani (nu mai vorbesc de instrumentele de lucru folosite şi absolut indispensabile – dicţionare, enciclopedii, ediţii şi studii –, de neimaginat în secolul al 17-lea). Nici nu-i de mirare că sunt şi astăzi „specialişti” care se îndoiesc că Milescu a tradus Biblia de unul singur, în doar trei-patru ani (un profesor de Vechiul Testament se mira, într-un articol, ca ţăranul când a văzut girafa: „Aşa ceva nu există!”).

Boierul însă era un om învăţat, prea învăţat pentru timpurile şi locurile nefericite în care i-a fost dat să se nască: ştia foarte bine greceşte, latineşte, slavonă şi rusă, îi fusese publicat la Paris un opuscul dogmatic – era primul autor român publicat în Occident –, iar în a doua jumătate a vieţii, petrecută în exil, la curtea ţarilor ruşi, va scrie manuale de istorie, aritmetică şi teologie şi va călători în China, ca ambasador al ţarului, lăsându-ne un foarte interesant „Jurnal” al acestei călătorii.

Din anumite motive, despre care am scris în altă parte şi nu este cazul să insist aici, *establishment*-ul politico-bisericesc din epocă nu-i va aminti numele pe *Biblia de la 1688* („Biblia de la Bucureşti”), deşi la baza acesteia a stat, în principal, traducerea lui Nicolae Milescu, prima traducere a Vechiului Testament în Biserica Ortodoxă română şi singura până în secolul 20 (toate celelalte fiind reluări mai mult sau mai puţin revizuite ale *Bibliei de la 1688* şi deci ale traducerii lui Milescu).

Originalul traducerii lui Milescu s-a pierdut ori zace neştiut prin cine ştie ce depozit de bibliotecă. Dar înainte de a se pierde textul său a apucat să fie copiat (şi revizuit pe alocuri) de nişte cărturari munteni rămaşi anonimi, însă al căror manuscris, din fericire, ni s-a păstrat. O să-i dau şi numele, pentru că în continuare am să mă refer la el: manuscrisul 45, din biblioteca filialei din Cluj a Academiei Române.

Pe textul acestui manuscris am avut ocazia să lucrez la Centrul de Studii Biblice al Universităţii ieşene, când m-am ocupat de ediţia critică a Paralipomenelor din *Biblia de la 1688*. Mai înainte însă de a ajunge la Universitate, pe vremea când eram doar preot de ţară pe lângă Grajduri, m-am întâlnit cu o particularitate a sa de traducere, întâmplător, într-o discuţie cu stareţul Clement, părintele meu duhovnicesc.

Stareţul, care petrecuse mai mulţi ani pe Muntele Athos şi cunoştea bine greceşte, mi-a pus odată în faţă versetul 13.3 din I Paralipomene (după *Septuaginta*), şi mi-a cerut să i-l traduc. Traducerea era simplă şi suna astfel: „Și a spus David: Să aducem la noi chivotul Dumnezeului nostru, căci nu l-am mai căutat din zilele regelui Saul”.

— Nu e bine, a clătinat din cap stareţul. Acolo nu spune „nu l-am mai căutat”, ci „nu am mai căutat-o”. E la feminin, ia mai uită-te o dată.

Într-adevăr, stareţul avea dreptate: în textul grecesc pronumele era feminin. Dar asta pentru că, în limba greacă, *kibotos* („chivot”) este un substantiv feminin, aşadar era firesc ca pronumele care îl determina în text să fie tot de genul feminin. În traducerea românească însă, pronumele primea genul masculin, ca să se acorde cu „chivot”. Mi se părea simplu şi nu înţelegeam ce găsise stareţul acolo. Dar el a închis cartea şi mi-a înapoiat-o zâmbind:

— Oare când ai să înţelegi că Scripturile nu se citesc doar după manualul de gramatică?

Ei bine, aveam să înţeleg la ce se referea abia când am ajuns cercetător, aşa cum spuneam, şi a trebuit să mă ocup de traducerea lui Nicolae Milescu. În manuscrisul 45, de care vorbeam mai sus, traducerea lui Milescu, pronumele respectiv era de genul feminin şi ducea în text la un dezacord supărător: „Și dzise David: Să înmutăm săcriiul (chivotul – n.m.) Domnului cătră noi, căci n-au cercatu-o *pre ea* dentru dzilele lui Saul”. Și dezacordul se repeta sistematic de-a lungul întregului capitol 13 din 1 Paralipomena.

Mai mult, cărturarii munteni ce revizuiseră textul lui Milescu observaseră dezacordul, dar ori nu l-au corectat, ori l-au corectat pe alocuri, menţionând însă pe marginea paginii

forma „greşită”, ca şi cum, cunoscând sensul ei, n-ar fi vrut ca aceasta să se piardă.

Cercetătorii care se ocupaseră de acest text înaintea mea sesizaseră, la rândul lor, dezacordul şi-i dăduseră explicaţia lor favorită, am observat, în situaţiile de acest fel: traducătorul e „neîndemânatic”, traducerea e „servilă”, „mecanică”, „literală”, cu alte cuvinte, cei vechi erau cam proşti şi aveau să aştepte secolul 20 ca să-i lumineze în privinţa echivalenţei funcţionale.

Ca să nu mai lungesc vorba. De ce trebuia „chivotul Legii” să suporte într-o traducere românească un dezacord gramatical? Ce ştiau cei vechi şi nu mai ştim noi? Ce vrusese să-mi spună, cu zece ani mai înainte, stareţul Clement?

Departe de a fi fost o simplă greşeală, rostul pronumelui feminin era de a atrage atenţia asupra unei hermeneutici biblice de cea mai mare importanţă: „chivotul Legii” (*kibotos* e feminin) ca simbol biblic al Fecioarei Maria. Chivotul de lemn purtând tablele Legii (cuvântul lui Dumnezeu) este *typos*-ul, imaginea veterotestamentară a Fecioarei care avea să poarte Cuvântul lui Dumnezeu în pântecul ei. Fecioara-Chivot este un loc comun atât în exegeza biblică a Sfinţilor Părinţi, cât şi în cultul Bisericii, de pildă în cele mai uzuale rugăciuni, precum Acatistul Bunei-Vestiri („Bucură-te, chivot poleit cu Duhul!”) sau rugăciunile Rozariului (*Foederis Arca, ora pro nobis!*).

Dar, ca să sugereze această hermeneutică sau, mai bine zis, ca să lase textul Scripturii deschis unei interpretări mariologice, Nicolae Milescu avea nevoie în traducere de un referent feminin. Pe care nu l-a găsit şi, atunci, neavând altă soluţie, a optat pentru transpunerea literală a pronumelui feminin care determina substantivul *kibotos*, cu preţul forţării traducerii româneşti.

Fecioara-Chivot este o temă frecventă şi în iconografie. O imagine a ei se regăseşte, de pildă, nu mai departe de Moldova lui Nicolae Milescu, la mânăstirea Suceviţa, într-una din scenele pictate pe faţada de sud a bisericii. Fresca înfăţişează Cortul Adunării, dar în mijlocul său nu se mai află Chivotul Legii, ca în Vechiul Testament, ci Fecioara Maria, chivotul Noului Legământ. În altă parte de lume, un secol şi jumătate mai devreme, Piero della Francesca pictase o frescă asemănătoare („Madonna del Parto”).

Milescu a fost unul dintre cei mai interesanţi cărturari români, deşi despre el s-a vorbit prea puţin. Să traduci Biblia în secolul al 16-lea însemna pur şi simplu să inventezi din nou limba română! Am scris despre asta în cartea mea, *În multe chipuri de Scripturi. Studii de traductologie biblică*

românească (Iaşi, 2015). În raiul meu imaginar, boierul Milescu e unul din cei cu care aş vrea să stau la aceeaşi masă în împărăţia cerurilor şi să povestim toată seara.

cântă cu mine

Geamurile erau larg deschise şi de afară se auzea lătratul unui căţel. Mai erau câteva minute până la pauză şi copiii abia aşteptau să se termine ora şi să o zbughească afară. În ultima clipă, mi-am făcut curaj şi am zis tare:

— Eu nu pot să vin duminică.

Și chiar atunci a sunat de ieşire. Directorul m-a fulgerat cu privirea:

— Poate vrei să ne spui şi nouă de ce nu poţi.

Nu mai spusesem aşa ceva niciodată şi nu ştiam dacă nu vor râde de mine. Dar Vera mă aştepta şi de data asta era ceva foarte serios.

— Duminică, am înghiţit în gol, trebuie să mă duc la biserică.

N-a râs nimeni. Directorul a lăsat catalogul pe catedră şi a venit la banca mea. M-a luat pe după umeri şi s-a aplecat, şoptind la urechea mea care ardea ca focul:

— Trebuie? Dar de ce trebuie, puişor?

Adevărul e că habar n-aveam de ce trebuie. Nu mai fusesem niciodată la biserică. Tata era fiu de preot, dar nu-l interesa biserica şi se străduia să mă crească ateu. L-am întrebat odată cine a fost Iisus. Văzusem o imagine în cartea de rugăciuni a bunicii, sub care scria „Iisus cade întâia oară sub cruce”. Tata mi-a spus că Iisus a fost un fel de magician, care ştia să facă tot felul de minuni şi pe care ucenicii lui l-au furat din mormânt, zicând că a înviat. Explicaţia lui lămurise pentru mine această problemă.

Tata era un om foarte deştept. Avea în bibliotecă *Divina Comedie*, *Iliada* şi *Decameronul* şi ştia să recite în greceşte primele versuri din *Iliada*. Mă învăţase şi pe mine alfabetul grecesc şi câteva cuvinte în greacă, arătându-mi că sunt şi în limba noastră: de exemplu, *atlet*. Asta mi se păruse foarte interesant. Dacă ar fi fost după el, nici măcar nu m-ar fi botezat. Dar bunica mea de pe mamă, care era catolică, mă luase din leagăn şi mă botezase pe furiş la catolici. Cam aici se oprise toată educaţia mea religioasă.

Directorul era un om foarte sever. Am ştiut imediat, din felul în care mă întrebase, că făcusem o prostie. Ori de câte ori auzea de religie, se strâmba cu dispreţ. Chiar dacă

periaseră ei programa şcolară, tot se mai găsea prin clasici câte-un „dumnezeu” scris cu literă mică şi, atunci când directorul dădea peste el, ridica degetul:

— Ascultaţi!

Ne recita acelaşi vers de fiecare dată, apăsat şi rar, împungând cu degetul în aer cuvintele pe care vroia să le sublinieze:

— „Cel ce în astă lume a dus numai durerea/ *nimic* n-are dincolo, căci *morţi* sunt cei muriţi.”

Eu însă n-aveam nicio religie. Bunica mă învăţase să-mi fac cruce la masă. Când mă loveam, mă freca cu aghiazmă. Ea era analfabetă şi mă punea să-i citesc seara din cartea de rugăciuni. Când ajungeam la cuvintele „din vina mea, din vina mea, din prea mare vina mea”, bunica îşi lovea pieptul cu pumnul. Dar nu mă gândisem că asta înseamnă o religie. Aşa încât, atunci când directorul m-a întrebat, „Dar de ce trebuie, puişor?”, i-am spus adevărul:

— E prima mea împărtăşanie.

Când le-am spus acasă, tata a început să strige la mine:

— Ce-ai făcut? O să mă lege ăştia, o să-mi pierd slujba!

Am izbucnit în lacrimi. Nu vroiam să-şi piardă slujba. Când tata se enerva pe noi, ne spunea:

— Dacă n-aş fi eu, câinii v-ar mânca.

A doua zi dimineaţă eram cu el în biroul directorului. Tata avea un stil foarte cuceritor. Pur şi simplu nu se putea să nu-l crezi.

— Nu ştie ce spune, tovarăşu’ director. E o confuzie. A auzit la bunică-sa, la ţară. Noi nu mergem la biserică. Suntem atei. Duminica mergem la pescuit. Spune, măi, te duci la biserică? Vedeţi, nu se duce. Copil, ce vreţi. Duminică o să vină negreşit la şcoală, o să fie la activitate. E un copil bun. V-a spus că scrie poezii patriotice? A luat şi un premiu, la *Cutezătorii*. Ia spune, măi, lui tovarăşul director, poezia cu partidul. Să vedeţi ce frumos: „Îmi îndrept gândul de copil lucid/ spre tine, drag şi scump partid”. Hai, măi, spune-o tu pe toată.

În fiecare sâmbătă, după ce terminam orele, mergeam la bunici, la ţară. Cum auzea maşina pe drum, Vera apărea la noi în ogradă. Una-două venea, să mănânce cireşe şi să ne uităm la televizor.

Dar acum era o emisiune plictisitoare. Aş fi vrut să ieşim afară. Însă Vera era în stare să se uite la orice şi în acest timp să mănânce un castron întreg cu cireşe. Deasupra televizorului era o icoană cu Sfânta Familie. Genul de litografie ieftină, cu rame de ipsos aurite. Pe vremea aceea se putea cumpăra din atelierul oricărui geamgiu. Tabloul înfăţişa

o familie fericită. Un bărbat mai în vârstă, cu barba şi pletele castanii, se sprijinea într-o bardă, pe o masă de tâmplărie. Cu cealaltă mână întindea un coş cu fructe unei fete cu un copil în braţe. Fata întoarce privirea, parcă ruşinată, dar pruncul întinde mâna să apuce un strugure.

— Vera – îi arăt spre icoană. Ştii ce sunt cercurile alea de pe capul oamenilor?

Vera abia aruncă o privire. O interesează mai mult filmul.

— Ce sunt?

— Discuri, zic. La greci erau nişte oameni care aruncau discurile pe stadion. Se chemau atleţi.

Vera mai aruncă o privire în fugă.

— Da? N-am ştiut.

Când se termină filmul şi cireşele, Vera pleacă acasă. O conduc până în drum.

— Duminica viitoare a zis tata că mergem la Recea. O să pescuim, mi-a luat undiţă. Vii cu noi?

— Nu pot, scutură ea din cap. Trebuie să merg la biserică.

— Ai să te duci altădată, Vera.

— Nu se poate.

— De ce nu se poate?

— Pentru că o să luăm prima împărtăşanie, eu, Toneta, Paulică şi Tarfulici. Mi-a luat mama coroniţă şi voal de mireasă.

— Voal de mireasă, Vera? am început să râd. Ce vorbeşti?

Dă din cap, serioasă.

— Da, am să fiu mireasa lui Cristos. Ascultă ce cântecel am învăţat.

Şi începe să cânte: *Vino, Iisuse, în inima mea,/ Vino, iubirea mea scumpă,/ Adu cu tine şi dragostea ta,/ Iar pe Satana-l alungă.*

Vera spunea multe ciudăţenii. Odată mi-a arătat un pui de pisică orb. Mi-a spus că l-a născut Bureţi, o nebună din mahala. Altădată mi-a spus să nu mai omor furnici că strânesc ploaia. Eu le omoram pe furiş şi ploaia chiar se pornea.

— Vera, nu mă mai duc la pescuit. Pot să vin cu voi la biserică?

Se gândeşte un pic.

— Poţi să vii. Dar trebuie să înveţi cântecelul. Aşa a zis părintele Anton.

— Am să-l învăţ, zic. Nu-i greu. Mai spune-l odată.

— Uite-aşa trebuie să stai, îmi arată ea şi îşi împreunează palmele. Aşa. Sus capul. Închide ochii. Şi cântă cu mine.

un parastas de Ziua Independenţei

Ieri a fost 9 mai, Ziua independenţei României. Am în arhiva de familie fotografia unui strămoş, Constantin Anghel, bunicul de pe mamă al bunicului meu, care a luptat în Războiul de Independenţă. E cea mai veche fotografie a mea de familie.

Strămoşul meu a fost sergent în Regimentul 13 Dorobanţi, care a dus greul luptelor la Plevna. A fost camarad de front cu Peneş Curcanul, un alt sergent, pe care poezia lui Alecsandri l-a făcut celebru. Asta e, n-a avut străbunicul meu norocul să-l întâlnească pe poet. Dar şi el a fost rănit în război şi a primit „Virtutea militară" şi alte decoraţii.

La vreo câţiva ani după ce s-a liberat, şi-a pus decoraţiile în piept, s-a dus la Iaşi şi s-a pozat într-un atelier de fotografie. I-a cerut meşterului ca jumătatea de sus a pozei să rămână albă.

Cu fotografia în mână, l-a căutat pe fostul său comandant din Regimentul 13 Dorobanţi şi l-a rugat să-i scrie pe jumătatea albă a pozei următoarea însemnare: „Certific că veteranul Anghel Constantin, prevăzut în fotografia de faţă, a luat parte în Campania 1877-1878 ca Sergent din Regimentul 13 Dorobanţi. Semnat, comandantul Batalionului 13 Rezervă". Ce mult îmi place când zice: „prevăzut în fotografia de faţă".

În războiul de la 1877-1878 au murit vreo patru mii trei sute de ţărani români. Alte zeci de mii s-au întors acasă înfometaţi şi bolnavi, dar trecând ca nişte eroi pe sub vechiul Arc de Triumf. Ieri, de ziua lor, înţeleg că Preşedinţia şi lumea bună au serbat Ziua Europei (coincidenţă, ghinion!), dar m-aş fi aşteptat ca măcar Patriarhia să facă un parastas pentru miile de ţărani care au murit pe frontul Independenţei făcând o cruce şi zicând „Doamne-ajută".

365 de zile de doliu naţional

Se poate întâmpla o catastrofă în orice club din lume: o explozie, un atentat terorist sau un elicopter care se prăbuşeşte peste o clădire, aşa cum s-a întâmplat nu demult la Glasgow. Dar niciun club dintr-o capitală europeană nu ia foc de la o scânteie care sare pe un stâlp. Nu artificiile au incendiat clubul Colectiv din Bucureşti, artificii se aprind în toate cluburile din lume, ci funcţionarii care au autorizat în centrul unei capitale funcţionarea unei săli cu sute de locuri, izolată cu burete ordinar şi prevăzută cu o singură ieşire de urgenţă. N-au fost inspecţii acolo? Cum s-au dat avizele de funcţionare? Cine a urmărit aplicarea legilor? Care a fost de data asta traseul şpăgilor sau lanţul nesimţirilor criminale?

Dar să nu ne amăgim că va fi de-ajuns să plătească un om sau doi. Locul lor în sistem va fi luat de alţii, pentru ca traseul şpăgii în instituţiile statului să nu se întrerupă. Aici nu e vorba de un funcţionar corupt, cum se mai întâmplă în statele consolidate de legi şi justiţie, ci de însăşi raţiunea de a fi a guvernărilor româneşti din ultimii douăzeci şi şase de ani (în care funcţionarul cinstit este excepţia). Șpaga este substanţa vitală a statului român, plasma care curge prin venele instituţiilor sale şi hrăneşte sistemul de la cap până la ultimele capilare. Când şpaga nu mai curge, când nimic nu mai iese nimănui, statul se simte prost: îl ia durerea în fund de gropile din şosele, de construcţiile fără autorizaţii, de blocurile care stau să cadă, de morţi, de vii, de românii care pleacă unde văd cu ochii şi, în general, de orice lucru în ţara asta care nu mai poate fi jefuit sau vândut.

Guvernul român este autorul moral al catastrofei din clubul Colectiv şi, ca orice criminal, se întoarce primul la locul faptei şi declară doliu naţional, ca să ne arate că-i pasă. Însă îi pasă cu adevărat doar de fotolii şi de girofaruri. De morţi îi pasă cât i-a păsat ministrului Oprea, care a trecut puşcă pe lângă cadavrul poliţistului care-l aducea pe el acasă de la cine ştie ce crâşmă.

Să ne rugăm să nu se întâmple în ţară vreo altă catastrofă (vreun cutremur, Doamne fereşte!) şi să fim pregătiţi în fiecare zi de doliu naţional. 365 de zile de doliu naţional.

ca ţara să poată fi locuită

Sunt zile amare pentru Biserica Ortodoxă, dar să nu ne pierdem cumpătul. Și nici să n-o dăm pe predici sforăitoare, ca şi cum nici usturoi n-am mâncat, nici gura nu ne miroase. Am pentru fraţii mei, preoţii, o veste bună şi una proastă. Mă pricep un pic la veşti, nu doar pentru că am fost ziarist, dar şi pentru că am umblat mult printre oameni de tot felul, acasă şi printre străini. E drept însă că nu mă pricep la profeţii.

Vestea bună este că, dincolo de scandările din stradă, de lozinci şi de vituperările unor ziarişti, oamenii n-au nimic cu Biserica lor: nici cu Hristos, nici cu Ortodoxia, nici cu Sfinţii Părinţi şi, până la urmă, nici cu moaştele Sfintei Paraschiva. Lumea e tulburată, într-adevăr, dar nu pe slujitorii Bisericii care îşi fac în mod cinstit treaba prin parohii, în spitale, la căpătâiul oamenilor sau pe oriunde or mai umbla, de care se minunează şi pe care îi laudă când îi întâlneşte.

Oamenii strigă în aceste zile, aşa e, dar nu se răfuiesc cu Biserica Ortodoxă, ci cu o imagine a ei: cea a aroganţei unei instituţii. Aceasta este vestea proastă.

Ne-am învăţat să nu le dăm niciodată dreptate, să reducem totul la un atac împotriva Bisericii, să-i demonizăm. E o „ostilitate comandată”, s-a spus zilele astea. Bun, am văzut şi o mulţime de răutăţi şi minciuni, că lumea e mare şi are acces la facebook. S-a vorbit cu ură şi s-a scris cu scuipaţi, că aşa e la „revoluţii” – dar o ostilitate comandată de cine? Să se spună atunci până la capăt, clar, pe nume, cine o comandă, cum, ca să ştim ce avem de făcut. Altfel, asta sună ca ameninţarea cu „agenturile”, din decembrie ’89.

Până să comande cineva alte ostilităţi, cred că mai întâi am făcut-o noi înşine, cei din Biserică. Cine i-a comandat purtătorului de cuvânt al Patriarhiei enormităţile pe care le-a bălmăjit zilele astea, umplând lumea de revoltă şi pe noi de ruşinea cu preotul care „merge doar acolo unde este invitat”? De unde făţărnicia asta, că „Biserica respectă convingerea religioasă a fiecărei familii îndoliate” şi de aceea nu s-ar fi spus o slujbă pe trotuarul de la Colectiv? Dar, când, la 8 dimineaţa, tragem clopotele în cartier, cum e cu „convingerile religioase” ale locatarilor? Dar când facem

procesiuni, dar când blocăm oraşele cu sărbătorile noastre? Nu zic să nu mai tragem clopotele, zic să nu mai fim farisei.

Cine a comandat în aceste zile predicile ambiguu-miloase, „vai, Dumnezeu să-i ierte, dar şi voi v-aţi căutat-o, măi băieţi”? Cine l-a pus pe călugărul de la Petru-Vodă să facă sinistra triere după păcate a morţilor de la Colectiv? Sub ce ascultare stă el, nu a Bisericii? Și, în general, cine e strategul izolării cvasitotale în care s-a închis în ultimii ani Patriarhia, iluzionându-se că trustul ei de presă ţine loc de comunicare cu societatea civilă?

Nu vă lăsaţi amăgiţi, mulţimea nu se răfuieşte cu noi pentru ceea ce s-a întâmplat la Colectiv. Ieşiţi din teoriile conspiraţiei şi deschideţi ochii în realitatea din stradă. Timp de ani de zile, încetul cu încetul, picătură cu picătură, corupţia a copt în România ca un buboi imens, care acum s-a spart, iar mizeria a împroşcat şi în obrazul nostru, pentru că, de douăzeci şi cinci de ani, în ciuda asigurărilor că nu facem politică, ne-am lăsat percepuţi ca părtaşi ai tuturor administraţiilor politice. Ai unor politicieni cocoţaţi la putere pe sângele oamenilor din decembrie ’89 şi pe banii securiştilor vechi şi noi. Am stat la hramuri alături de ei (când locul lor trebuia să fi fost în genunchi, în mulţime), iar ura cu care au fost priviţi atâţia ani la rând s-a uitat în aceste zile cu aceiaşi ochi şi la noi. Cine ne-a oprit să le denunţăm infamiile, să-i facem responsabili pentru exodul românesc, pentru cea mai mare sărăcie din Europa şi pentru cea mai mică speranţă de viaţă, pentru una dintre cele mai înalte rate ale mortalităţii materne, pentru cea mai înaltă rată din UE a mortalităţii infantile? Iar dacă am mai făcut-o din când în când înseamnă că n-a fost îndeajuns şi destul de limpede. Nu în pilde şi generalizări, nu în parabole, ci arătând cu degetul spre ei, aşa cum au făcut-o în alte timpuri Ioan Gură de Aur sau Antim Ivireanul, Nifon Patriarhul în vremea lui Radu cel Mare sau mitropolitul Gurie în vremea lui Carol al II-lea.

Dar, sigur, e mai uşor să ne închipuim că suntem atacaţi din afară decât să luptăm cu propriile noastre slăbiciuni.

Mântuitorul ne-a trimis să scoatem demonii din oameni, dar ajungem adesea să-i stârnim noi înşine în ei prin purtările noastre. Când nu se suie ceva până la nasul nostru, am găsit explicaţia: sunt obraznici, nu ştiu cum stă treaba cu teologia. Noi suntem subtili, mistici, însuşi Dumnezeu ne dă like pe facebook, ei sunt proşti, manipulaţi, nu înţeleg nimic, nu ştiu ce-i un trafalet, nu ştiu cum ar trebui să arate ora de religie, nu ştiu unde să se roage şi cum se fac pomenirile pentru morţi, nu ştiu câtă milostenie face Biserica. Banul e ochiul dracului numai când e al altuia, când e al nostru, e bun şi

sfinţit. La socotelile lor cu catedrale şi spitale le răspundem cu aceleaşi socoteli, ca să le arătăm că greşesc, dar nu înţelegem un lucru: ei chiar nu au spitale, nu au medici, nu au medicamente, le pleacă pe aiurea doctorii şi specialiştii. Când ne spun că vor ca statul să finanţeze nu construcţii de biserici, ci spitale şi şcoli nu înseamnă că nu-şi doresc biserici. Asta înseamnă că s-au săturat de mizerie. Că îşi doresc să trăiască decent într-o ţară mai bună şi mai dreaptă.

Când atâţia ne spun că nu vor oră de religie nu înseamnă că toţi au ceva cu Dumnezeu, ci că nu vor, pentru copiii lor, nici îndoctrinare, nici manualele alea tâmpite, cu accidente de circulaţie şi ameninţări cu focul iadului. Oare nu noi le-am pus în braţe cărţile alea?

Când nu vor o biserică sub geam nu înseamnă că se pun împotriva Ortodoxiei, ci că, pur şi simplu, ar vrea între blocuri un parc de joacă pentru copii. Iar dacă tu, preotul lor, te duci şi-i dai în judecată, că doar e terenul tău, pe care ţi l-a dat un burtos de primar corupt, pe care ai să-l pui apoi în primele rânduri la slujbă, ai să aduci o mie de demoni peste ei cu judecata ta. E chiar atât de greu de înţeles?

Și da, maşinile preoţilor şi luxul bisericilor îi smintesc, pentru că asta e o lege a firii: acolo unde oamenii sunt săraci, bogăţia sminteşte chiar dacă ar fi dreaptă. De-aia banul e ochiul dracului. De-aia ni s-a spus să nu purtăm traistă şi să nu avem două haine. Măcar puţin ar vrea să vadă şi ei că Dumnezeu e la fel de necăjit, aşa cum s-a arătat Iisus între ei. De fapt, chiar asta e: ar vrea ca în noi să-l vadă cât de puţin pe Iisus. Nu în biserici, nu în catedrale, nu în predicile noastre, ci *în* noi.

Noi am fost trimişi să-i căutăm pe ei, nu ei pe noi. Să-i căutăm, nu să-i aşteptăm în biserici, nu să primim invitaţii de la ei. Să-i căutăm; or, ce loc mai bun de întâlnire a lor decât suferinţa. Dar la suferinţă te cobori cu iubire şi cu îmbrăţişare, nu cu lecţii de viaţă. Iisus nu a fost invitat nicăieri şi s-a dus şi acolo unde ştia că va fi alungat cu pietre. Măcar el era bătut pe nedrept, dar pe noi pietrele primite ne-ar mai fi curăţat de păcate.

Și dacă, Doamne fereşte, va fi un cutremur, ce-o să facem? O să-i aşteptăm pe supravieţuitori să vină cu colivă la biserici?

Pavel spunea: „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine”, dar Hristos nu mai trăieşte în noi, asta e vestea cea mai proastă. O să spuneţi că nici în mireni nu mai trăieşte. Aşa e, dar asta pentru că în primul rând nu mai trăieşte în noi. Pentru că lumina noastră nu mai luminează lumii. Iar cei mai mari nedreptăţiţi sunt sutele de preoţi anonimi, fără bloguri şi

conturi de facebook, pe care nu-i caută televiziunile, dar care îşi fac datoria cu umilinţă şi dragoste, ca însuşi Hristos. Ei împart cu noi pietrele şi huiduielile pe care trebuia să le încasăm numai noi, cei ce am smintit lumea.

Eu sunt naiv, am candorile mele tolstoiene şi într-una din ele mă întreb cum ar fi dacă, în aceste momente în care ţara se cutremură din temelii, am ieşi înainte şi am spune simplu: am greşit, vă rugăm să ne iertaţi. Dacă nu ne mai puteţi iubi, măcar nu ne urâţi. Știm ce avem de făcut de acum înainte. Cum ar fi? Uite cum ar fi, ne spune profetul Isaia: „Dacă vei face asta, lumina ta va răsări ca zorile. Pe vechile tale ruine se vor înălţa clădiri noi, vei ridica din nou temeliile străbune şi vei fi numit dregător de spărturi şi înnoitor de drumuri, ca ţara să poată fi locuită”.

o binecuvântare de la un chinez

Acum vreo două luni a venit un chinez la biserică. Omul era de fapt din Taiwan şi mi-a subliniat asta de vreo două ori, dar ştiţi cum le spunem noi tuturor asiaticilor: chinezi.

Chinezul meu terminase la St Andrews un doctorat în antropologie şi se mutase de curând la Edinburgh. M-am mirat să aflu că era ortodox şi că în Taiwan există o Biserică Ortodoxă cu vreo două-trei sute de membri, sub jurisdicţia Patriarhiei Ecumenice. Chinezul căutase pe internet o biserică ortodoxă şi aşa nimerise la noi. A vrut să se spovedească şi apoi a rămas la slujbă. S-a nimerit să am în duminica aceea şi o versiune în engleză a predicii despre martiriul Sfinţilor Brâncoveni. Când am timp, îmi mai traduc predicile în engleză, pentru străinii care vin la Liturghie, aşa că i-am dat predica despre Brâncoveni. Chinezul a venit şi duminica următoare, apoi nu l-am mai văzut. Chiar mă întrebam ce-o fi cu el.

Și zilele trecute îmi scrie un e-mail. Și-a găsit de lucru şi s-a mutat la Glasgow. Îmi spune că locuieşte în casă cu un scoţian şi că, într-o seară, stând ei de vorbă, i-a povestit scoţianului cum au fost omorâţi Brâncovenii. Scoţianul a fost atât de impresionat, încât a vrut să ştie mai multe amănunte, dar chinezul rătăcise predica mea. De aceea îmi scria acum, să mă roage să-i trimit de urgenţă o copie. Mi-a plăcut că la sfârşitul mesajului mă binecuvânta. E prima binecuvântare pe care o primesc de la un chinez.

Sfânta Triduana de la Edinburgh

Sâmbătă, 8 octombrie, a fost ziua Sfintei Triduana de la Edinburgh şi hramul bisericii noastre.

N-aţi auzit de Triduana, aşa cum nu auzisem nici eu până în primăvara asta. Nu o veţi găsiţi în calendare, nici în „Vieţile sfinţilor" şi nici n-are icoane prin biserici. Şi totuşi, până la Reforma scoţiană de la mijlocul secolului al 16-lea, ea a fost pentru Edinburgh, ca să vă dau un exemplu la îndemână în aceste zile, cam ceea ce este Sfânta Paraschiva la Iaşi. Ei bine, închipuiţi-vă că într-o zi v-aţi duce la Iaşi şi nimeni n-ar mai şti nimic despre Sfânta Paraschiva.

Viaţa Sfintei Triduana este povestită într-un lecţionar latin de la 1509, unde este pomenită ca Triduana de la Restalrig, după numele unui sat în care a locuit în ultima parte a vieţii. Dar Restalrigul este astăzi o suburbie a capitalei scoţiene, de aceea i-am spus Sfânta Triduana de la Edinburgh. A trăit între secolele al 4-lea şi al 8-lea, nu se ştie exact, o să explic imediat de ce, şi era de loc din vechiul oraş Colossae, din Asia Mică. În Scoţia a venit odată cu suita unui episcop grec, Regulus, care a adus cu el o parte din moaştele Sfântului Apostol Andrei şi a întemeiat catedrala şi viitorul oraş St Andrews, celebru pentru Universitatea sa.

Mă opresc puţin cu viaţa Sfintei ca să fac o observaţie. E foarte interesant că tradiţia creştinismului scoţian şi-a legat începuturile nu de sfinţii irlandezi şi nici de prestigiul Bisericii Romei, ci de un sfânt din Biserica Răsăriteană, Regulus din Patras sau Sfântul Rule, cum i se spune aici. Se crede că a trăit între secolele al 4-lea şi al 8-lea, părerile fiind împărţite, de aceea spuneam că viaţa Sfintei Triduana, care l-a însoţit în Scoţia, trebuie plasată cronologic în acest interval larg.

Triduana şi ucenicele ei şi-au făcut chiliile pe malul lacului Rescobie, mai la nord de actualul oraş St Andrews. În scurt timp, faima unei străine frumoase şi învăţate a atras atenţia unui rege pict local, Nechtan, care a cerut-o în căsătorie. Pentru a scăpa de insistenţele lui, Triduana s-a mutat într-un loc mai îndepărtat, dar trimişii lui Nechtan au găsit-o şi acolo. „Ce doreşte regele vostru de la o fecioară a lui Dumnezeu?", i-ar fi întrebat ea. „Vederea ochilor tăi

minunaţi", se spune că au complimentat-o peţitorii. Triduana s-a dus în chilie, şi-a scos ochii, i-a înfipt într-un spin şi i-a dat trimişilor lui Nechtan: „Duceţi-i regelui vostru ceea ce-şi doreşte de la mine".

După acest episod, Triduana s-a mutat lângă Edinburgh, la Restalrig, unde a murit la scurt timp. Mormântul ei a devenit loc de pelerinaj, iar amintirea vieţii ei sfinte i s-a păstrat pe toată coasta de est a Scoţiei, unde i s-au consacrat de-a lungul vremii numeroase biserici şi capele.

Regele scoţian James al III-lea a construit peste mormântul Sfintei Triduana, pe la 1477, o bijuterie de capelă, de formă hexagonală, pe două niveluri, după modelul unui chivot de pe masa altarului din castelul de la Edinburgh. Altarul capelei era la etaj, unde slujeau permanent opt preoţi, în timp ce în camera de jos se afla mormântul Sfintei, din care izvora apă şi la care veneau pelerini din toată lumea.

Foarte curând însă, la 1560, furia reformatorilor scoţieni va preface totul în ruine. Catedrala St Andrews, fondată de Sfântul Regulus, cea mai mare din Scoţia, va fi distrusă complet, odată cu capela Triduanei. Camera de jos, în care se afla mormântul Sfintei, a fost transformată într-o criptă funerară pentru familia unui nobil local. Peste mormântul Triduanei au fost îngropaţi morţii din Restalrig timp de sute de ani, până când capela s-a umplut de pământ şi a fost abandonată definitiv.

În anul 1907 ruinele ei au trecut în patrimoniul scoţian. Cripta a fost curăţată, restaurată şi i s-a adăugat un acoperiş nou. Interesant este că, după atâta vreme, nici măcar arhitectul care conducea lucrările de restaurare nu mai ştia care fusese rostul acelei clădiri. Abia după ce a scos pământul şi apa a început să izvorască din nou de sub vechea pardoseală de piatră, arhitectul şi-a amintit de legenda Sfintei Triduana şi de izvorul de la mormântul ei. Apa izvorăşte şi în prezent şi inundă periodic capela, în ciuda eforturilor pe care le fac specialiştii pentru astuparea sau drenarea izvorului.

Pentru hramul de duminică, i-am scris Sfintei o „cântare nouă", pe care cântăreţul meu a pus-o foarte frumos pe muzică psaltică: „Cântaţi Domnului cântare nouă, lauda Lui în adunarea celor cuvioşi!/ Ca într-o grădină duhovnicească dumnezeiescul har a răsădit-o pe Triduana, floarea fecioarelor Scoţiei./ Cea înstrăinată s-a făcut străină de patimi şi, lipsindu-se de lumina ochilor, a văzut Lumina cea adevărată./ Minunat este Dumnezeu întru sfinţii Săi, iar noi să-i cântăm alesei Sale:/ Bucură-te, Sfântă Triduana, floare duhovnicească a pământului Scoţiei!".

greşeala capitală

Undeva se povesteşte că un frate s-a întors la avva, după ce-i făcuse o măgărie. Fratele şi-a pus cenuşă în cap, cum se spune, şi acum aştepta cu inima îndoită ca avva să-l ierte. Iar acela l-a îmbrăţişat şi i-a spus cam aşa: „Știu o mie de lucruri bune pe care le-ai făcut pentru mine, iar eu o să-ţi păstrez amintirea unei greşeli?”.

Dar noi nu suntem aşa. Parcă abia aşteptăm să cântărim viaţa unui om doar prin greutatea unei greşeli de moment. Din clipa în care o face, faptele sale bune sunt uitate brusc, iar mai departe îi vom păstra amintirea greşelii capitale: „Mda, e un om de treabă, dar să-ţi spun ce mizerie mi-a făcut”.

Nimic nu e mai capital ca greşeala, nicio virtute, nicio faptă bună, nicio amintire frumoasă. Facem din greşeala capitală chipul unui om pe viaţă şi-i mai punem şi-o oglindă în faţă, să se vadă şi el cât e de urât. Dar, pentru că noi suntem buni şi generoşi, nu pierdem niciun prilej să-i amintim: „Te-am iertat chiar atunci”.

Greşeala aproapelui e micul nostru moment în care prin comparaţie cu el ne simţim buni, drepţi şi minunaţi. Noi n-am face niciodată „aşa ceva”. De aceea suntem atât de necruţători cu el.

când e greu să-ţi mai ţii echilibrul

Părinte Ioan-Florin, sunt o cititoare a blogului dumneavoastră. De la un timp e singurul loc unde sufletul meu găseşte linişte şi alinare. Vă rog pe sfinţia voastră, azi, nu ştiu de ce tocmai azi, să-mi trimiteţi câteva rânduri duhovniceşti pe care să mă pot sprijini, care să mă ajute să merg mai departe. Plouă la mine, Părinte. E toamnă răcoroasă. Pe vremea asta e greu să-ţi menţii echilibrul, umezeala îţi înmoaie genunchii şi parcă tot noroiul lumii te-aşteaptă ca să cazi. Măcar pentru a vă ura sănătate şi tot mă bucur că am îndrăznit să vă scriu, dar şi pentru asta vă rog să mă iertaţi. Valentina

Dragă Valentina, mulţumesc că mi-ai scris. Când oamenii îşi scriu, nu se ştie uneori cine are mai multă nevoie de un semn: cel care scrie sau cel care primeşte mesajul. Însă noroiul lumii, cum îi spui, este pe toate ghetele.

Dar ştii cum e cu noroiul? Eu am fost preot de ţară, câţiva ani, prin nişte sate pierdute pe dealuri, cu uliţele desfundate şi înghiţite de întuneric după lăsarea serii. Când mă întorceam de la vecernie, orbecăiam în noapte, înotam prin noroaie şi vântul îmi sufla până-n oase. Mă întrebam ce caut acolo şi mă clătinam nu doar pe drum, mă clătinam uneori şi-n credinţă. Când ajungeam însă acasă (stăteam în sat, într-o căsuţă pe care mi-o oferise cineva), toată osteneala se risipea într-o clipă: făceam repede focul, puneam pe plită un ceai şi scrijele de cartofi şi mă aşezam la gura sobei cu o carte în mână, apoi, într-un târziu, când jarul ţiuia în vatră, aprindeam o lumânare şi mă aşezam la rugăciune, aşa cum ai sta în noapte de vorbă cu un prieten.

Asta vreau să-ţi spun, cu mica mea poveste. Ploaia şi noroiul sunt mai uşor de îndurat, dacă avem un loc numai al nostru unde să ajungem la sfârşitul zilei. Este la îndemâna noastră să ni-l facem din lucruri mărunte, pe care oamenii nu prea le mai iau în seamă. „Se poate trăi oriunde se face un foc şi se pot schimba două vorbe”, uite un răspuns duhovnicesc, aşa cum mi-ai cerut, pe care l-am citit şi eu într-o carte frumoasă a lui Vintilă Horia, *Dumnezeu s-a născut în*

exil. Îţi doresc sănătate, Valentina, şi să te bucuri de frumuseţea acestei toamne.

scriitorul de ferpare

Când eram în ultimul an de liceu şi mă întrebam unde am să ajung cu melancoliile mele, grele şi cenuşii ca pătura cazonă pe care erau cusute iniţialele numelui meu, a ars internatul şi a trebuit să mă mut la gazdă. Din vorbă în vorbă, am găsit în oraş, nu departe de şcoală, o familie de bătrâni care locuia la casă şi avea o cameră liberă. Normal, toţi bătrânii au în casa lor câte o cameră liberă în care îşi ţin hainele de înmormântare şi prosoapele pentru pomană. Căsuţa era cam înghesuită şi nu avea baie (closetul era în fundul curţii), dar, dacă eram deja obişnuit cu baia comunală, aici aveam avantajul că puteam să-mi fac de mâncare la plita cu lemne din bucătărie.

Bătrânul era pictor, însă, când am ajuns eu, nu mai picta nimic. Nu ştiu de ce, poate nu mai avea chef. Era tot timpul morocănos şi, când umbla prin casă, făcea *chîm*, *chîm*, ca şi cum ar fi avut ceva în gât. Mi-a arătat masa plină de cartoane, şabloane florale şi sticluţe cu tuş şi mi-a spus că el scria ferparele pentru biserica de peste drum. Le văzusem şi eu din mers, când trecusem de atâtea ori spre baia comunală. Îmi sărise în ochi conturul roşu al florilor de cale, care mi se părea că seamănă cu un sex de femeie. Dar nu mă întrebasem niciodată cine le scria. Era acest obicei în oraş: când murea cineva (şi nimic ca moartea nu se întâmplă mai des într-un orăşel de provincie), familia îi comanda bătrânului un ferpar de carton. Îl atârnau într-o vitrină, pe gardul bisericii. Oamenii se opreau o clipă sau doar aruncau din mers o privire, să vadă cine a mai „trecut în nefiinţă” (bunul, scumpul, unicul) şi când va avea loc „trista ceremonie” (nu-l vom uita niciodată).

Bătrâna făcea pe cocheta şi puţea a parfum prost, dar era o femeie cumsecade. Când mi-a arătat camera, m-a prevenit:

— La noi e linişte, nu te va deranja nimeni, doar că dincolo – şi a arătat pe fereastră, spre casa de alături – locuieşte domnişoara Cristina şi uneori dă cam tare muzica. I-am atras atenţia de câteva ori, dar n-ai cu cine vorbi. Sper să nu te deranjeze. Maică-sa însă e o femeie de treabă, mi-a mai spus bătrâna şi a cules o pânză de păianjen din colţul geamului.

Pe pereţii pătaţi cu vopsele atârnau tablouri şi schiţe. Camera mea fusese atelierul bătrânului. Mi-am adus bagajul şi m-am apucat imediat de învăţat. Mă pregăteam pentru olimpiada de română. La drept vorbind, olimpiada nu mă interesa, pentru că, oricum, peste câteva luni, la sfârşitul liceului, lucrurile aveau să-şi urmeze cursul lor. Ultimele examene, absolvirea, o mică vacanţă, apoi repartiţia de pădurar într-un canton îndepărtat şi mai departe nu vedeam, pentru că urma să mă sinucid. Dar cine mergea la olimpiadă măcar era scutit de practica agricolă de toamnă, care mă îngrozea cel mai mult, pentru că îngheţam în bărăcile mucegăite şi mă îmbolnăveam de diaree.

Eram un adolescent introvertit şi muzica mă deranja. Mai ales muzica modernă, pe care o ascultau colegii mei, ce ştiau pe de rost toate topurile, formaţiile şi ultimele mişcări de brake-dance, şi pe care o asculta dată la maximum şi Cristina, nu uneori (cum minţise bătrâna), ci în fiecare zi. Am auzit-o chiar din prima seară în care mă mutasem. Am văzut-o şi pe Cristina, cum dansa prin casă, pe o melodie a unei formaţii celebre, Modern Talking, care mă enerva cel mai mult dintre toate, pentru că avea cele mai cretine versuri pe care le auzisem în viaţa mea. Și acum mă uitam pe geam la fata asta cum strângea din ochi, dădea capul pe spate şi suspina ca apucata: *On my avenue to a jet airliner,/ Avenue to my broken dreams,/ My avenue to a jet airliner,/ Like an old, old movie-scene.*

Ferestrele noastre dădeau una spre alta, fiind despărţite doar de un gard ruginit, pe care ea îl lua la ţintă cu chiştoacele de ţigări. Uneori o auzeam ţipând şi certându-se cu maică-sa. Apoi o vedeam îmbrăcându-se şi aranjându-se îndelung în oglindă, până stingea lumina şi ieşea din cameră. Se întorcea însoţită de prieteni puşi pe scandal, băieţi şi fete, şi o luau de la capăt: *On my avenue to a jet airliner,/ Avenue to my broken dreams…* Până se făcea târziu şi ea rămânea singură şi se suia în pat, cu picioarele în tavan. Putea să stea cu picioarele în tavan şi o oră întreagă. Ca să o văd mai bine, îmi mutasem masa de scris lângă geam şi astfel puteam să o pândesc în voie.

Odată am văzut-o căţărată pe pervaz. Era o zi cu mult soare şi ea se suise între tocurile albe ale ferestrei şi citea dintr-o carte. Ceva i-a distras atenţia şi m-a surprins privind-o. Era prea târziu să mă trag de la geam. I-am zâmbit, făcându-i din mână (salut). A dat uşor din cap (mda, bine). După câteva secunde a lăsat cartea şi a făcut spre ochi degetele rotunjite ca un binoclu (mă spionezi?). Am scuturat din cap (nu! ce vorbeşti!). Mi-am împreunat palmele ca două

coperte de carte (ce citeşti?). A fluturat din mână (o prostie). Şi a făcut o mutră deznădăjduită, că m-a bufnit râsul.

Pe la sfârşitul toamnei bătrânul a făcut o pneumonie cu complicaţii şi a murit. I-am scris eu ferparul. Cine altcineva să i-l facă? Îl mai ajutasem până atunci de câteva ori, când era foarte obosit sau îl chinuiau accesele de tuse. Văzusem cum mânuieşte şabloanele şi nu mi se părea complicat. Bătrânei i-a plăcut cum lucrasem ferparul, apoi, la câteva zile după înmormântare, mi-a zis:

— Uite, lumea vine în continuare să comande ferpare, ce-ar fi să le faci tu? Ai aici cartoane, tuş, tot ce-ţi trebuie.

Să scriu ferpare pentru morţi se potrivea melancoliei mele, dar nu pot să zic c-am fost bucuros. Nu-mi plăcea să stau de vorbă cu rudele mortului. Mă simţeam contaminat de moarte şi, după ce plecau, mă spălam pe mâini cu spirt. Însă aveam nevoie de bani, pentru că de-acasă, după moartea lui taică-meu, abia primeam bani de gazdă. Era vreo douăzeci de lei un ferpar, pe care îi făceam pe din două cu bătrâna.

Eram singurul scriitor de ferpare din oraş. Adevărul este că îmi era foarte uşor să ies din formulările stereotipe cu care se scriu de obicei aceste anunţuri şi să spun despre mort ceva personal şi plin de căldură, nu extraordinar, nu, dar care îi emoţiona pe oameni. De exemplu, „s-a dus dintre noi un mare iubitor al muntelui Rarău”. Sau: „ne vom aminti pururea cum îşi plimba nepoţelul în parcul Amandina”. În plus, ca să le dau mai mult efect stilistic (oamenii au această mică pretenţie când citesc despre moartea celor dragi), îmi venise ideea să copiez pe ele versuri, ca un fel de titlu (sau motto). Le scriam în capul paginii, cu tuş roşu, să se vadă de departe: „Nu credeam să-nvăţ a muri vreodată”. Sau: „Ne ducem toţi câte puţin, mereu,/ Către-un liman de tihnă şi-mpăcare”. Ultimele două versuri sunt din Esenin. Dar nu aveam poeţi preferaţi, copiam la întâmplare, tot ce-mi plăcea şi, mai ales, ce se potrivea cu mortul. Aveam totuşi grijă să nu aleg versuri prea banale (de pildă, „Din codru rupi o rămurea,/ Ce-i pasă codrului de ea?”).

Oamenii erau foarte încântaţi şi abia aşteptau să vadă ce am să scriu pentru mortul lor. Până şi preotul remarcase ferparele mele, iar odată chiar m-a oprit în faţa casei să mă întrebe dacă eu compuneam versurile. Copiasem pe ferparul unui seminarist care murise într-un accident de maşină nişte versuri de Emily Dickinson: „Băieţii care cred sunt singuri,/ ceilalţi sunt toţi pierduţi”. Părintele era convins că le scrisesem eu, prea se potriveau. Asta m-a măgulit foarte mult.

Ideea cu versurile îi plăcuse şi bătrânei.

— Toată lumea mă întreabă de tine, mi-a zis ea într-o zi, foarte mândră. Chiar şi mama Cristinei te-a lăudat, iar Cristinica – şi aici bătrâna mi-a aruncat o privire pe deasupra ochelarilor – a spus că unde nu şi-ar găsi ea un băiat atât de *special* ca tine.

Bătrâna era prietenă bună cu mama Cristinei şi, după moartea pictorului, erau toată ziua una la alta.

— Chiar aşa a zis? nu mi-a venit mie să cred şi m-am prefăcut că râd.

— Serios, a dat bătrâna din cap. Pare ea o zvăpăiată, dar e o fată bună şi peste câteva zile face douăzeci de ani. Am să-i fac o prăjitură cu mere.

Exact când a terminat ea de zis „o prăjitură cu mere", m-am şi gândit că am să-i iau Cristinei un cadou de ziua ei şi că va fi un dar *special*. De obicei cumpăr cărţi la astfel de ocazii. N-am ştiut niciodată să aleg un cadou *special*. Atâta mă gândesc şi mă sucesc, că până la urmă tot o prostie cumpăr, de exemplu o cutiuţă de lemn în care poţi să ţii orice sau un set chinezesc de ceai, pentru că-mi închipui că lumea moare să bea ceai din aşa ceva.

Aşa că i-am luat Cristinei ce-am ştiut mai bine: un buchet de flori şi un volum de Esenin, care tocmai apăruse la librăria din oraş. M-am tot gândit ce să-i scriu pe prima pagină, ceva *special*, desigur, dar n-aveam nicio inspiraţie. Ar fi mers să-i scriu nişte versuri, pentru că pe vremea aceea scriam şi eu poezii, dar ale mele erau total nepotrivite, fie prea filosofice, fie prea triste, de exemplu cu un marinar rătăcit pe ocean care se întreba dacă iubita lui îl mai aşteaptă acasă. Până la urmă m-am hotărât să-i scriu ceva foarte simplu şi adevărat, la care mă gândisem de multe ori în serile când o pândeam cum dansează prin casă. I-am scris aşa: „Cristina, mă înveţi şi pe mine să dansez?". Şi m-am semnat, după ce-am ezitat un pic: „Scriitorul de ferpare".

Nu o văzusem niciodată de aproape şi îmi închipuiam că trebuie să aibă ochii mari şi nevrotici, aşa cum îi aveau în pozele din revista *Cinema* Ioana Pavelescu şi Bette Davis. Îmi plăceau actriţele cu ochi mari şi melancolici, pentru că asta le făcea să pară nefericite, ceea ce însemna că nici gloria, nici banii, nici bărbaţii frumoşi din jurul lor nu le făcuseră fericite şi astfel, cum să spun, mă simţeam răzbunat.

Am împachetat cartea şi florile şi a doua zi am rugat-o pe bătrână să i le ducă Cristinei din partea mea. Eu n-aş fi îndrăznit să mă duc, pentru că aş fi murit de ruşine în momentul când s-ar fi deschis uşa, dar şi pentru că n-aveam o pereche de pantaloni potriviţi. Avusesem o pereche de blugi, însă mi-i tăiase pedagogul cu foarfeca pe când stăteam la

internat. Singura pereche „de buni” pe care o mai aveam erau nişte pantaloni de caşa, cu care mi-era groază când trebuia să mă îmbrac. Un coleg (care trecea drept mare cuceritor de fete) a râs de mine când m-a văzut cu ei şi mi-a spus că sunt „pantaloni de moş”.

— Foarte bine că te-ai gândit să-i iei ceva Cristinei, s-a bucurat bătrâna. Am să-i duc şi eu plăcintă cu mere, deşi drojdia era cam veche şi aluatul nu prea mi-a crescut, a mai spus ea.

A plecat în vizită imediat după prânz, iar eu m-am instalat la masa mea de la geam, încercând să citesc ceva. Dar nu mă puteam gândi decât la momentul când Cristina va primi florile mele şi va fi atât de surprinsă, apoi cum va deschide cartea mea, va citi dedicaţia şi va clătina din cap: „E atât de *special* băiatul ăsta.” Îmi tot veneau însă în minte pantalonii mei de caşa, cât de bătrâncioşi vor arăta, când vom ieşi la plimbare, pe lângă rochiţa ei învoaltă şi colorată ca un câmp de maci. Ar fi trebuit să-mi iau o pereche nouă de blugi, mă gândeam, sau puteam să împrumut de la un prieten, care îmi mai împrumutase odată un sacou.

Am pândit toată după-amiaza, aşteptând-o pe Cristina să apară în camera ei. Poate să pună florile într-o vază sau să se caţere pe pervaz cu cartea în mână. Dar nu s-a întâmplat nimic. Pe seară s-a întors şi bătrâna, uşor cherchelită, cu o felie de tort pe o farfuriuţă.

— Ți-a trimis mama Cristinei tort. Și eu m-am dus la ei cu o plăcintă turtită, a chicotit ea.

— Ce-a zis Cristina de flori? m-am prefăcut că întreb într-o doară.

— A, florile, şi-a amintit bătrâna. Cristina nu era acasă, a dat ea din mână. Cine ştie pe unde umblă fata asta, numai probleme îi face maică-sii. Parcă vezi că până la urmă îi toarnă şi-un plod.

M-am dus cu tortul în camera mea şi l-am savurat încetişor până la ultima firimitură, fără să-mi iau ochii de la fereastra Cristinei, întunecată ca ecranul unui televizor stins pe neaşteptate şi la care continui să priveşti aşteptând să se întâmple ceva.

Aveam acasă un astfel de televizor, cu lămpi, care se stingea în mijlocul filmului. Rămâneam nemişcaţi în întuneric, aşteptând să se răcească lampa supraîncălzită şi televizorul să pornească din nou. Uneori nu mai pornea şi atunci tata înjura, dar eu mă duceam la culcare mai degrabă bucuros să nu ştiu cum se termină povestea. Mă indispuneau grozav finalurile cu iubiţi care trăiau fericiţi până la adânci bătrâneţi. Ca şi cum autorul se spăla pe mâini de povestea lor

şi îmi livra dintr-odată o minciună comodă. Însă poveştile bune de dragoste sunt mereu gata să ajungă la *ceva*, dar nu afli niciodată la *ce* şi abia asta le face fermecătoare.

Dar astea sunt mai degrabă gândurile mele de acum. Atunci m-am culcat la o bucată de noapte şi a doua zi m-am dus la şcoală. Cristina a apărut spre seară şi a tras un scandal monstru cu maică-sa. În iunie am dat bacalaureatul şi l-am luat cu zece la română. Am terminat şef de promoţie şi asta mi-a asigurat un post de pădurar într-un canton de lângă Vaslui, unde am stat un an. Am cunoscut o fată şi m-am căsătorit cu ea. Nu m-am sinucis, ca dovadă că scriu acum aceste rânduri.

un pian pe muntele Ben Nevis

Chris Fergusson, un pădurar de lângă Fort William, mi-a spus vara asta o poveste halucinantă. Citisem şi eu în ziare o versiune a ei, mai demult, dar crezusem că e o invenţie de presă. Omul însă a fost martorul ei, cel puţin de la un punct încolo, şi ştia lucruri pe care ziarele nu le mai aflaseră.

Povestea e aşa. Nişte voluntari de la o asociaţie ecologistă din Highlands au găsit pe vârful muntelui Ben Nevis un pian. Era ascuns sub o movilă de pietre şi, în afară de faptul că nu mai avea capac şi-i lipseau nişte clape, pianul părea funcţional. Vă daţi seama cam ce faţă au făcut băieţii.

Ben Nevis are în jur de o mie trei sute de metri şi este cel mai înalt munte din Scoţia. Aici însă munţii sunt foarte aproape de mare, încât o mie trei sute de metri înseamnă un versant abrupt, stâncos şi greu de urcat chiar în condiţii normale, mai ales că dinspre ocean bat mereu vânturi puternice. Bineînţeles că în zilele următoare povestea a apărut pe prima pagină în gazetele din Highlands, cu un mare semn de întrebare: cine şi de ce a dus un pian pe muntele Ben Nevis?

Ziariştii se întreceau în supoziţii, de la aceea că pianul făcuse parte din recuzita unui film turnat pe munte (totuşi, nimeni nu ştia să spună care era filmul), până la cea mai fantezistă, că ar fi căzut dintr-un avion de tip cargou care trecuse pe deasupra muntelui. Articolul mai atrăgea atenţia asupra unui amănunt, pe care un om obişnuit poate l-ar fi trecut cu vederea, dar care nu avea cum să-i scape unui reporter atent: odată cu pianul fusese găsit, în acelaşi loc, un pachet gol de biscuiţi digestivi marca McVitie's, purtând pe el menţiunea „a se consuma până în decembrie 1986". Dacă pachetul de biscuiţi aparţinuse celui care urcase pianul pe munte însemna că instrumentul fusese adus acolo înainte de decembrie 1986, adică a stat sub pietre, până în momentul descoperirii sale, vreo douăzeci de ani. În fine, articolul se încheia cu un număr de telefon şi cu rugămintea ca cititorii să ofere autorităţilor montane orice informaţie care ar fi putut duce la dezlegarea misterului.

După nici o săptămână de la publicarea acestui caz, ziariştii au crezut că i-au dat de capăt. Kenny Campbell, un

muncitor forestier din Bonar Bridge, bătrân şi cam trăsnit, a recunoscut că el a dus pianul pe vârful muntelui Ben Nevis. Kenny Campbell era ştiut de localnici ca un cal breaz şi nu era la prima ispravă de acest fel. Până atunci mai cărase pe munte o butelie, un butoi cu bere şi un plug de fier, la care s-a înhămat în ziua când împlinise 60 de ani, trăgându-l până în vârful muntelui. Pianul fusese al unei biserici parohiale din apropiere, care urma să se desfiinţeze. Preotul ar fi încercat să-l vândă, dar, cum era cam rablagit şi nu i-l cumpăra nimeni, Kenny Campbell s-a oferit să-l ducă pe munte. Poate că cineva care ajunge pe vârf, i-a sugerat el preotului, ar vrea să interpreteze un cântec, de pildă „Loving God, you see us here".

Cazul părea rezolvat, iar în zilele următoare a apărut un articol nou, însoţit de fotografia bătrânului forestier: „A fost dezlegat misterul pianului de pe Ben Nevis". Mai mult, reporterul descoperise, nu se ştie cum, şi un martor, un alt ziarist, care îşi amintea că, în urmă cu vreo douăzeci de ani, în timp ce era în vacanţă pe munte, a întâlnit pe drum un om voinic, îmbrăcat în kilt, care ducea în cârcă un pian legat în corzi.

Nu trec alte două-trei zile şi Chris Fergusson primeşte un telefon de la un tip din Fort William.

— Mă numesc Callum Ogg, zice tipul, care vorbea repede şi peltic şi pe care Chris Fergusson îl imita cu mult talent. *Luchez* la o *filmă* de *tlansport* şi-am citit în *zial* povestea cu pianul. Aş *vlea* să vă spun că eu l-am dus pe munte, cu băieţii de la *filmă*. Aveam *întl-un* depozit un pian vechi pe *cale* ni l-a lăsat o doamnă *cale* s-a mutat în Noua Zeelandă şi *cale* ocupa locul degeaba. Aşa că eu *împleună* cu *Colmag* Finegall şi Glen *Molan* am pus pariu cu şefu' pe o sticlă de whisky că putem să-l ducem *singuli* până sus pe munte. Noi *tlei* l-am dus, dar şefu' nu ne-a *chezut* şi a spus că l-am vândut. Acuma, dacă *vleţi*, noi *melgem* să aducem pianul înapoi, numai să nu ne daţi *vleo* amendă.

O să spuneţi că povestea lui Callum Ogg pare cusută cu aţă albă, dar ziarele au verificat-o şi lucrurile stăteau exact aşa cum le spusese omul, încât imediat a apărut un nou articol: „Noi precizări în cazul pianului misterios de pe Ben Nevis". Povestea lui Callum Ogg era însoţită de un interviu cu şeful firmei de transport, dar acesta nu recunoştea că la mijloc a fost un pariu, ci pretindea că acţiunea fusese pusă la cale în cinstea zilei internaţionale de luptă împotriva cancerului.

Când povestea chiar părea să se fi terminat aici, Chris Fergusson are parte de o ultimă surpriză. După vreo două

săptămâni de la ultimul articol, la canton apare o femeie cu un aer de adolescentă întârziată, îmbrăcată ca de munte şi cu un rucsac în spate.

— Bună ziua, sunt profesoară de pian în Oban şi am venit în problema pianului pe care l-aţi găsit pe munte. Pianul este al meu, moştenire de la părinţi, şi l-am dus pe munte acum douăzeci de ani, împreună cu iubitul meu, ca să atragem nişte elfi din pădurea Aberfoyle. Știu că pare foarte bizar, dar noi credem în elfi, iar iubitul meu chiar a văzut elfi, când era copil, şi i-a hrănit cu biscuiţi. Elfii adoră biscuiţii şi muzica clasică. Aşa că noi doi am urcat pianul pe munte şi l-am lăsat sub o stâncă unde se adună elfii, însă, de fiecare dată când mergeam să cântăm, găseam pianul în alt loc, probabil după cum se mutau elfii, sau cine ştie de ce mutau pianul dintr-un loc în altul. Asta până acum vreo zece ani, când nu l-am mai găsit deloc. Noroc de dumneavoastră şi de băieţii de la asociaţie. Aş dori acum să recuperez pianul, iar pe viitor poate facem o înţelegere, ca să-l ducem din nou la elfi. E vorba de un Kastner din 1960, puteţi să verificaţi. De altfel, îi lipsesc ultimele două clape, care s-au rupt la transport şi pe care le am cu mine.

Și femeia a căutat în rucsac, a scos cele două clape şi i le-a întins pădurarului. Chris Fergusson e genul de om pe care nu-l interesează elfii nici dacă l-ar căuta acasă. Aşa că a trimis-o pe profesoara de pian să discute cu băieţii de la asociaţie. Clapele, a aflat ulterior, se potriveau la pianul găsit.

— Bun, face Chris Fergusson, să zicem că nebuna aia şi cu iubitul ei au cărat pianul pe munte. Dar atunci unde naiba sunt pianele lui Kenny Campbell şi Callum Ogg?

pinocchio

Într-o sâmbătă seara, pe la 6, mă duc la biserică, să mă întâlnesc cu nişte oameni. Găsesc în uşa bisericii o valiză şi două perne făcute ca un culcuş din care tocmai se ridicase cineva. Dar în jur nu era nimeni. O fi fost vreun boschetar? M-am gândit dacă să iau valiza în biserică sau să o las acolo. Am pus mâna pe ea şi părea destul de grea. Cât mă gândeam ce să fac, apare un om îmbrăcat într-un costum ponosit şi cu o pâine în mână, din care rupea direct cu gura.

— Bine c-aţi venit, părinte, face el. Vă aştept de miercuri.

— Cum de miercuri? mă uit lung la el.

— Păi, nu v-am scris că ajung miercuri? V-am tot sunat din gară, dar n-aţi răspuns.

Îl iau în biserică şi mă lămuresc. Omul venise din ţară. Îmi scrisese un sms pe numărul vechi de telefon, de aceea nu-l primisem. Și, chiar dacă l-aş fi primit, ce-aş fi putut să fac pentru el? Venea la Edinburgh să-i caut eu ceva de lucru şi o „gazdă”. Ajunsese miercuri seara şi, cum nu avea decât adresa bisericii româneşti, iar eu nu răspundeam la numărul vechi de telefon, a venit la biserică şi s-a culcat la uşă, trei nopţi. Cheltuise totul pe drum şi mai avea doar nişte mărunţiş.

— Omule, zic, nu te pot ajuta. Unde să-ţi găsesc eu de lucru? Și nici gazdă nu cunosc. Cum ai plecat aşa, de nebun?

— Am plecat de nevoie, părinte, a lăsat el ochii în jos. Am o fetiţă bolnavă de autism şi îi trebuie tratament. Dar la noi cu ce bani? Am fost paznic de noapte la un magazin, da’ ce bani sunt ăia? Am auzit că aici se plăteşte mai bine, nu vreau să stau decât două-trei luni, până strâng ceva, şi apoi mă întorc acasă. Vă rog să nu mă lăsaţi.

Ceva nu mi se părea în regulă şi am bănuit că omul mă minte. L-am întrebat numele magazinului unde spunea că a fost paznic de noapte, l-am căutat imediat pe internet şi am sunat la un număr de contact pe care l-am găsit acolo. Mi-a răspuns chiar patronul magazinului, care ştia toată povestea omului. Într-adevăr, fusese paznic de noapte şi avea o fetiţă bolnavă.

— Și acum ce să fac cu tine? Până-ţi găseşti de lucru poate să dureze şi câteva luni. Unde-ai să stai, din ce-ai să trăieşti?

— Da' nu aveţi ceva de lucru pe la biserică? Fac orice, părinte, poate aveţi de reparat un gard, de săpat în grădină.

— Omule, biserica asta pe care o vezi nu e a mea, o închiriem şi noi cu ora. Ce gard, ce grădină?

— Aşa deci, se întristează el. Păi, şi eu ce fac?

Mi-am amintit că a doua zi, duminică, trecea pe la biserică şoferul unui microbuz care mergea în ţară.

— Te întorci mâine acasă. Pe urmă, dacă vrei să vii aici, îţi cauţi mai întâi ceva de lucru. Am să vorbesc şi eu cu nişte români care lucrează în construcţii. Poate ştiu ei ceva.

După ce mi-am terminat treaba la biserică, m-am dus cu el să-i caut un loc la un *shelter*, un adăpost de noapte din cele ţinute de asociaţiile umanitare. Pe drum intrăm într-un magazin să-i iau ceva de mâncare.

— Vrei banane?

— Vreau, da' să fie mai verzi.

— Da' nişte salam?

Se uită în raftul cu mezeluri.

— Mai bine nişte şunculiţă din aia. Și un lapte. Nu, mai bine un iaurt. Și un suc, că de atâta oboseală parcă m-am uscat pe dinăuntru.

Am ghinion şi găsesc adăpostul de noapte închis. După o anumită oră se închid uşile şi nu mai este primit nimeni. Poate să mai fie pe undeva vreun *shelter* deschis, dar de unde să ştiu la ora aia? Omul parcă simte ceva.

— Să nu mă laşi, părinţele. Nu mai pot dormi o noapte pe stradă.

Simt că mă apucă disperarea. Era 10 noaptea, trebuia să mă pregătesc pentru slujba de a doua zi, iar eu umblam pe străzi fără să ştiu unde să mă duc, trăgând o valiză după mine, pentru că omul îşi ducea punga cu mâncare şi pernele.

— Dar chiar aşa, zic, pernele astea de unde le ai?

— Mi le-a dat un om de lângă biserică. A văzut că dormeam la uşă, s-a dus în casă şi mi-a adus pernele. Mi-a dat şi nişte ceai şi un sendviş.

N-am altă soluţie decât să-l cazez la un hostel. Sun la câteva, e festivalul de la Edinburgh şi toate sunt pline, dar până la urmă găsesc undeva, la preţul unei camere de trei stele. În drum spre hostel trecem pe lângă tarabele de la festival, pline cu toate prostiile. Cât ne oprim să ne tragem sufletul, omul cască gura la o tarabă unde se vând nişte pinocchio coloraţi, foarte simpatici.

— I-aş lua şi eu unul fetiţei, zice, da' nu mai am bani.

Îi cumpăr un pinocchio, cel mai mititel, şi plecăm mai departe. Oraşul e foarte frumos, ca în fiecare an de festival, plin de oameni care se plimbă veseli printre vitrine şi lumini. Pe-aproape de hostel îi sună telefonul.

— Bună tu, s-a rezolvat, l-am găsit pe părintele. Tu, ştii că aveam numărul lui greşit? Ei, uite-aşa cum îţi spun. Da' degeaba am venit, cică nu-i de lucru. Ei, uite nu-i. Mă întorc mâine, e-un microbuz de aici. Ei, asta e, ce să facem. O să mai caut, cică ar fi nişte români care au de lucru în construcţii. Hai, că pe marţi ajung acasă. Ce face aia mică? Da, dă-mi-o. Nu s-a culcat? Ce faci, tati? Te pupă şi tata. Eu îs bine, acum îs în oraş. Da, e tare frumos. Știi ce ţi-am luat? Ți-am luat un pinocchio. Ei, o să vezi tu. Bine, hai, te pup, somn uşor. Pup-o şi pe mama. Somn uşor.

L-am lăsat la hostel şi m-am întors agale prin centru, să caut o staţie de autobuz. Nu-mi mai venea să mă duc acasă, era atâta lume pe străzi şi toate gândurile mele se risipeau în mod plăcut, odată cu oamenii care se scurgeau în toate părţile. Dacă a doua zi n-ar fi fost să slujesc, m-aş fi oprit la o terasă, mi-aş fi luat o sticlă de vin şi aş fi stat să-i privesc toată noaptea.

preţul unui ochi şi preţul unui dinte

Când eram pe cale să mă convertesc şi citeam Biblia, mă îngrozeam cât sânge de animal trebuia să curgă în jertfele din Vechiul Testament. Una-două, pentru fiecare păcat, mai era căsăpit un miel şi aruncat pe altar. Mă întrebam oripilat de ce avea nevoie Dumnezeu de atâtea ruguri şi mortăciuni.

Mai târziu însă am înţeles că nu pentru Dumnezeu rânduise Moise jertfele Legii. Dar cum altfel să înveţe poporul cel prost că *plata păcatului este moartea* (Rm 6.23)? Cum să înţeleagă altfel că atunci când urăşti, sau minţi, sau furi, sau înşeli nu e ceva rău doar pentru că aşa spune legea morală, ci pentru că lucrezi de fapt împotriva vieţii aproapelui? Și că sângele mieilor curge ca răscumpărare acolo unde ar fi fost drept să curgă sângele lor?

Ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte. De aceea s-au spus cuvintele acestea, ca să nu uităm care e preţul unui ochi şi care e preţul unui dinte. Ca să nu uităm că păcatul nu se şterge dintr-un condei, ci se răscumpără prin sânge, pentru că la rândul lui a făcut să curgă sânge – şi aşa e drept, chiar dacă în lumea asta n-ar fi niciun Dumnezeu.

Dar toate acestea erau în Vechiul Testament. Iisus a fost ultimul miel care a trebuit să moară şi sângele lui a răscumpărat toate păcatele lumii, toţi dinţii smulşi şi toţi ochii scoşi. Deşi, când spui aşa, cuvinte mari despre lume, parcă nu înţelegi despre ce e vorba. Ar trebui ca fiecare să-şi spună „a răscumpărat păcatele mele” şi apoi să le spună în gând unul câte unul. Numai aşa poţi să înţelegi ce a făcut Iisus. Gata cu mieii, gata cu sângele lor scurs pe altare! În locul lor sunt acum Crucea şi exemplul Mântuitorului: „Cine vrea să vină după Mine să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-mi urmeze Mie”.

Dar oamenii nu ştiu ce este crucea. Mai aud oftând pe unul sau altul, oameni necăjiţi: asta e crucea mea, părinte. Dar nu asta e crucea ta, le spun. Ăsta e un necaz, roagă-te pentru el. Dar atunci care e crucea mea? îşi roteşte omul ochii goi de înţeles. Crucea este să duci de bunăvoie necazul altuia, nu necazul tău. Crucea nu este să fii tu olog, ci să porţi după tine un olog. Crucea nu este să fii bolnav, ci să îngrijeşti cu dragoste un bolnav. Crucea este atunci când rabzi pentru

altul, nu pentru tine. Când nu le mai cauţi pe ale tale, ci pe ale celuilalt.

Iar dacă e un tânăr ieşit din adolescenţă, îi spun: crucea ta o să fie când ai să cunoşti o fată frumoasă şi ai să te îndrăgosteşti de ea.

raport despre oameni şi locuri

În fiecare an fac de Bobotează cam o mie de kilometri cel puţin. Anul ăsta am terminat cu vizitele pe la mijlocul lui februarie. Aproape că m-a ajuns din urmă Postul Paştilor, de nici nu mai ştiam ce să le cânt oamenilor, „În Iordan botezându-te tu, Doamne” sau „Uşile pocăinţei”. Merg atât de mult nu neapărat pentru că aş fi chemat în multe case, ci pentru că românii sunt împrăştiaţi în toată ţara. Sigur că ar prefera să stea la Glasgow sau la Edinburgh, dar se duc, bieţii de ei, oriunde găsesc de lucru. Dacă a fost de muls capre la vreo fermă din nordul pustiu al Scoţiei, s-au dus şi acolo. Dacă o să fie de muncă pe planetele alea, Trappist, sunt sigur că or să ajungă printre primii.

Iar eu nu mă grăbesc niciodată când merg la ei. Îmi place să le cunosc familiile, să mă risipesc în atmosfera casei lor, să le ascult poveştile, să le aud vorba, mai ales că sunt veniţi din toată ţara, ca un fel de mică Românie care şi-a luat de peste tot „graniţa-n raniţă”, vorba Adei Milea. Uneori am de mers o sută de kilometri ca să ajung la o singură familie dintr-un sătuc de prin sud. Altădată îmi ia o zi ca să ajung într-o insuliţă pitită în Hebride unde locuiesc români. Anul trecut am ajuns până în Islanda, iar la anul vreau să merg în Groenlanda, ultimul „sat” din parohia mea. Sunt şi acolo câţiva români şi chiar citisem pe internet că s-au bătut cu nişte eschimoşi într-un bar.

Nimeni ca un preot nu ştie mai bine oamenii şi poveştile lor. Oameni buni, oameni răi, oameni simpli, oameni bogaţi, tot felul de oameni care au avut curajul sau doar disperarea să emigreze. În ţară li se spune la grămadă „căpşunari” sau li se râde în nas că „spală babele la cur”. În realitate românii de aici au meserii diverse, iar la locurile de muncă sunt trataţi de străini infinit mai bine decât ar fi fost la ei acasă. Proporţia dintre slujbele calificate şi cele necalificate e probabil foarte apropiată de cea pe care o găseşti şi în ţară. Eu mă iau după ce văd la biserica mea. Da, cei mai mulţi lucrează în construcţii şi în asistenţă socială, în restaurante, hoteluri şi firmele de curăţenie, dar mulţi au slujbe calificate şi foarte căutate: asistente, medici, programatori, ingineri etc. La un moment dat, ca să dau doar un exemplu, pe şantierul marinei

militare britanice de lângă Edinburgh lucrau două sute de români.

Numai eu ce mai trag în jos media calificărilor: lucrez de doi ani într-o companie de poştă, unde sortez corespondenţa.

Sunt însă şi mulţi români care fac munci grele, pe care un britanic cu greu le-ar accepta. Am cunoscut o familie numeroasă, în care toţi lucrau într-o hală de prelucrare a peştelui, la minus cincisprezece grade, fără niciun echipament special de protecţie. Alţii lucrează în agricultură şi dorm pe câmp, în vagoane. Am sfinţit odată pe post de casă un astfel de vagon, puţin mai mare ca o rulotă, altfel dotat cu apă, curent, wc, duş, tot ce trebuia. Singura problemă a românilor era că se plictiseau de moarte. Îi învăţaseră mim pe nişte lituanieni, vecini de rulotă, şi aşa se distrau toată seara.

Nu vă e teamă de Brexit? îi mai întreb pe unii sau pe alţii. Şi toţi îmi răspund cu răspunsul dintotdeauna al românilor în faţa necazurilor: cum a vrea Dumnezeu.

Tot felul de oameni, cum ziceam. Recent am botezat copilaşul unor ţigani bulgari. Erau de loc dintr-un sat de la Dunăre şi o rupeau binişor pe româneşte, de aceea veniseră la mine. Am vrut să le dau Crezul în bulgăreşte, să-l înveţe pentru botez. Dar nu ştim să citim bulgăreşte, au zis ei. Bine, zic, vi-l dau în engleză. Nu ştim să citim nici în engleză. Dar în ce limbă ştiţi să citiţi? În greacă, zice naşul, că eu m-am născut în Grecia şi acolo am făcut şcoala. Mă gândeam apoi ce încurcată a mai ajuns lumea asta: un preot român botează în Scoţia copilul unor ţigani bulgari care spun Crezul în limba greacă. În ce limbă să faci filmul ăsta?

Acum vreo doi ani m-au chemat şi nişte hoţi din Glasgow, să-i citesc „de ursită” unui copil care tocmai se născuse în casa lor. Le-am împărţit iconiţe, i-am miruit, le-am mai citit din Evanghelie, apoi am stat cu ei să povestim. Nu aveau nicio masă în casă, aşa că am stat jos pe covor şi am băut cu ei un pahar de vin. Eu în mijloc ca un staroste, iar ei, vreo zece, în jurul meu. La plecare m-au condus cu maşinile până m-au scos din cartier. Cică era o zonă periculoasă.

Am fost şi prin case mari, unde trebuie să te conducă gazda la baie ca să nu te rătăceşti, şi prin garsoniere igrasioase unde oamenii trăiau din *benefit*. Prin case luminoase şi pline de copii (se nasc mii de copii în diasporă), dar şi prin apartamente întunecoase unde se practica prostituţia. O fată mi-a zis odată: vă rog să ţineţi minte numele şi adresa mea, dacă mi se întâmplă ceva, să ştie

cineva de mine. Cu vreun an înainte, o prietenă a ei, tot românca, fusese omorâtă în altă casă.

Dar cu Boboteaza mă duc doar acolo unde sunt chemat, aşa că oamenii mă aşteaptă cu bucurie. Stau cât stau, apoi îi văd cum se frământă, să-mi spună „o problemă". Cu preotul nu e ca la psiholog, nu e nici măcar ca o discuţie cu cel mai bun prieten. Numai în faţa unui preot care le-a câştigat încrederea oamenii mai spun ceea ce-şi spun doar când vorbesc singuri prin casă. Mă feresc să le dau sfaturi, pentru că nu de sfaturi cred că au nevoie, ci să-i asculte cineva. Aşa m-a învăţat odată stareţul meu, părintele Clement: oamenii au nevoie de minuni, nu de sfaturi, de aceea veneau la Iisus, dar, dacă nu poţi să faci minuni, măcar ascultă-i.

Nu sunt un preot grozav, dimpotrivă, am toate păcatele şi nicio virtute, dar cel puţin la asta mă pricep: ştiu să-i ascult.

M-a impresionat mai demult povestea unei familii cu un copil, venită dintr-un sat de pe lângă Vaslui. Oameni obişnuiţi zi de zi cu cea mai mizerabilă viaţă pe care v-o puteţi închipui într-un sat din Vaslui. Vă daţi seama că nu ştiau o boabă de engleză. Au venit ca disperaţii, cu un copil după ei, care mai avea şi un defect de mers. I-a adus, de milă, un român care lucra într-un pub şi le-a găsit şi lor de lucru, la curăţenie, într-un restaurant. Ca să se înţeleagă cu patronul, umblau la ei cu telefonul mobil şi, când aveau nevoie, îl sunau pe prietenul lor român: frate, vezi tu ce mai vrea ăsta de la noi. Au strâns aşa din dinţi şi s-au luptat să reuşească. I-am reîntâlnit peste vreo doi ani, în oraş, absolut întâmplător. Erau aranjaţi la costum şi pe cuvântul meu că ieşeau de la o expoziţie de pictură. Copilul fusese operat şi acum alerga înaintea lor. Cu greu i-am mai recunoscut în ei pe sărmanii din urmă cu câţiva ani. E o poveste fericită, da. Dar nu de asta v-am spus-o, ci ca să vă gândiţi încă o dată cât de puţin trebuie ca viaţa unor oameni să se schimbe în bine şi ce crimă se întâmplă cu ei prin satele noastre lăsate în mizerie.

Pe o insuliţă din Hebridele Interioare (sunt vreo treizeci locuite, din circa o sută în total) locuieşte de câţiva ani o familie de români. În ţară au fost amândoi profesori, dar bărbatul a făcut aici un colegiu agricol şi s-a recalificat. Au luat în arendă o mică fermă, de care trebuie să aibă grijă ziua şi noaptea, aşa că nu pot pleca de pe insulă aproape niciodată. Când ajung la ei, slujba durează o jumătate de zi, ca la biserică: citim din Biblie, le sfinţesc casa, îi spovedesc, îi împărtăşesc şi vorbesc cu copiii lor. Pe insulă au un deal pe care, în dorul ţării, l-au botezat „Ceahlău", râul care curge prin spatele casei este „Bistriţa", iar dincolo de livada unui

fermier începe „Transilvania”. Oricum toate locurile aveau acolo nişte nume în *Scottish Gaelic* imposibil de pronunţat. Cine poate zice toată ziua „Dhuibhchuirn” sau „Chnuichcailleach”? Aşa că fetiţele lor aleargă toată ziua pe Ceahlău şi se joacă cu mieii de la fermă. Când ne întâlnim, îmi cer să le spun poveşti, dar mă opresc de o mie de ori şi mă tot întreabă: da’ ce înseamnă „dovleac”? da’ ce-s ăia „iezi”? da’ cum adică „şi-a luat nasul la purtare”? Și tot aşa, pentru că mai mult vorbesc engleza.

Duminica la biserică vin de obicei şaptezeci-optzeci de oameni, uneori şi mai mulţi. Unii conduc o oră sau două ca să ajungă la Edinburgh. La Paşti vin şi câte patru-cinci sute. Dar la biserică nu vin doar ortodocşi, mai sunt printre ei de alte confesiuni şi chiar oameni care în ţară n-au călcat în viaţa lor într-o biserică. Vin la biserică, pentru că vor să întâlnească alţi români sau doar să-şi audă limba. După slujbă rămânem la o cafea şi la o gustare, ne mai spunem noutăţi, se mai leagă prietenii, se mai aprind pasiunile politice. Biserica din emigraţie, am mai spus şi altă dată, nu este doar loc de liturghie, ci adesea, în zonele mai îndepărtate, şi cămin cultural, şi loc de socializare, şi circumscripţie electorală, şi punct de informare, într-un cuvânt singura instituţie românească.

Am cunoscut şi câteva familii mixte, în primul rând române căsătorite cu scoţieni, dar şi cupluri mixte venite mai recent din Spania şi Italia după ce acolo n-au mai găsit de muncă. E interesant că în familiile de acest fel, cele cununate religios, bărbaţii s-au convertit la credinţa ortodoxă a femeilor, şi-au adăugat nume româneşti de botez şi au început să vină la biserică odată cu ele. Le plac cântecul şi misterul liturghiei bizantine, mirosul ei de tămâie şi mir, dar nu mai puţin, la sfârşit, veselia noastră lipsită de noimă, coliva, sarmalele şi vinul. E ceva obişnuit să găseşti prin pomelnice nume ca „Kenneth-Gheorghe” sau „John-Ioan”.

Apropo, un scoţian căsătorit cu o româncă mi-a spus o poveste foarte haioasă. Tatăl lui ţine o pensiune, un *bed and breakfast*, undeva prin nordul îndepărtat şi pustiu al Scoţiei. Și anul trecut s-a gândit să facă o glumă în ajun de Crăciun. A pus în faţa hanului un anunţ mare: „Masă şi casă gratuite pentru oricine are numele Iisus şi pentru familia lui”. S-au distrat pe seama anunţului vreo doi-trei turişti care erau pe acolo, apoi, pe seară, a apărut la recepţie un bărbat care a spus că îl cheamă Iisus, e cu soţia şi cu copiii şi ar vrea să se cazeze gratuit pentru o noapte. Și, cât se holba scoţianul la el, omul a scos paşaportul şi i l-a arătat. Avea vreo trei prenume, printre care şi „Jesus”. Era un turist spaniol venit cu familia

în vacanţa de Crăciun. Dar faza cea mai tare, spunea cel care mi-a povestit întâmplarea, a fost că turistul nici măcar nu s-a gândit că e o glumă. Crezuse că e o ofertă de sărbători care să atragă turiştii spanioli. Patronul pensiunii a rămas cu o gaură în buget şi, mai spunea fiul lui, cu gândul că pierderea asta a fost pedeapsa lui Dumnezeu pentru gluma de Crăciun. Ăsta da argument pe care l-ar fi reţinut şi Max Weber în *Etica protestantă şi spiritul capitalismului*.

Parcă îi şi aud pe unii: ce vorbeşti, domnule, noi am citit pe facebook că în Occident Dumnezeu a murit! Vi se pare, nu e mai mort sau mai viu decât în ţară. Nu are atâtea biserici ca la noi, dar nu asta îl face mai viu într-un loc sau altul. Dumnezeu e pretutindeni, ca un străin care umblă prin lume, cum umbla prin poveştile noastre, împreună cu Sfântul Petru, ca să vadă cum mai sunt oamenii. Dar despre drumurile lor am să scriu altă dată.

Table of Contents

precizare
mama-euglenă
cum a fost
ice cream
un om bun
scrisoare deschisă către senatorul „românilor de pretutindeni”
copiii spun lucruri trăsnite
fata din Glen Orrin
o poveste pentru Ana, care m-a întrebat odată cine e Vera și cum este o zi în paradis
fiți trecători
renul lui Iisus
bunici de poveste
Emanuel și magul
o amintire cu Eminescu
lemne, vișine, mâță, busuioc, ogradă
foamea
mic îndreptar de minuni, pe înțelesul nepalezilor
cum arată astăzi o pagină din Evanghelie și despre legenda Bibliei falsificate
cum am făcut praf un milion de lire
țări de poveste
o seară pe insula Iona
fiul risipitor a fost aflat
milestones
alandala
ciocoii noi și lungi la unghii
noaptea din Grădina Ghetsimani
o bragă pentru domnul Pleșu și un whisky pentru mine
femei frumoase ca Scriptura
o troiță suprarealistă
mandatul nu are viață personală
blugii lui Emanuel și sfârșitul civilizațiilor
cartea care mă colindă
fermierul și blonda din Glasgow
pătrunjel și alte zeciuieli
de vremea postului
acordorul de piane
lumina de la Ierusalim
tot despre „semne și minuni”
Edinburgh festival
micuța japoneză și ajutorul de bucătar

păsările cerului
ziua când m-a uitat moș crăciun
revoluția este o stradă cu numele unui copil
hamalii
pom cu mere
ultimul martor al unei camere din Copou
povestea unei „greșeli” de traducere și cu cine între alții aș vrea să mai stau la masă în raiul meu imaginar
cântă cu mine
un parastas de Ziua Independenței
365 de zile de doliu național
ca țara să poată fi locuită
o binecuvântare de la un chinez
Sfânta Triduana de la Edinburgh
greșeala capitală
când e greu să-ți mai ții echilibrul
scriitorul de ferpare
un pian pe muntele Ben Nevis
pinocchio
prețul unui ochi și prețul unui dinte
raport despre oameni și locuri

Table of Contents

precizare	5
mama-euglenă	6
cum a fost	9
ice cream	15
un om bun	17
scrisoare deschisă către senatorul „românilor de pretutindeni”	18
copiii spun lucruri trăsnite	22
fata din Glen Orrin	23
o poveste pentru Ana, care m-a întrebat odată cine e Vera şi cum este o zi în paradis	25
fiţi trecători	29
renul lui Iisus	31
bunici de poveste	32
Emanuel şi magul	33
o amintire cu Eminescu	35
lemne, vişine, mâţă, busuioc, ogradă	37
foamea	39
mic îndreptar de minuni, pe înţelesul nepalezilor	42
cum arată astăzi o pagină din Evanghelie şi despre legenda Bibliei falsificate	44
cum am făcut praf un milion de lire	48
ţări de poveste	50
o seară pe insula Iona	52
fiul risipitor a fost aflat	55
milestones	56
alandala	59

ciocoii noi şi lungi la unghii 61
noaptea din Grădina Ghetsimani 63
o bragă pentru domnul Pleşu şi un whisky pentru mine 65
femei frumoase ca Scriptura 67
o troiţă suprarealistă 69
mandatul nu are viaţă personală 70
blugii lui Emanuel şi sfârşitul civilizaţiilor 71
cartea care mă colindă 74
fermierul şi blonda din Glasgow 77
pătrunjel şi alte zeciuieli 78
de vremea postului 80
acordorul de piane 82
lumina de la Ierusalim 85
tot despre „semne şi minuni” 87
Edinburgh festival 90
micuţa japoneză şi ajutorul de bucătar 92
păsările cerului 100
ziua când m-a uitat moş crăciun 101
revoluţia este o stradă cu numele unui copil 102
hamalii 104
pom cu mere 107
ultimul martor al unei camere din Copou 109
povestea unei „greşeli” de traducere şi cu cine între alţii aş vrea să mai stau la masă în raiul meu imaginar 111
cântă cu mine 115
un parastas de Ziua Independenţei 119
365 de zile de doliu naţional 120
ca ţara să poată fi locuită 121
o binecuvântare de la un chinez 125
Sfânta Triduana de la Edinburgh 126

greşeala capitală 128
când e greu să-ţi mai ţii echilibrul 129
scriitorul de ferpare 131
un pian pe muntele Ben Nevis 137
pinocchio 140
preţul unui ochi şi preţul unui dinte 143
raport despre oameni şi locuri 145